

RONDON HET ALTAAR

Het leven en de brieven van Johannes van Zweden

samengesteld door

Joh. Westerbeke

Inhoudopgave

Toelichting

1. Voorgeschiedenis tot 1869
2. Oud Gereformeerde Gemeente
3. De Gereformeerde Gemeente geïnstitueerd
4. Het leven van Johannes van Zweden
5. Brieven van Joh. van Zweden

Literatuuropgave

Toelichting

Gelijktijdig met het boekje over Jacob van de Velde verschijnt ook deze beschrijving en brieven van één van zijn zielsvrienden, **Johannes van Zweden** uit Goes.

Wordt in het eerstgenoemde boekje in de titel over de "voorhoven" gesproken, nu komt in de titel het "altaar" voor, wat in het voorhof geplaatst was, zie o.a. Psalm 26 en 43.

Vele jaren is Van Zweden ouderling geweest van de Gereformeerde Gemeente te Goes. Lange tijd was hij daar alléén ouderling. De geschiedenis die vooraf gegaan is aan de vorming van deze gemeente, wordt eerst beschreven. Vooral ook de invloed van ds. **H.J. Budding**.

Na een korte beschrijving van zijn levensgeschiedenis, die hij schreef aan zijn kinderen, volgen de brieven.

De meeste brieven komen uit Amerika. Daar zijn ze tussen 1943 en 1949 gepubliceerd in de "Banier der Waarheid".

Ze waren jaren daarvoor geschreven aan zijn kinderen, zijn zuster en zwager en aan zijn neef, ds. **J. van Zweden**.

Laatstgenoemde heeft er voor gezorgd dat de brieven in het kerkblad opgenomen werden. Ds. J. van Zweden was in zijn jonge jaren, onder een preek van ds. C. Pieneman, in het hart gegrepen. Hij had een bijzondere betrekking op zijn oom uit Goes.

Vanaf zijn jeugd was **Van Zweden** onderwezen in de waarheid. Hij was getrouwd gemaakt en geoefend in het werk des Heeren, verklaard in de harten van Zijn volk. Ook doorzag hij dikwijls het nabijkomende werk. Omdat de zekerheid des geloofs hem geschonken was, wist hij waarover hij sprak.

Hij werd dikwijls onderwezen uit de Psalmen van P. Datheen, die hier hoofdzakelijk ook geciteerd worden.

Tot in zijn laatste levensjaren werd hij nog veel gekweld met de macht der zonde, zijn tekorten en gebreken. Daarom zal het voor hem zo meegevallen zijn, toen ook op hemtoegepast is uit Matthéüs 25:37: "*Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Heere! wanneer hebben wij U hongerig gezien, en gespijzigd?*"

Als de anderen zullen zeggen: "*Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien (...) en hebben U niet gediend?*", dan komt het verschil openbaar. Want de rechtvaardigen zijn zich niet bewust wat ze gedaan hebben, omdat ze zeggen "wanneer", terwijl de anderen hun eigen werken noemen.

Hoe komt dit al openbaar in het leven, door te laten blijken wat we allemaal gedaan hebben! Maar de oprechte schaamt zich over zijn tekorten en gebreken en beleeft in het verborgen:

*Dat ik en mijn, is de oorzaak van mijn pijn
Dat maakt, dat ik naar ziel en lichaam kwijn
En dat ik als een schaduw verdwijn.*

*O, ik, zo trots, bedriegelijk en snood
Verwacht in uwen boezem schoot op schoot
Ik zeg u aan, in Jezus' Naam de dood*

Uit "Het lied van het ik", door P. van Sorgen

Volgens **Joh. van Zweden** werd in zijn tijd het ware leven ook al steeds minder gevonden.

Zeker in onze tijd, waar weinig bevinding (ondervinding) van het geestelijk leven is, wordt het een vreemde taal. Is dit niet één van de oordelen waar we onder leven? We zeggen ook zo gemakkelijk *"het oordeel begint van het huis Gods"*.

Als we menen dat er onder ons nog een "huis Gods" gevonden wordt, dan betekent dit ook dat het oordeel bij ons begint. Toch ontmoeten we haast niemand meer die dit oordeel (de breuk) beleefd.

Aan de linkerzijde wordt de *"redelijke, onvervalste melk"* van Gods Woord verwaterd en aan de rechterzijde wordt ze krampachtig bewaard, zonder te beseffen dat er op de duur een bepaalde reuk aan komt en ook gaat bederven.

Onder een afsnijdende waarheid instemmend zitten en ijveren, maar in vormendienst opgaan. Of tot het uiterste, naast ons godsdienstig leven, in alle begeerlijkheden ons verlustigen.

Ook onder ons (de gereformeerde gezindte) is er zo'n jagen naar de genietingen van de tijd. We zoeken naar gezelligheid en alles moet gevierd worden met eten en drinken, zodat het ook ons geldt: *"Want gelijk zij waren in de dagen voor de zondvloed, etende en drinkende, ..."*

Is er dan niemand meer die met Jeremia moet getuigen: *"Ik ben gebroken vanwege de breuk der dochter mijns volks."*

Het zou geen wonder zijn als de Heere juist daarom van ons zou vertrekken.

Oefenaar Jan Vader schreef ruim honderd jaar geleden: "Het zou genade zijn, als we de Heere onderworpen waren als Hij buiten ons ging werken en ons aan onszelf overgaf. (Psalm 81:14 berijmd). Het zegel van die genade zou zijn, dat wij in dat werk met de Heere zouden verblijd zijn."

Voor Leen Potappel bleef er kerkelijk en persoonlijk maar één plaats over: "Als een gans schuldige voor God in de breuk te liggen en wenende te blijven liggen, tot het Hem behagen mocht hem in een weg van wederkeer weer op te richten."

Potappel is zijn eerste liefde nooit kwijtgeraakt en hij mocht bij ogenblikken, met de dochteren van Juda zich ook verheugen in de oordelen Gods. (Psalm 97)

Mochten er toch nog in de eenzaamheid zijn, die treuren over Zions breuken, dan zal het ook een keer voor hen mogen gelden uit Jesaja 66:10b: *"... weest vrolijk over haar met vreugde, gij allen, die over haar zijt treurig geweest."*

Het zou ons tot blijdschap zijn, dat de lezing van dit boekjevoor treurenden tot bemoediging zou zijn, of dat anderen zien wat we kwijt zijn. Maar ook dat degenen die er wat van verstaan en bij elkaar horen, naar elkaar gedreven zouden worden.

Den vromen zal voortaan
't Licht des troostes opgaan;
Blijdschap komt na veel smarten
Allen oprechte harten.
Komt dan gij vromen rein,
Verblijdt u groot en klein;
In den Heer u verheugd
En prijst (zijnde vol vreugd)
Zijn goedheid in 't gemein. Psalm 97:7

1 Voorgeschiedenis tot 1869

In 1525 schreef Erasmus: "Dat het grootste gedeelte van het volk der Zeeuwen en Vlamingen de leer van Luther al kende en met haat vervuld was tegen de monniken."

Dit werd in de hand gewerkt door de handel die er was met de Denen en de Zweden, die in Veere en Middelburg hun zaken deden.

Was Zeeland overwegend een goede voedingsbodem voor de "nye leere", in Zuid-Beveland werd dit tegengewerkt.

De eerste die overging in Ter Goes tot de beginselen van de Reformatie was de poorter Joost Joosten, in 1560.

Hij werd echter snel de stad uitgedreven en datzelfde jaar in Veere verbrand.

In die tijd kwam men uit de zuidelijke steden zoals uit Kortrijk en Mechelen om de nieuwe leer uit te dragen.

Een zekere Jan Grendel uit Kortrijk kwam met dit doel naar Goes in 1566.

De regering van Goes kwam hier achter en nam korte metten. Het doodvonnis werd uitgesproken en onder grote belangstelling werd dit vonnis voltrokken, op de Grote Markt.

Hij moest een afschrikwekkend voorbeeld zijn, maar het vloeien van zijn bloed werkte anders dan dat men had verwacht.

De Doopsgezinde schoolmeester Valerius van Gennef uit Middelburg las een rede over de beginselen van de Reformatie, vanaf de trappen van het stadhuis te Goes.

In september van dat jaar kwamen er nog zes personen uit Middelburg met hetzelfde doel.

De doorbraak

De belangstelling nam toe in de volgende jaren. In 1578 werd ds. Gabriël Gappart uitgenodigd en preekte in een woning over Johannes 7:37.

Op het einde van het jaar werden ds. Joh. Gerobulus uit Vlissingen en ds. Joh. Miggrode uit Veere op het stadhuis ontvangen. Hun verzoek was om a.s. zondag te preken. Maar in welke kerk?

De regering voelde de dreiging van het volk buiten en stelde voor de Kruisbroederkerk te gebruiken.

De andere dag, dus op zondagmorgen vroeg, kwam men terug om de sleutels, met de mededeling dat er op die dag voor de gereformeerden in de Grote Kerk (Magdalenakerk) gepreikt zou worden. Het was voor de magistraten van Goes onmogelijk te weigeren en ze gaven toestemming.

Diezelfde morgen preekte de vurige ds. Gerobulus in de Magdalenakerk.

Het begin van de openbare, gereformeerde prediking was aangebroken in Goes.

Bekende leraars

In al de daarop volgende jaren en vooral in de 17e eeuw hebben er godzalige predikanten in Goes gestaan.

Alleen de namen N. Barenzonius, H. Witsius en B. Smytegelt zijn al overbekend.

De bekende Joh. Thilenus (eerst in Goes, later in Middelburg) begeerde op zijn sterfbed in 1692, dat Smytegeld zijn opvolger zou worden. Datzelfde jaar zou deze het beroep naar Goes aannemen.

Hoewel Smytegeld reeds na twee jaar, Goes met Middelburg verwisselde, was door de oude godzaligen in Goes, van hem al gezegd: "De oude tijden van Barenzonius en Witsius herleven."

In al die tijden heeft de Heere Zijn volk te Goes gehad.

Maar rond de negentiende eeuw werd ook daar niet veel meer van de praktijk der godzaligheid gevonden.

De Afscheiding van 1834

In het najaar van 1835 gingen er in Goes stemmen op voor Afscheiding van de Nederlandse Hervormde Kerk.

Op 23 augustus 1836 schreef ds. H. J. Budding aan ds. H. P. Scholte: "In het land van Ter Goes staat de Heere krachtig op. De Afscheiding gaat daar wel door, over veertien dagen denk ik derwaarts te vertrekken, zo er geen verhindering komt."

Op 14 september werd in Goes een kerkenraad gekozen, welke de daarop volgende zondag te Baarland werd bevestigd.

Ds. Budding had daar n.l. beloofd te preken. Er was zo een overstelpende belangstelling, dat er in de openlucht gepreekt werd.

Als ouderlingen werden bevestigd: B. Remijnse, H. Zwieter en M. Robijn. Als diakenen: P. Geense, L. Laurusse en J. F. van Anrooy.

Ook werd de Heilige Doop bediend aan drie kinderen.

Voor de doop bediend werd, was de politie gekomen om de "onwettige samenkomst" te doen ophouden. Ds. Budding liet een psalm zingen en trok zich verder niets van hen aan.

De doopmoeders ontroerden wel, behalve de vrouw van diaken Anrooy. Zij voegde de politie toe: "Dat geen honderd politiedienaren, de Heilige Doop van haar kind konden beletten."

Nadat de politie vertrokken was, werden de kinderen gedoopt en preekte de predikant over Lukas 13:6-9.

Op 23 februari 1837 is ouderling Remijnse reeds overleden, hij was 71 jaar. In zijn plaats werd gekozen diaken P. Geense.

In januari van het volgende jaar werd bakker Joh. de Jonge Jzn. in zijn plaats gekozen. Hij werd later wel de "hemelse bakker" genoemd.

Ds. Budding was op de eerste Provinciale Vergadering van 8 februari 1837 door veertien Zeeuwse Afscheiden gemeenten beroepen en had deze beroeping aanvaard.

In verschillende plaatsen, ook te Goes, werden de samenkomsten verstoord door de plaatselijke overheid. Echter trok Budding zich dit niet aan, hoe hoog de boeten ook opliepen.

Hij kwam hierdoor op 18 juni 1838 in de gevangenis, waaruit hij in januari van het volgende jaar ontslagen werd.

Daar er echter door verschillende gemeenten de "vrijheidsaanvraag" gedaan was, was Budding als felle tegenstander, niet meer bereid voor deze gemeenten te preken.

Na zijn ontslag uit de gevangenis schreef hij een brief aan de Zuid-Bevelandse gemeenten, waarin hij liet weten zijn beroepingsbrief als "vervallen en vernietigd" te beschouwen, omdat de broeders op de laatste Provinciale Vergadering van 7 november besloten hadden, om ook de nieuwe psalmberijming te handhaven, of weer in te voeren.

In de Walcherse gemeenten werd de psalmberijming van P. Datheen weer gezongen, maar in Zuid-Beveland nog niet.*

Na veel geduld werd uiteindelijk besloten op de Algemene Vergadering van 23 oktober 1839, om ds. Budding af te zetten. In zes van de zeventien Zeeuwse gemeenten bleef hij echter voorgaan. Deze gemeenten hadden voor Datheen gekozen.

Ds. H. P. Scholte had deze vergadering geleid.

Tevens werden te Goes in die week door hem ook de sacramenten bediend, omdat Budding dit hier weigerde.

Christelijk Afscheiden

Intussen was er door bemiddeling van ds. Scholten een beroep gedaan op ouderling C. van der Meulen uit Middelharnis.

Deze was door Scholten tot predikant opgeleid.

Hij voldeed aan het verzoek om de Zeeuwse gemeenten enige tijd te helpen.

Op 10 juni 1840 arriveerde Van der Meulen in Goes en preekte bij ouderling Laurusse in de Wijngaardstraat. Ook de volgende zondagen preekte hij drie keer. Echter werden voorganger en huiseigenaar elke keer beboet.

Op het einde van het jaar werd het strenge kerkelijke beleid van koning Willem I, door Willem II aanzienlijk versoepeld. Ook werd op 21 januari 1841 de officiële vrijheidsaanvraag verkregen.

In datzelfde jaar werd door de christelijk afgescheidenen, de voormalige zeepziederij "De Weerelt" in de Wijngaardstraat gekocht en tot een kerk verbouwd.

Door ouderling J. de Jonge Gzn. werd de kerk in gebruik genomen. Hij las een preek van Ebenezer Erskine over Amos 9:11: *"Te dien dage zal Ik de vervallen hut van David weder oprichten"*, enz.

Intussen was ds. Van der Meulen door de Zeeuwse gemeenten beroepen en had hij dit beroep aangenomen.

Hij vestigde zich in Goes en deed op 13 juni zijn intrede, zonder bevestigd te zijn. De hiervoor gevraagde ds. H.P. Scholte was intussen geschorst en ds. A. Klijn uit Middelburg was verhinderd.

Toch heeft Scholte in verschillende Zeeuwse gemeenten in die tijd nog gepreekt.

Ds. Van der Meulen was in Goes een geacht persoon en zijn vertrek, wegens emigratie naar Noord-Amerika, werd betreurd.

Op 5 april 1847 heeft hij afscheid genomen met de woorden uit Handelingen 20:15: *"Ik weet, dat gij mijn aangezicht niet meer zien zult."*

In de jaren 1846-1848 zijn er vanuit Goes 77 personen naar Noord-Amerika vertrokken. Dit waren achttien gezinnen, hoofdzakelijk uit de Christelijke Afscheiden Gemeente.

Toen ds. Van der Meulen in 1869 in Goes weer een keer preekte, was hij zijn laatste tekst hier nog niet vergeten en sprak nu uit Job 8:9: *"Want wij zijn van gisteren en weten niet."*

Ds. A. de Bruine

Op 22 mei 1849 ontving men het verblijdende bericht dat de oud Goesenaar kandidaat A. de Bruijne het beroep aangenomen had.

Binnen de kortste tijd was deze weer ingeburgerd en deed veel werk in Goes en daarbuiten.

Jaren lang was hij vol ijver in zijn gemeente, ook als er tijden waren dat de zuigkracht van Budding zich deed gelden.

Maar in 1867 kwam er een sterke oppositie tegen De Bruijne, waar hij uiteindelijk niet tegen op kon en preekte op 25 oktober 1868 afscheid, waarna hij naar Krabbendijke vertrok.

Vanuit Krabbendijke heeft hij verschillende Christelijke Gereformeerde Gemeenten gediend.

Door een tip, via ds. A. van Dijke, heeft hij nog geprobeerd om zich bij de Ledeboeriaanse gemeenten aan te sluiten. Echter is dit op niets uitgelopen. (Zie hierover de briefwisseling met David Janse).

Nadat in 1869 de Christelijke Afgescheiden Gemeenten met de Gemeenten onder het kruis verenigd waren, kreeg men te Goes ook weer een predikant, n.l. ds. D. de Pree. Hij was jaren geleden lid geweest in de gemeente van ds. Budding.

* Toen ds. Budding predikant werd te Biggekerke, kwam hij in aanraking met de psalmen naar de berijming van P. Datheen.

De oude mensen wisten hier nog wat zich had afgespeeld op Walcheren, toen de nieuwe berijming in 1773 door de overheid opgelegd werd. Vooral te Westkapelle liep dit hoog op.

Ds. Ledeboer is dus niet de eerste geweest die weer naar de oude psalmen vroeg.

2 De Oud Gereformeerde Gemeente te Goes

Diaken Joh. de Jonge stond met nog andere leden vanaf het begin nog altijd geheel achter ds. Budding.

Hij liet zijn plaats in de kerk leeg. Nadat hij, zonder de kerkenraad in kennis te hebben gesteld, ook bij Budding aan huis vergaderd had, werd hij als diaken en als lid van de gemeente 9 juli 1840 uiteindelijk afgesneden.

Budding had intussen van 18 juni 1838 tot 15 januari 1839 zijn gevangenisstraf uitgezeten, maar op het einde van dit jaar zat hij weer gevangen. In januari 1840 werd hij door zijn eerste gemeente Biggekerke vrijgekocht.

In dit jaar preekte hij te Krabbendijke, Nieuwerkerk, Tholen, St. Philipsland en Heinkenszand.

Die gemeenten begonnen zich plaatselijk Oud Gereformeerd te noemen.

Een tweede afgescheiden gemeente

Enkele gezinnen uit Goes, die Budding trouw gebleven waren gingen naar Kapelle of Heinkenszand naar de kerk, waar intussen ook vergaderd werd.

Maar na overleg van De Jonge met Budding, begon laatstgenoemde eind 1840 ook bij De Jonge thuis te preken. Spoedig werd uitgeweken naar de turfschuur in de Wijngaardstraat. Intussen had ds. Budding zich vanuit Middelburg definitief te Goes gevestigd aan de 's-Heer Hendrikskinderenstraat D45.

Het was de bedoeling dat de mensen van de gemeenten uit Kapelle en Heinkenszand nu ook naar Goes kwamen, om één gemeente te vormen.

Op 10 maart 1841 kreeg de predikant bezoek van ds. L.G.C. Ledeboer.

Toen de Christelijke Afgescheiden kerkenraad dit vernam, zond men enkele kerkenraadsleden naar ds. Ledeboer, met het verzoek bij hen te preken. Ledeboer weigerde dit echter, omdat ze de "vrijheidsaanvraag" gedaan hadden. Hij heeft de andere dag wel tweemaal in de gemeente van Budding gepreekt.

Er werd nu bijna dagelijks door Budding gepreekt, waarbij de toeloop van mensen zo groot was, dat hij de kansel soms verliet en met de schare tot buiten de stad liep, door de Goesestraatweg, tot bij een watertje aan het z.g. "Nissepadje".

De schare zong Psalm 42 vers 4 en 5:

*Ik ben Uwes zeer gedachtig
Ook aan des Jordanen kant. enz.*

Iemand die dit zag, maakte een rijmpje:

*Zo gaat de leraar voort;
Zo trekt de schare heen.
De Goesestraatweg hoort
De psalmen van Datheen.*

Budding sprak toen in de openlucht, over Hebreëën 13:11-13.

Weer gevangen

De vervolgingen werden heftiger en de boeten steeds hoger. Onverwacht werden De Jonge en Budding op 10 maart 1842 voor drie maanden gearresteerd.

In de kortste tijd was er een menigte mensen bij de gijzelingskamer, waar men wist dat de twee gevangenen zaten.

Met ontroering hoorden ze het tweetal Psalm 84:3 zingen. De samengekomen massa begon toen op het Marktplaatsje mee te zingen. Diezelfde nacht werden de gevangenen naar Middelburg overgebracht.

In die tijd kwam oefenaar P. van Dijke uit St. Philipsland naar Goes om Budding te bezoeken. De vrouw van diaken De Jonge met anderen bewogen hem de zondag over te blijven, om hun eigen predikant te vervangen.

De vrouw van de diaken schreef hier later over: "Ik zal die morgen nooit vergeten, over dat: Offert Mij uw enigen dien gij liefhebt."

Ze was zo vol ijver dat ze er voor zorgde dat er toch leesdiensten werden gehouden, waar de plaatselijke overheid ook heftig tegenin ging.

Na de vrijlating ging het preken weer gewoon door, echter ging Budding kort daarna voor een paar maanden op reis. Ook mede door zijn wispelturig karakter moest hij regelmatig voor onbepaalde tijd op reis. Maar ook om de andere Zeeuwse gemeenten te dienen.

Pieter Fraanje

Vanuit de Oud Gereformeerde Gemeente van Heinkenszand was overgekomen Pieter Fraanje en zijn echtgenote Johanna Karelse. Hij was twee jaar diaken geweest in de Hervormde Kerk. Maar na zijn bekering is hij in 1840 lid geworden van de Christelijk Afgescheiden Kerk te Goes, bij ds. Van der Meulen.

Hij at elke zondag zijn brood op bij molenaar A. de Bruijne, die later te Goes predikant geworden is.

In 1842 werd Fraanje lid van de Oud Gereformeerde Gemeente te Heinkenszand, bij ouderling J. Pijke en in 1844 te Goes bij de Oud Gereformeerde Gemeente van ds. Budding.

In 1847 weer te Heinkenszand en van 1852 tot 1856 opnieuw te Goes.

Uiteindelijk vond hij kerkelijk rust in de Oud Gereformeerde Gemeente bij oefenaar D. Bakker te 's-Gravenpolder. Fraanje was een man die de Heere zeer vreesde.

In februari 1851 vroeg hij aan ds. Ledeboer of deze zijn kind wilde dopen. Ledeboer was toen voor zes weken bij D. Bakker te 's-Gravenpolder, waar hij toen wel vijftig kinderen, ook te Goes, gedoopt heeft. Hij kende Fraanje ook en zag er tegenop.

De volgende zondag bracht Fraanje zijn dochtertje Aagtje van veertien maanden oud, mee naar de schuur van C. van Sluis, om gedoopt te worden.

Ds. Ledeboer zei tegen het kind: "Gij hebt een arme vader in de natuur, maar een rijke vader in Christus." Na de preek kreeg Fraanje nog drie rijksdaalders en ging naar huis.

Vanaf 1854 was hij wagenmaker te Biezellinge.

Op 47-jarige leeftijd is Fraanje in de blijdschap van het geloof gestorven.

Korte tijd daarvoor zei hij drie zaken van de Heere geleerd te hebben: "Driemaal heb ik in 't verborgen iets van God geleerd: Ik ga sterven, ik ga erven en één uit mijn kinderen zal leraar worden."

Hij was de grootvader van de later bekende ds. Jozias Fraanje.

In de vrijheid

Intussen was diaken De Jonge op 14 maart 1843 weer gevangen gezet en Budding op 16 maart te Nijmegen.

In de gevangenis, waar hij een jaar vastgezeten heeft, is Buddings zienswijze veranderd. Of dit door vele bezoeken van verschillende mensen geweest is, is niet duidelijk. Zelfs Céasar Malan bezocht hem daar.

Hier heeft hij het veroordelen van de "vrijheidsaanvraag" teruggenomen. Tegen de vrouw van diaken De Jonge, die op het gerucht ook afkwam, zei Budding: "Ik ga er vandoor en gaat gij maar spoedig naar De Jonge en zeg wat ik u gezegd heb. En hij moet het óók maar doen, het volk is toch verstrooid."

Budding had n.l. in de gevangenis een beroep aangenomen naar de Christelijke Afgescheiden Gemeente van Groede.

Toen hij op 31 maart uit de gevangenis ontslagen werd, vergat hij het beroep naar Groede aangenomen te hebben en reisde naar Groningen, waar hij ook twee keer beroepen was.

Het is niet onmogelijk dat oefenaar Pieter van Dijke, die toen ook gevangen gezeten heeft, ook tijdelijk door Budding beïnvloed was, door de "vrijheid" aan te vragen.

Op 26 augustus 1844 ging het gerucht door Goes dat ds. Budding weer in de stad was. Hij nam zijn intrek bij Janna Visser, de vrouw van diaken De Jonge; hij zat nog steeds gevangen.

Door de Christelijke Afgescheiden Gemeente van ds. Van der Meulen werd direkt contact met Budding gezocht, waarbij aan hem gevraagd werd, zich weer met de gemeente te herenigen. Budding deed belijdenis van zijn "afzwerven" en mocht de volgende zondag in de Christelijke Afgescheiden Gemeente weer preken, waar hij ook beleed destijds scheuring te hebben verwekt. Hij zong toen ook de nieuwe psalmen.

Wat dit voor diaken De Jonge en de Oud Gereformeerde Gemeente geweest moet zijn, laat zich indenken.

Op 20 september was de diaken weer vrijgekomen. Hij was reeds verschillende malen door Budding benaderd om christelijk afgescheiden te worden.

Een jaar later adviseerde Budding om dit toch maar niet te doen.

De oud gereformeerden betrokken in 1845 een pakhuis van ouderling Gijsbrecht Sterk, aan de Stooftstraat, voor de kerkdiensten.

Toen Budding op 7 juni 1846 wéér in de Christelijke Afgescheiden Gemeente van Goes zou voorgaan, moest hij belijden eigenzinnig te hebben gehandeld door in de week, in een woning, enkele kinderen te hebben gedoopt.

Nadat hij toegelicht had, dat er ook een ouderling en diaken bij geweest waren, mocht hij de volgende zondag toch voorgaan.

Eén van de gedoopten was een kind van diaken De Jonge. (Nicolaas geb. 17-8-1845)

Voor een beroep van de intussen vakante Christelijke Afgescheiden Gemeente van Goes bedankte Budding op 25 januari 1848.

In ditzelfde jaar is Budding naar Amerika geëmigreerd. Daar is het op niets uitgelopen. Hij werkte zelfs nog op de boerderij.

Terug uit Amerika

In het voorjaar van 1851 ging het gerucht dat ds. Budding, die uit Amerika teruggekomen was, in Gorinchem was.

Diaken De Jonge, die wel eens spottend opmerkte: "Om vijf uur ontgrendelde mijn vrouw de deur al om hem (Budding) te ontvangen", kreeg een brief van Buddings terugkomst.

Op 29 augustus schreef D. Bakker een brief naar Budding met de uitnodiging om eens te komen preken.

Op 14 oktober preekte hij te 's-Gravenpolder. Dit gebeurde vijf weken lang op de zaterdagen.

Bakker schreef hierover: "Ik had van de Heere begeerd, dat zijn komst ter mijner en anderer lering zou mogen strekken, maar het viel geheel anders uit dan ik gedacht had. In plaats dat zijn komst mij tot blijdschap verstrekke, zo was mij dezelve in tegendeel zeer bezwarend, daar wij niet met elkaar konden verenigen."

Toen Budding weer predikant te Goes was, trok hij het grootste deel van de gemeente van Bakker weg. Maar na een jaar kwamen zijn leden weer terug.

Ook Chrisje Coeland had bedenkingen tegen Budding. Toen ze op een gezelschap was, kwam hij ook binnen. Na een gebed las Budding Galaten 1 tot vers 16, waar staat: "*Zijnen Zoon in mij te openbaren*." Hij zei toen: "Er staat *'in mij'*", maar we moeten daardoor verstaan *'aan mij'*".

Chrisje kon niet meer zwijgen en zei: "Wel dominee, als de Heere Jezus niet door den Heiligen Geest, door het geloof in onze harten ingewrocht is, zullen wij toch verloren gaan! Aan ons, zal niet baten." De dominee stond toen op en ging weg.

Budding was voorlopig gelogeed bij De Jonge in de Lange Vorststraat C 218.

Toen diens dochtertje Trijntje tijdens het opmaken van de bedden een versje van Bunyan zong, was dit voor Budding een inspiratie om zich weer aan de gemeente van Goes te verbinden. Dit deed hij op 23 november 1851 en ging wonen in een woning op de Grote Kade B16.

Met De Jonge trok Budding de gemeente in, om de verschillende mensen weer bijeen te verzamelen.

De oudejaarsnacht bracht men in de kerk door "om met God en met elkaar het nieuwe jaar te kunnen aanvangen".

De veranderingen

Omdat er weinig binding in de gemeente was, bedacht Budding iets nieuws n.l. de z.g. "verbintenis".

Op 24 februari 1852 vond de eerste verbintenis plaats in een kleine bijeenkomst, waar vijf personen zich verbonden "om den Heere te volgen in den weg der waarheid".

Op het einde van het jaar hadden 121 personen de verbintenis afgelegd, ook uit omliggende plaatsen met o.a. Pieter Fraanje.

Zelfs uit Tholen en Walcheren waren er die deze verbintenis ook aflegden.

Door de overweldigende belangstelling voor de predikdienst moest uitgezien worden naar een andere ruimte.

Het pand Zevenkoten D201 werd gekocht en verbouwd, zodat op 19 september hier voor het eerst het Heilig Avondmaal kon worden gevierd.

In 1857 ging Budding naar Engeland, i.v.m. de vertaling van de levensgeschiedenis van William Huntington: "Het koninkrijk der hemelen ingenomen door het gebed".

Intussen was diaken De Jonge ouderling geworden en kon hij in de gemeente leiding geven bij afwezigheid van de voorganger.

De veranderingen gingen ook door, want op zondag 10 januari 1858 kondigde Budding het ritmisch zingen aan.

Het daarop volgende jaar ging hij wéér naar Engeland voor een bezoek aan George Müller en diens gemeente.

Waarschijnlijk heeft Budding naar aanleiding van dat bezoek het volgende jaar, op 24 juli, de wekelijkse "broodbreking" ingevoerd. Dit naar het voorbeeld uit Handelingen 20:7.

In twee jaar vertrokken er ongeveer veertig leden naar de gemeente van Bakker te 's-Gravenpolder. In 1857 was ook ouderling G. Otte vertrokken en in 1859 volgde ouderling D. Stroosnijder.

In oktober 1860 kreeg Budding "nieuw licht" in het leerstuk van de uitverkiezing en in mei 1861 in dat van de Drieëenheid. Het was onbegrijpelijk, daar hij korte tijd daarvoor nog een boek van W. Huntington en Robert Flockhart vertaalde.

Hij noemde de uitlegging van Drieëenheid zoals die nu uitgelegd werd, een dwaling die in de vierde eeuw reeds opgekomen was.

Bakker en Van Dijke hebben hierop schriftelijk gereageerd, maar Ledeboer die toch ook op de hoogte kon zijn, heeft dit niet gedaan. Hij is in 1863 overleden.

Er werd ook afstand genomen van de naam Oud Gereformeerd; dit werd de: "Vrije Evangelische Gemeente". De psalmen van Datheen werden echter nog gezongen tot 7 maart 1879.

In 1863 is er ook een scheiding gekomen, door een kleinigheid, met het gezin van ouderling De Jonge.

Budding trok een harde lijn door en sneed eerst de vrouw en daarna in 1865 De Jonge met zijn familie af.

Met veel wederwaardigheden ging het kerkelijke leven rondom Budding door, tot eind 1870.

Nadat hij op 10 november met "veel levendigheid" nog een bidstond geleid had, is hij diezelfde dag nog overleden.

Er werd verteld dat hij op het laatst zijn dwalingen nog ingezien heeft, maar dit werd door anderen tegengesproken.

Ouderling Koert Loggers werd uiteindelijk als zijn opvolger aanvaard.

3 De Gereformeerde Gemeente geïnstitueerd

Door al de veranderingen in de gemeente van Budding waren er de laatste jaren ook heel wat leden, die bij de vrije gemeente "de Tente", van oefenaar Dominicus te Kattendijke terecht gekomen zijn.

Verschillende personen bleven echter toch liever in Goes, zodat men daar een eigen gemeente zocht te vormen.

Op 30 januari 1866 lukte dit en werd door ds. M. Keulemans uit Middelburg een Gereformeerde Gemeente onder 't Kruis geïnstitueerd. Veertien personen waren aanwezig.

P. de Herder werd tot ouderling en B. M. den Boer tot diaken. Later kwam hier bij als ouderling M. Sterk en als diaken L. Ortelee. Allen, via Kattendijke, uit de gemeente van Budding afkomstig.

Op 25 november werd een kerkje, wat in haast gebouwd was in de Smallegangebuurt, in gebruik genomen.

In januari 1867 werd oefenaar J. W. van den Broek uit Rotterdam gevraagd om eens te komen preken. Het gevolg was, dat hij op 14 mei met algemene stemmen gekozen werd.

Nadat hij "na veel strijd en gebed" het beroep aangenomen had, werd hij door ds. C. Kloppenburg op 21 juli bevestigd.

Ruim een jaar is hij predikant te Goes geweest, maar het andere jaar nam hij reeds een beroep aan naar Enkhuizen.

Mogelijk heeft ds. P. van Dijke daarna ook nog in de gemeente gesproken. In een brief van april 1869 schrijft hij hierover: "Ik moet u melden, dat ik met Gods kinderen in het land van Goes verleden zondag gezegend avondmaal heb mogen houden. De Heere is toch bij ogenblikken nog wonderlijk goed voor mij en Zijn kinderen."

Ook ging Goes in 1869 aarzelend mee, in de vereniging van de Gemeenten onder 't Kruis met de Christelijk Afscheidenen.

De naam werd nu Christelijke Gereformeerde Gemeente. Er waren toen 44 leden en 42 doopleden.

Omdat de afdeling te Hoedekenskerke niets van die vereniging wilde weten, bleef ds. Van Dijke daar preken.

In een brief van 2 mei 1871 schreef hij:

"Mocht u voor zondag willen of kunnen komen, kom dan zaterdag met de Middelburgse boot tot aan Katseveer en vandaar met de wagen naar Goes. Dan kunt u zaterdagavond bij onze waarde vriendin in den Heere, Pietje Massee wel logeren. Die komt zondagmorgen met gerij naar Hoedekenskerke, dan kunt u met haar meekomen. Uitwendig komt gij er dus zeer gemakkelijk. Kunt gij dit evenwel niet met vrijmoedigheid doen, schrijf mij dan a.s. week maar eens naar Hoedekenskerke."

Verschillende leden in Goes waren echter niet gelukkig met de vereniging in 1869.

In 1871 kwamen deze mensen samen in de schuur van een zekere N. Remijn. Ze noemden zich "Gereformeerde Gemeente".

Er werd dat jaar contact gezocht met oefenaar D. B. van Smalen, die reeds op 4 augustus tot de gemeente overkwam.

Op 30 augustus 1874 werd hij tot predikant bevestigd door ds. N. Wedemeijer. Twee dagen voordien was de gemeente geïnstitueerd. Ds. Van Smalen sprak "naar het hart van Jeruzalem" en trok veel hoorders, zodat de schuur al snel vergroot moest worden.

Reeds in 1875 vertrok ds. Van Smalen naar Amersfoort en vandaar naar Amsterdam.

Ds. Van Smalen te Rotterdam

Daarna heeft ds. Van Smalen van 1883 tot 1893 als opvolger van ds. C. van den Oever te Rotterdam gestaan, waar hij veel voor het volk van God heeft mogen betekenen.

Toen hij enige tijd daar preekte, kwam men ook vanuit Rotterdam-Zuid om hem te horen.

Op een zondagmorgen was er een vrouw in hevige zielsstrijd op weg naar de kerk. Toen ze over de Maasbruggen liep, werd ze door de satan verzocht om in de Maas te springen. Eindelijk kwam ze bij de kerk aan het Weenaplein.

Die morgen kreeg ds. Van Smalen zoveel opening dat hij na twee uur preken tot de gemeente zei: "Ik kan niet ophouden, want er moet iemand tussen u zitten, die onophoudelijk schreeuwt: Laat die man toch doorpreken."

Toen het bijna drie uur geduurd had, eindigde hij met het zeggen: *"Gemeente, hier zijn we nog in een kerk die in- en uitgaat, maar volk van God, straks komen we daar waar de kerk wel ingaat, maar nooit meer uitgaat. Amen."*

Toen hij dat gezegd had, viel de betreffende vrouw flauw en ze werd in de consistorie gedragen.

Toen ze weer bijkwam, zei ze tegen de dominee: "Vanmorgen is er voor mij gepreekt. Nadat ik onderweg nog in de klauwen van de satan zat, die mij van het leven wilde beroven, is tijdens het preken die dierbare Christus in mijn ziel geopenbaard."

Zo was er ook in die tijd een jong, ongetrouwd meisje in Rotterdam, bij wie een kind moest geboren worden.

Ze werd voor de kerkenraad geroepen. De dominee had zich voorgenomen haar hard aan te pakken.

Vóór de vergadering begon, werd hij er bij bepaald dat de Heere dat meisje zou bekeren en later ook het kind wat geboren moest worden.

Toen de dominee binnen kwam, was ze er ook al en hij zag gelijk dat haar smart groot was.

Met een innerlijke aandoening zei hij toen tegen haar: "Ik was van plan om klappen uit te delen, maar merk dat je al klappen genoeg gekregen hebt, God zal je bekeren en je kind zal ook genade ontvangen."*

*Dit is door ds. W. C. Lamain aangehaald in een preek over Hooglied 5:7.

Weer naar Goes

Korte tijd na het vertrek van ds. Van Smalen uit Goes werd in 1876 oefenaar D. Wijting uit Lisse beroepen, die dit beroep aannam.

Ds. P. Van Dijke was bereid om hem te bevestigen.

Hij deed dit naar aanleiding van Matthéüs 5:13: *"Gij zijt het zout der aarde."*

Omdat Goes na het overlijden van Van Dijke in 1883 niet akkoord ging met het aanstellen van David Janse in de plaats van Van Dijke, werd ds. P. Los uit Leiden verzocht om oefenaar Wijting als predikant te bevestigen.

Dit vond plaats op 4 maart 1884. Maar nu was het de beurt van ds. D. Janse om de handelswijze van Goes aan te vallen die zonder toestemming ds. Los voor de bevestiging vroeg.

Uiteindelijk werd geen overeenstemming gevonden en kwam Goes buiten het verband te staan.

Na het vertrek van ds. Wijting in 1888 naar Kampen, werd ds. C. Groeneweg predikant te Goes.

Hij oefende nogal druk uit om een nieuwe kerk te bouwen. Dit gebouw kwam aan de J. A. van der Goeskade.

In 1892 kwamen er klachten over de levenswijze van ds. Groeneweg. Zelfs tijdens de diensten kwam de onderlinge onenigheid tot uitdrukking, omdat de kerkenraad hem uit zijn ambt wilde zetten. Hij verzette zich hevig tegen dit besluit.

Uiteindelijk gaf de predikant het op en is verhuisd naar Rotterdam.

Op het einde van het jaar had de gemeente wéér een eigen predikant in ds. P.H. Maakenschijn.

Hij was al op leeftijd en heeft tot 1901 de gemeente van Goes gediend, waarna hij emeritaat verkreeg.

In 1904 preekte ook de jonge G. H. Kersten te Goes. Onder de preek over zondag 4 van de Heidelberger Catechismus werd de aanwezige Jozias Fraanje in het hart gegrepen.

De gemeente kreeg nu minder snel een eigen predikant. Er gingen stemmen op, voor opnieuw aansluiting bij de Ledeboeriaanse Gemeenten.

Op de classisvergadering van 18 april 1905 werd Goes weer in het verband opgenomen.

Vijf dagen later werd vernomen dat de beroepen ds. H. Roelofsen uit Opheusden, dit beroep aangenomen had.

Op 25 juni 1905 werd hij door ds. J.R. van Oordt bevestigd.

Door het aannemen van dit beroep plaatste ds. Roelofsen zich buiten het verband van de Kruisgemeenten, die het beroep "onwettig" verklaard hadden.

Wie echter de brieven uit die tijd van ds. Roelofsen leest, krijgt de indruk dat deze al langere tijd naar de vereniging uitzag.

De komst van ds. Roelofsen naar Goes zou voor verschillenden uit de gemeente tot een zegen zijn. Zowel tot uitbreiding van Gods koninkrijk als tot bevestiging van Zijn volk.

Na het vertrek van ds. Roelofsen in 1908, nam de tot ouderling gekozen J. Fraanje zijn werk over, door als oefenaar in de gemeente te preken en het ambtelijk werk te doen.

Na later de gemeenten van Terneuzen en Rotterdam te hebben gediend is ds. Fraanje in 1916 weer naar Goes gekomen.

Na een verblijf van twee jaar, heeft hij daarna zijn tijd uitgediend te Barneveld.

4 Het leven van Johannes van Zweden

De ouders van Joh. van Zweden waren Jan van Zweden en Maria Dagevos. Hun zoon Johannes werd op 21 februari 1863 geboren. Na zijn huwelijk werden zes kinderen geboren. Dit waren Jannetje, Jan, Cornelis, Johanna, Digna en Cornelia.

Van Zweden werd vanaf 1903 verschillende malen voor diaken of ouderling gekozen, maar kon dit niet aannemen. In 1914 werd hij weer voor diaken gekozen en heeft het toen aangenomen. In 1919 is hij ouderling geworden.

In dit ambt is hij tot zijn overlijden op 6 februari 1953 werkzaam geweest.

Nadere bijzonderheden hierover worden in de nog volgende brieven beschreven.

Nadat hij getrouwd was en er enkele kinderen geboren waren, konden ze maar met moeite rondkomen.

Dit was voor Van Zweden een reden, om in navolging van anderen, ook uit zijn familie, steeds meer te overwegen ook naar Noord Amerika te emigreren.

Toen hij er weer over begon tegen zijn vrouw, antwoordde ze: "Ik hou je toch niet tegen; doe het dan ook!"

Dit bracht hem in onderzoek voor de Heere. Toen hij niet meer wist wat hij doen moest, werd hij er krachtig bij bepaald, wie God voor hem was. Dit was uit Psalm 81 vers 11:

*Want Ik ben uw God,
Eeuwig en almachtig;
Dit land tot uw lot
Gaf Ik u goedig
En trok u spoedig
Uit Egypte krachtig.*

Levensverhaal door hemzelf geschreven

Daar ik u, geliefde kinderen, geen tijdelijk goed zal kunnen nalaten, wil ik u meedelen hoe de Heere in ontfermingen op mij heeft willen neerzien. Mocht hij mij bij vernieuwing er bij willen bepalen wat Zijn hand gewerkt heeft. Het mocht de laatste brief eens zijn.

Mijn eerste geheugen over geestelijke dingen, bepaalt mij bij iets wat gebeurde toen ik zes of zeven jaar geweest zal zijn.

Ik was aan het spelen met wat vrienden die de Naam des Heeren vloekten. Ik zei ook wel te durven vloeken; maar op het uitspreken daarvan werd ik dadelijk voor het oordeel Gods geplaatst, dat als ik zo had moeten sterven ik voor eeuwig verloren zou zijn gegaan.

Ik kreeg toen enige indrukken van Gods goedheid. Deze bleven mij veel bij, tot ik op mijn twaalfde jaar sterke indrukken kreeg over de grote eeuwigheid. Dit dreef mij bij tijden wel eens in het verborgen op mijn knieën. Dan beloofde ik het beter te zullen maken.

Wat is de arme mens die door de werken der wet behouden wil worden. Ik wist niet dat ik zo'n goddeloos hart had. Dat maakte al mijn beloften tot niets en ik ging toch de wereld in.

Toen ik zeventien jaar was, behaagde het de Heere mij een haak in de neus te leggen en het was: "Tot hiertoe en niet verder."

De Heere kwam het vierde gebod met onuitwisbaar schrift in mijn hart te drukken en ik las dit toen zoals ik het nog nooit gelezen had.

Ik zag mij hieraan zo schuldig, dat er geen ontkomen meer aan was. Toen zag ik mijn hoge schuld en de rechtvaardige eis, die de Heere als Schepper op mij had en ik begon

met een gebroken geklank te bidden, of de Heere lankmoedig over mij wilde zijn en ik zou alles eerlijk betalen.

Mijn eerste gebed werd Psalm 25 vers 2:

*Heer! wijs mij toch Uwe wegen,
Die Gij wilt dat ik zal gaan.*

Maar ik wist niet wat het was, handel te drijven op de markt van vrije genade en ik kwam steeds meer in verlegenheid.

Ik bemerkte dat ik minder zonden deed, maar groter zondaar werd. De satan wilde mij ook graag in zijn dienst houden en ik werd dikwijls aangezet om alles maar op te geven.

Ik zou het ook zeker gedaan hebben, zo de Heere de brug niet opgehaald had. Maar daar zag ik toen nog niets van.

Wat heb ik toen vaak de verborgen ondersteuning des Heeren mogen ondervinden. De Heere achtervolgde mij en dreef mij uit alle schuilhoeken, omdat ik deed zoals Adam reeds gedaan had.

Ik kreeg mijn naaktheid te zien en verborg mij, maar de Heere wilde mij uit het vuur rukken.

Verkering

Ik kwam daarna met een meisje uit Kloetinge in aanraking.

Toen viel ik opnieuw in de ellende, daar Gods dag toen ook al misbruikt werd. Wat heb ik toen bange dagen doorleefd, want ik moest kiezen, of God of de wereld. Die twee kunnen niet samen gaan. O, wat bad ik de hele week door of God mij vrijmoedigheid wilde schenken, om het haar aan te zeggen, dat ik niet langer op Gods dag met zo een verkering kon doorgaan.

Ik hield het zo lang vol, tot de Heere mij te sterk werd, waarna ik dit haar openlijk vertelde.

Maar ik ontdekte dat zij evenveel vermocht op mij, als Eva op Adam en bezweek tot tweemaal toe voor haar tranen.

O, wat had ik het daarop bang! Ik was nauwelijks buiten of ik brak in tranen uit, want ik deed net als Petrus.

Hoeveel gebeden en verzuchtingen ik in die week heb opgezonden, is de Heere bekend. Maar als álles er aan moet, dan worden we gewaar met hoeveel banden we gebonden zijn. De daarop volgende zondag liep ik weer naar haar toe, want ik had het beloofd, en ik zond vele gebeden op of de Heere mij deze keer wilde helpen om Hem niet te verloochenen. De Heere liet Zich verbidden.

De strik gebroken

Ik mocht toen de keuze doen liever te sterven dan langer de zonde aan de hand te houden, want dit werd mij hoe langer hoe meer de dood.

Haar smeken en haar tranen konden mij nu niet meer doen terug komen. Gods wakend oog bewaarde mij om te bezwijken.

O, wat heb ik gejubeld, toen ik naar huis ging, omdat de Heere mij ondersteund had om niet voor haar verzoeking te bezwijken.

Hoewel ik weinig van de Heere kende, de keus was echter gedaan. Het was in mijn ziel, dat ik de Heere maar mocht dienen, al was er geen hemel tot beloning en geen hel tot straf.

Toen werd het sabbath voor mij en ging naar 's-Gravenpolder om ds. D. Bakker te horen.

O, wat zag ik die man als een engel Gods aan. Die ging mij zeggen hoe het bij mij toeging, hoewel ik mijzelf aan niemand durfde te openbaren, want zo'n mens als ik, was er geen tweede.

Kwam ik in de kerk, alle mensen konden behouden worden, behalve ik. Toen heb ik ook geleerd Psalm 142 vers 4: (Ber. 1773)

*'k Wou vluchten, maar kon nergens heen,
Zodat mijn dood voorhanden scheen,
En alle hoop mij gans ontviel,
Daar niemand zorgde voor mijn ziel.*

Ik mocht toen echter ondervinden dat de Heere mij met goedertierenheid kwam te trekken. Maar omdat ik toen onder Gods volk kwam, kreeg ik eerst recht te zien dat ik alles miste, want Jezus kende ik niet en Die moest toch mijn Zaligmaker wezen.

Ik had mezelf gekleed zoals Adam in het paradijs deed, maar daar was ik nog niet geweest. De Heere bracht mij daar echter en begon mij als Adam meer en meer te ontkleden.

O, wat is de genoemde leraar veel gebruikt om mij uit satans strikken te verlossen. Wat was het toen zoet, als op de daken gepredikt werd, wat in het verborgen geschiedde.

Hoeveel tranen van eigenliefde ik toen geschreid heb, is de Heere volmaakt bekend, maar Zijn raad zal bestaan.

Toen ik op een zondag eens veel bemoediging kreeg onder het preken en ook onder het verkeer van Gods volk, toen ik dat volk gelukkig en mezelf ongelukkig zag, kreeg ik, toen ik naar huis ging, de Heere heilig te dwingen om mij te openbaren of er nog een middel was om de straf te ontgaan en wederom tot genade te komen.

De Heere wilde mij verhoren, want toen ik zo wenende en kermende over de weg ging, werd de weg en de mogelijkheid om zalig te worden in mijn ziel ontsloten met deze woorden: "... wie gelooft, zal niet haasten."

Dit was de eerste Godsspraak in mijn ziel en bracht verandering in mijn gebedsleven. Echter, de weg om daartoe te komen was voor mij inwendig nog onbekend.

Nu begon ik op een meer evangelische wijze op God aan te werken, maar dat ik eerst sterven moest om te leven, daar was ik totaal blind voor.

Maar, wat Hij eens besluit tot Zijn eer, zal zonder hindering voortgaan.

Ik kwam de Heere slechts arbeid en moeite te maken met mijn zonden. Hoe dikwijls besloot ik om het maar op te geven, daar de Heere mijn kooppeld niet gebruiken kon. Maar ik moest het steeds weer opnemen, want de zonde was mij de dood geworden en buiten Christus kon ik God niet ontmoeten en Die kende ik niet.

Hoewel de Heere mij bij ogenblikken Zijn verborgen ondersteuning en een vertroostende of een bemoedigende belofte schonk, het viel mij alles steeds door de hand, want het was Jezus niet.

De Heere kwam mij uit al mijn valse rust uit te drijven en ik moest mijn leven verliezen.

Op een zekere tijd dacht ik zo gewillig te zijn om gezaligd te worden, en als de Heere nu ook zo gewillig was, dan zou het zeker gebeuren.

Ik besloot, onder een vloed van tranen, mij neer te leggen en niet op te staan voor die weldaad aan mij geschonken was. Maar wat een dwaas was ik, door niet te zien dat ik mezelf bediende en dat het allemaal tranen van eigenliefde waren die ik schreide. Ik stond boos op van die plaats, de schuld op God leggende indien ik verloren moest gaan, daar ik toch zo gewillig was.

Een Persoonsgemis

Maar ik was even van die plaats weg, of de Heere deed mij zien, dat al mijn tranen, gebeden en werkzaamheden, slechts vijandschap was tegen de weg van vrije genade en dat ik zalig wilde worden buiten de Heere Jezus om.

O, wat werd het mij daar een wonder dat de Heere mij niet met de bezem des verderfs kwam weg te vegen. Ik kreeg te walgen van mijn eigengerechtigheden, die een stank waren voor een heilig God.

Toen kregen mijn wettische werken een doodsteek en kreeg ik een Borg nodig voor mijn schuld. Gedurig kwam ik mijn onvolmaakte gebeden op te zenden en mocht mijn schulden en zonden Hem belijden. Die ze laten en belijden, zal barmhartigheid geschieden, maar ik was mijn zondig hart niet kwijt.

O, wat heb ik toen met de dichter uitgeroepen:

Geef mij Jezus, of ik sterf.

Buiten Jezus is geen leven,

Maar een eeuwig zielsverderf. (Zie het volgende gedicht van Barenzonius, ^{rw})

Ik was als het schip waar Paulus op was, mijn ziel werd her- en derwaarts geslingerd, maar het achterschip moest stuk.

Het gebeurde op een morgen vroeg, toen ik de koeien van mijn ouders ging melken, dat ik in zieleweeën verkeerde. (De uren 's morgens vroeg zijn de beste). Ik werd ingeleid in Lukas 15, bij de verloren zoon. Hoe ik in het paradijs alles had opgeëist, maar alles met de verloren zoon in geestelijke hoererij heb doorgebracht. Dat ik van de zwijnendraf begeerd had, maar dat er niemand was die me dit gaf; want de zonde was me de dood geworden en zo een kan de wereld niet meer gebruiken.

Ik kreeg te zien, hoe ik vrijwillig van God afgefallen en de satan toegefallen was; het beeld Gods verloren en dat van de satan in de plaats gekregen. Ik kreeg te zien wie ik geweest was in de staat der rechtheid en wie ik nu door eigen schuld en zonde geworden ben.

Daar stond ik, Gods beeld kwijt, Zijn gunst kwijt, Zijn gemeenschap kwijt. De zonden kwamen mij als slagorden voor, van mijn geboorte tot het ogenblik dat ik leefde. Een zonderegister van de aarde tot de hemel en niets dan schuld, die betaald moest worden. "Eigen schuld" zal een mondstopper zijn in het oordeel.

Toen werd ik van het paradijs naar Golgotha geleid en zag Christus daar hangen, aan het vloekhout des kruises, beladen met de vloek van Zijn uitverkoren volk. Ik kreeg te zien hoe Hij daar hing, genageld aan het kruis, als een vrucht van mijn schulden en zonden. Hoe het mijn zonden waren die het bloed langs Zijn gezegend lichaam deed lopen en Hij ook van God de Vader verlaten was.

Hoe Hij uit enkel liefde tot Zijn volk, al de vloek op Zich genomen had om hen te verlossen van onder de eeuwige vloek en toorn.

Zijn allesdoorstralend oog deed Hij op mij nederdalen, waarop ik als dood aan Zijn voeten viel. Toen heb ik ervaren wat het is, het wraakzwaard van de Goddelijke gerechtigheid boven mij uitgetrokken, een heilig God boven mij en een geopende afgrond onder mij, waarin ik voor eeuwig dacht te verzinken. Een veroordeelde consciëntie in mij en een beschuldigende vijand rondom mij.

Daar lag ik onder het recht Gods en moest mijn doodvonnis ondertekenen. Daar lag ik onder al de vloeken van de wet en was des doods schuldig, want de wet eist voldoening.

Aan de Goddelijke gerechtigheid moeten we voldoen, door onszelf of door een ander.

God recht en Gods liefde

Toen ik zo voor de rechtbank Gods stond (want de rechtvaardigmaking gaat buiten de mens om, daar het een gerichtshandeling is tussen de Goddelijke Personen, waarbij eerst met God de Vader als Rechter afgehandeld moet worden) kreeg ik mijn hoofd op het blok te leggen en dacht niet anders dan voor eeuwig om te komen.

Toen trad Christus bij de Vader in als Borg en Middelaar, om de totale schuld die ik gemaakt had te voldoen.

Maar toen ik daar als een dood- en doemwaardige stond, klonk het bevel uit de mond van de Rechter: "*Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.*"

O, eeuwig wonder van vrije genade, daar werd het vertoornd oog van God als Rechter veranderd en zag ik een verzoend God en Vader in Christus.

Daar viel het zondepak dat mij zolang gedrukt had van mijn schouders. Hier mocht ik Bunyan verstaan, die uitriep:

*Wat plaats is dit, wat plaats is dit?
Hier heeft mijn druk een end;
Hier is 't begin van 't heilsbezit,
Waarnaar mijn ziel zich wendt.*

Ik zag achter mij om, door de heerlijke verlichting die ik voelde, maar ik zag geen zonde en ellende meer. O, wat kon ik hartelijk met de dichter uitroepen:

*Mijn zonden al en zonder tal,
Zijn goediglijk vergeven.
Ik heb de eeuwige dood verdiend,
Hij schonk mij 't eeuwig leven.*

Wie is in staat te verklaren: God in God verzoend, God mijn Vader om Christus wil en ik Zijn kind. Vrede met de dieren des velds en vrede met de vogelen des hemels en met het kruid der aarde.

Ik huppelde met David voor de ark. Het was: "*Vrede op aarde, in de mensen een welbehagen.*"

Wat zag ik nu met geheel andere ogen het gras in de wei. Elk sprietje beladen en gebogen met een druppel dauw, elk op zijn wijze zijn Schepper groot maken. Het was een vrede Gods, die harten en zinnen bewaard in Christus Jezus. Dit is boven het bereik van vlees en bloed.

Het was mij of ik nooit zonde gedaan had en meende van deugd tot deugd en van kracht tot kracht voort te gaan. Ik mocht drie dagen met Israël zingen van de wegen des Heeren en wist toen niet dat er nog 42 legerplaatsen waren voor men in Kanaän kwam. Ik moest de woestijn nog in.

De derde dag na deze gebeurtenis, was ik achter de schuur werkzaam en daar viel mij een zondige gedachte in. Wat schrok ik van mijzelf, gedacht nooit meer te zullen zondigen.

Wat smartte dit mij opnieuw, tegen zo een goeddoend God te gaan zondigen. Want dat ik de dood verdiend had, kon ik volkomen goedkeuren, maar opnieuw tegen zo een goedertieren God te gaan zondigen, dat kon ik niet dragen.

Mijn leven was dan enige tijd in de zoete gewaarwording, die ik had mogen proeven en smaken. Het tichelstenen maken was mij nu ontnomen, maar nu moest ik van giften gaan

leven en ondervond dat het mij niet beter ging dan het volk van Israël in de woestijn. De Heere bleef echter Dezelfde.

Eens, toen ik in droeve omstandigheden verkeerde in de winter, had ik de volgende ervaring. Ik was toen al gehuwd met uw lieve moeder. Voor ik haar huwde, vroeg ik de Heere, indien het niet in Zijn gunst was, het dan alles maar te verbreken, want ik wilde liever een vrouw missen, dan de Heere verliezen. Ik heb echter mogen ervaren, dat het in Gods gunst is geweest. Ze is mij steeds een zorgdragende vrouw geweest. Daar ik altijd grote vrees had om arm te worden en niet een ieder het zijne te kunnen geven (hoewel de Heere mij hierin scherp geoefend heeft, zodat ik wel nauwelijks geld of leeftocht bezat), kwam de Heere mij te bepalen bij hetgeen Hij mij geschonken had en of ik nu wel niet liever terug naar de wereld wilde keren.

O! wat zonk mijn ziel laag weg en riep uit, dat ik liever aarde met de wormen wilde eten, als ik mijn lieve Koning maar hebben mocht. De wereld was mij geen speldekop waard. De Heere kwam toen die storm te verbieden, maar ik leerde hieruit dat bespreken en beleven twee onderscheidene zaken zijn.

De dagelijkse doorleving

Op een andere tijd ging ik naar mijn werk en liep in overdenking, toen de Heere krachtig met deze woorden overkwam: *"Ik, Ik ben het, die uw overtreding uitdelg, om Mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet."* O, wat zonk ik laag voor de Heere weg en was haast niet in staat om mijn werk te doen. Ik mocht met Maria aan Jezus' voeten zitten en met mijn tranen dezelve nat maken.

Op een andere tijd naar mijn werk gaande, wilde de Heere mij een Elim geven. O, wie is een God gelijk Hij? De mond des Heere sprak deze woorden: *"Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uw ijdel wandel, die u van de vaderen overgeleverd is. Maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam."*

Wat ik toen mocht proeven en smaken, kan ik niet verklaren; daar zal de eeuwigheid toe nodig zijn. Ik heb er iets van mogen verstaan met Noach, dat hij met God wandelde. De hele morgen was ik bijna niet in staat mijn werk te doen en smolt maar weg in een vloed van tranen. Toen heb ik ook gevoeld, dat ons lichaam niet bestand is voor de hemel. Ik mocht in Christus Jezus zijn; *"Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbij gegaan, zie, het is alles nieuw geworden."*

Op een andere tijd zat ik eens in het boekje te lezen, met die samenspraken in, ik meen van Hoevenaar. Toen werd ik met de Bruid uit het Hooglied in de binnenkamer geleid, met deze woorden: *"Gij hebt Mij het hart genomen, Mijn zuster, o bruid; gij hebt Mij het hart genomen, met één van uw ogen, met één keten van uw hals."* Ik lag plat op de vloer in verwondering en mocht toen leren, als de Heere iets in het bijzonder geeft, men dan de ganse kerk meekrijgt.

Jezus laat Zich nemen door het geloof wat door de liefde werkt; twee weldaden die Hij eerst moet schenken. Ik zou de gehele bekommerde kerk wel hebben willen toeroepen: *"... zo Hij vertoeft, verbeid Hem, want Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven."*

Maar, daar hier geleerd moet worden door geloof te leven en niet bij gevoel van genot, zo moest ik ook deze legerplaats verlaten. Zo moet het kind Gods weer naar een andere legerplaats heenreizen. Ook moet het nieuwe leven gedurig nieuw voedsel hebben.

In die tijd was ds. Roelofsen in Goes gekomen aan wie ik mij zeer gebonden voelde. Toen het tijd was om het Heilig Avondmaal te houden, mocht ik ook met onze geliefde vrouw Melse en anderen van 's Heeren kinderen aanzitten. Toen was het dat de leraar mij bij het toereiken van het brood toesprak, en zeide: *"En Jezus antwoordende zeide: Zijn niet tien gereinigd geworden? En waar zijn de negen? Zijn er geen gevonden die*

wederkeren om Gode eer te geven, dan deze vreemdeling?" O, wat zonk ik in verwondering weg! Ik mocht aan de voeten van Jezus zitten en van mijn melaatsheid gereinigd aanzitten en Jezus mij dienende.

Op zekere avond in de week sprak de leraar over deze woorden: *"Geef voor ulieden de vrijsteden, waarvan Ik tot ulieden gesproken heb door den dienst van Mozes."* Hij ontvouwde de betekenis van de namen der vrijsteden, gepast naar de toestand van ellendige doodslagers. Hij doelde erop, dat wanneer de schuldige binnen de poorten der vrijstad was, hij nog voor het gericht moest verschijnen.

Hoe de boeken werden geopend en hij na gedaan onderzoek werd schuldig- of vrijverklaard. Het geestelijk overbrengende, sprak hij dat het wel kan zijn dat de schuld van de ziel bedekt is, maar dat de Rechter had gezwegen. Dat is de legering of ervaring van vele zielen: Wel met de Rechter in aanraking geweest maar niet de vrijbrief of de kwitantie ontvangen. Zo lopen ze met een breuk in het hart.

De Heere beliefde deze woorden ook te gebruiken tot bekering van een tachtigjarige oude man. Zou voor Hem iets te wonderlijk zijn?

In de kerkenraad

Zo was het ook, dat door het bedanken van een diaken, de stemmen op mij werden uitgebracht en ik van de Heere beliefde te weten, of ik het al of niet zou aannemen.

Toen ik het onder mijn werk voor de Heere neerlegde, kwam die vraag in mijn ziel: "Toen Ik u uit de dood in het leven overbracht, had gij toen enig uitbeding?" Ik zeide: "Neen, Heere!" Daarop volgde deze vraag: "Had Ik die last toen op uw schouder gelegd die Ik er nu op leg, zoudt gij dan enig uitbeding gehad hebben?" Ik moest weer zeggen: "Neen, Heere!"

Want waarlijk had ik toen wel dominee willen worden, om te vertellen dat God goed is voor een slecht mens.

Toen dacht ik niet, dat de Heere nog meer voor mij te doen had.

Toen ik de gemeente als zodanig vijf jaar gediend had, n.l. van 1914, was het op zekere zondagmorgen dat de beide ouderlingen ongesteld waren, waar wij niets van wisten. Toen werd ik ongedacht geroepen om voor te gaan. Vol vrees ging ik op, zuchtende of die grote Voorbidder mij ondersteunen wilde. En Hij, Die zegt: *"... uwe vrucht is uit Mij gevonden"*, wilde mij kennelijk ondersteunen en bijstaan. Ik moest toen driemaal voorgaan.

Korte tijd daarna riep de gemeente mij om haar te dienen als ouderling. Ik moest het de Heere voorleggen, maar Hij zweeg. Ik moest bedanken, maar ik moest 's Heeren tijd afwachten. Opnieuw werd ik gekozen, ik bracht het bij dagen en nachten voor de Heere, maar Hij hield Zich nog verborgen.

Voor de derde maal werd ik gekozen. O, wat heb ik toen de Heere gesmeekt om het van Hem te mogen weten wat te doen.

Toen ik op mijn werk Hem kreeg te vragen mij een antwoord te geven, werd ik bepaald bij de apostel Paulus, die aan de gemeente van Korinthe schreef: *"Dit is de derde maal dat ik tot u kom, in de mond van twee of drie getuigen zal alle woord bestaan."*

Ik werd overgebogen om dit gewichtige ambt aan te nemen; en Gods grote Naam zij gedankt, Hij heeft mij nog nooit beschaamd doen staan. Hoewel ik dikwijls moet optrekken met vreze in het hart wat er nog van worden zal.

Tot op deze dag ben ik echter, door Zijn genade, wat ik ben. Maar de Heere, Die in de donkerheid woont en wandelt, had een andere les voor mij om te leren, hoewel ik Hem dat recht lang genoeg, tot mijn smart, betwist heb.

Toen de Heere er mij onder bracht, heb ik mogen leren om er "amen" op te zeggen.

* Wat Van Zweden toen beleefde, was door de reeds eerder genoemde Goese predikant N. Barenzonius op een bijzonder schone wijze in een gedicht vertolkt.

Niet dan Jezus

*Augustinus ging eens ziften
En doortasten in de grond,
Zeneca's vermaarde schriften,
Waar hij veel geleerdheid vond.*

*Schone lof van zedendeugden,
Zedentroost in groot verdriet,
Doch het kon hem niet verheugen,
Want hij vond er Jezus niet.*

*Dat gaf mij een groot vermaken
En 't beviel mijn ziel zo zoet,
Dat ik ook in alle zaken
Zoek, of Jezus mij ontmoet.
Zonder Hem is niets gedegen,
Maar verdriet, dat blijft verdriet.
Zelfs is zegen, zonder zegen!
Want men vindt er Jezus niet.*

*Is er ziekte, smart en lijden,
Armoe, honger, dorst of pijn,
Oorlog, pest of dure tijden,
Of een innig zielekwijn:
Jezus kan de troostkroes schinken
En verzachten al 't verdriet,
Anders moet m' erin verzinken,
Want men vindt er Jezus niet.*

*Heeft men voorspoed, hoge staten
Grote eer en machtig goed
Och, wat kon dat alles baten
En wat geeft dit aan 't gemoed?
Mist men Jezus ondertussen
Dorst naar meer heeft groot verdriet
En het kan geen onlust blussen
Want men vindt er Jezus niet.*

*Ach, wat is er in de wereld
Vleeslust, ooglust, zotte waan
Grootse pracht, verguld bepereld
En dat lacht de dwazen aan.
Weg o wereld, laat mij rusten
Al uw lust is mijn verdriet
Wat zou mij de wereld lusten?
Want ik vind er Jezus niet.*

*Schoonheid, sterkheid in de leden
 En gezondheid, grootste schat
 Dat 's wel 't beste hier beneden
 Dat ooit werelds mens bezat.
 Maar is Jezus niet in 't harte
 Zo en stelt het geen verdriet
 Maar het laat de ziel in smarte
 Want men vindt er Jezus niet.*

*Grote wijsheid hooggeleerdheid
 Veel beleid in aards bedrijf
 Veeltijds wijsheid en verkeerdheid.
 Ach, wat heeft dit al om 't lijf
 Want veel wijsheid met veel onlust
 Harteknaging zielsverdriet
 O, die wijsheid is vol onrust
 Want men vindt er Jezus niet.*

*Is er eerlijk goed vermaken
 Treft het al de middelmaat
 Dat en kan men wel laken
 Want is 't in zichzelf niet kwaad
 Dat kan wel natuur verkwikken
 En dat tempert aards verdriet
 Maar het stelt geen zieleschrikken
 Want men vindt er Jezus niet.*

*Leid m' een deugdzaam burgerleven,
 Matig, eerbaar, heus en zoet.
 Houdt men ook de weegschaal even,
 Als een eerlijk heiden doet
 En men wil zo 't heil bekomen,
 Tegen 't eeuwig hels verdriet,
 Dat zijn zoete toverdromen;
 Want men vindt er Jezus niet.*

*Is er ook godsdienstig plegen
 Naar de wijze van het land
 En men loopt verkeerde wegen
 In een ijverig misverstand
 En men meent zo 't heil te treffen
 Tot verlossing van 't verdriet;
 Ach, dat is een dwaas beseffen,
 Want men vindt er Jezus niet*

*O, gij antichristen scharen
 Die zoveel van Jezus roemt
 Gij wilt overal vergaren
 't Heil waar't niet vandaan en komt.
 Uit uw werken, bevaart, missen,*

*Aflaat, vagevuur verdriet
Ging het naar uw dwaas vergissen
Zo was Jezus, Jezus niet.*

*En ook gij Socinus benden
Die Gods Zone smaadheid doet
Want gij gaat Zijn Godheid schenden
En de losprijs van Zijn bloed
Gij verloochend onzen Heere
Tot der vromen hartsverdriet;
Want naar uw vervloekte lere:
Jezus is in Jezus niet.*

*Zo men ook tot rechte klaarheid
Van God heimenissen komt
En men treft alzo de waarheid
Dat men valse leer verdoemd
Is m'n Jezus niet geheiligd
Door Zijn lijden zwaar verdriet
Ook die weg is niet beveiligd,
Want men vind er Jezus niet*

*Och, wat is er op de aarde,
Of in 's hemels wijd gespan,
Niets is er van zulk een waarde
Waar mijn ziel vernoegen kan.
God alleen is boven allen,
Die kan helpen mijn verdriet.
Maar ook Die zou mij ontvallen,
Viel mijn lot op Jezus niet.*

*Voegt m' er ook de godsdienst neven
Naar des Zaligmakers wet
Komt er bij een deugdzaam leven
Naar de wereld onbesmet
Is er Jezus niet van binnen
't Kan niet troosten in 't verdriet
God en kan geen schijndeugd minnen
Want men vindt er Jezus niet.*

*Meent men ook op God te bouwen
Op die onbezweken Rots
Heeft men al een sterk vertrouwen
Hel en duivel tot een trots
Zonder Jezus komt niet nader
Of die vuurvlam baart verdriet
Niemand komt tot God de Vader
Komt hij er door Jezus niet*

Och, wat is er op de aarde

*Of in 's hemels wijd gespan
 Niets is er van zulk een waarde
 Dat mijn ziel vernoegen kan
 God alleen is boven allen
 Die kan stelpen mijn verdriet
 Maar ook die Die zou mij ontvallen
 Viel mijn lot op Jezus niet.*

*Heer, wat wil Gij mij toch geven?
 Geef mij Jezus of ik sterf,
 Zonder Jezus is geen leven,
 Maar een eeuwig zielsverderf.
 Wil mijn ziel aan Jezus voegen,
 Dan bespot ik al 't verdriet.
 Jezus is mijn zielsvernoegen,
 Buiten Jezus wil ik niet.*

*Heere Jezus, kom toch nader,
 Maak mijn ziel eens onbevreesd.
 Leer mij zeggen: Abba Vader,
 Leid en troost mij door Uw Geest.
 Naar U brandt mijn ziel met lusten,
 Daarom voel ik geen verdriet,
 'k Wil in mijnen Jezus rusten,
 Buiten Jezus is er niet!*

Uit : Het bundeltje uitgekijpte geestelijke gezangen van ds. Nic. Barenzonius

5 Brieven van Joh. van Zweden

Brief aan Jacob van de Velde te Tholen

1 Goes, 5 November 1903

Zeer geliefde en waarde vriend met de uwen,
Genade en vrede met allen die Christus in onverderfelijkheid
liefhebben, zij u met dezen toegewenst.

Daar het de Heere behaagd heeft, ons in deze gemeente weer eens een van de weinig
getrouwe wachters te laten horen n.l. ds. Denzel uit Vlaardingen, zo ging mijn hart in de
begeerte tot u uit, om hem onder u ook eens te mogen horen.

Ik heb daarover ook met hem gesproken, wat hij niet geheel afsloeg, wanneer u hem in de
week wenst te horen, omdat zijn gemeente hem 's zondags niet gemakkelijk loslaat.

Zo ook naar Yerseke waar hij ook aangezocht is, vanwaar er ook enkelen onder zijn
gehoor waren.

Hij is met de lastbrief gezonden om, de rechtvaardigen aan te zeggen dat het hen wél zal
gaan, maar ook wee de goddelozen, want het zal hen kwalijk gaan.

Zo zou het mij van harte verheugen, zo u hem ook in Tholen eens kunt horen. In
zonderheid sprak hij uit Jesaja 51:1-3 en uit Ezechiël 21:27 en wel voor velen het meest
uit de drievoudige omkering.

Eerst hoe de eerste omkering plaats heeft, waar de diepgevalLEN zondaar, door de
Almachtige gegrepen wordt, waar de zondaar van goddeloos vroom wordt, ten tweede
hoe hij van vroom goddeloos wordt en ten derde hoe hij van goddeloos in het
genadeverbond ingeleid wordt. Zo wordt hij op de borgtochtelijke gerechtigheid van
Koning Jezus in de verdere doorleiding naar Gods welbehagen geleerd het Abba Vader,
d.i. lieve Vader uitspreken.

De Heere geve u de verdere uitbreiding, waar mijn pen te zwak voor is. Mocht het zijn,
bij vernieuwing vastigheid van uw staat, in de zekerheid van uw aandeel en de
bewustheid van uw kindschap te willen schenken, in het zalig wegzinken in God
Drieënig.

Want ach geliefde vriend, het behaagde de Heere mij deze morgen nog eens in te willen
leiden. In het volbrachte borgtochtelijke verlossingswerk van Koning Jezus. Zodat ik met
de kerk mocht uitroepen: *"Uw uitnemende liefde is beter dan wijn."* Wat die lieve
gezegende Bruidegom op deze dag ook nog kwam te versterken, met deze woorden: *"Ik
toenaamde u; hoewel gij Mij niet kende."*

O, zalig, o zalig leven, ja zalig wegzinken in Zijn liefdearmen. En waar onze ziel dit mag
gevoelen en ondervinden, is de Koning als gebonden op de galerijen.

Mocht de Heere u, met allen die van Sion zijn, steeds in Zijn liefde doen delen. Ja, een
liefde van eeuwigheid, uitgestort in de ziel, door de trekkende liefde van God de Vader,
naar Zijn vrij en soeverein welbehagen. Want, nietwaar geliefde vriend: *"Die de HEERE
verwachten! zullen de kracht vernieuwen."* Als de Koning maar in de stad komt, en mocht
dit ons een lied zijn, gezongen voor een treurend hart.

De Heere toch heeft beloofd: *"Ik zal! u geen wezen laten, Ik kom weder tot u."* Ja, Hij zal
wederkomen om vrijheid voor de gebondenen uit te roepen. Om naar het zeggen van een
van onze godzalige voorvaderen: niet zalig te willen leven om in de hemel te zullen
ingaan, maar zalig te willen leven, omdat Hij het zo waard is.

Mocht het zijn dat er iets in dit schrijven is dat u aangenaam mag zijn, zoals het mij een-
en andermaal aangenaam en zielsvertroostend geweest is, de lof van uw Koning te horen

vertellen, wil er Hem dan de ere van geven. Die gezegd heeft: "*Het is des Vaders welbehagen, ulieden het Koninkrijk te geven.*"

Ontvang hierbij de hartelijke groeten, met al degenen die van Sion zijn, uw liefhebbende vriend,

Johannes van Zweden

P.S.

Vanuit Yerseke heb ik bericht ontvangen met blijdschap, dat vriend J. Elenbaas ruim is mogen verhuizen.

Brieven aan zijn kinderen in Amerika

2

Goes, 20 maart 1933

Geliefde kinderen,

Tot onze blijdschap mochten we uw brief, door 's Heeren goedheid, weer in redelijke welstand ontvangen. Het verblijdde ons ook dat ge samen nog zijt gedragen en gespaard. Het telegram mocht ik op mijn verjaardag, 's morgens om 8 uur ontvangen. Hartelijk dank daarvoor.

U kunt denken, hoe druk het in ons huisje was. Ik was verslagen door de belangstelling, die ik van alle kanten mocht ondervinden. 's Avonds zongen we samen nog uit Psalm 116:7:

*Hoe zal ik toch God Zijn weldaden al
Vergelden? Ik zal den beker heilzame
Nemen in de hand, en des Heeren Name
Met dankbaarheid ik verkondigen zal.*

Zeker had ik daar grote redenen toe, ziende op de lange reis die achter mij is; en dat de schoenen die aan mijn voeten en de klederen aan mijn lichaam, niet versleten zijn. Mijn ontrouw heeft des Heeren trouw niet te niet gedaan.

Gisteravond las ik een preek van Hellenbroek uit Job 19:25: "*Want ik weet: mijn Verlosser leeft.*" En o, als ik dan eens terug mag denken, hoe de Heere Zich over mij wilde ontfermen om Zijn opzoekende liefde mij te tonen, toen ik voortrende in de zonde en ik moedwillig naar de hel wilde. Mij uit de kaken van de hel uitrukte en van dood levend maakte.

Toen alle hoop van behoudenis was afgesneden en ik niet anders dacht, dan voor eeuwig onder de toorn en de vloek van een heilig en rechtvaardig God gesteld zou worden, dat Christus toen bij de Vader kwam in te treden. Hij nam de ganse schuld op Zich en stelde mij Hem voor, als een reine maagd zonder vlek of rimpel.

O, dan moet ik maar wegzinken in dat aanbiddelijke wonder en zal er ook de eeuwigheid toe nodig zijn, om dat wonder naar waarde uit te kunnen spreken.

Uitwendige zegeningen behoeven wij niet gering te achten, maar als straks mijn reisje ten einde zal zijn, moet alles achter gelaten worden en dan zal het er op aankomen, om met Job te kunnen getuigen: "*Want ik weet: mijn Verlosser leeft.*"

Want algemene genade brengt ons niet verder dan tot de poort des hemels, maar bijzondere genade kan ons alleen binnen brengen. O, dat de Heere u samen daartoe verwaardigen mocht; want "*Goed doet geen nut ten dage der verbolgenheid, maar de gerechtigheid redt van den dood.*"

Om uit de verbondsweldaden bediend te worden, zullen we verbondsonderhandelingen moeten leren kennen.

Het is nog het heden der genade voor u. Nog vraagt de Heere: "Mijn zoon, Mijn dochter, geef Mij uw hart." Nu gaat het niet om wat we gehoord hebben alleen, maar om datgene wat we hebben moeten doen. Als de Heere hiervan een levendig gezicht komt te werken, dan is het: Is er nog een middel, om de welverdiende straf te ontgaan om weder tot genade te komen?

Het beeld Gods moet in ons weer hersteld worden, wat we verloren hebben om en door de zonde.

Een paar weken geleden ontving ik nog een brief van tante Koos, die nog lieve oefeningen had ontvangen en bij vernieuwing mocht leren om als een buitenvallend mens uit vrije genade gezaligd te worden. De Heere moet er gedurig aan te pas komen om de apostel te kunnen verstaan, als hij spreekt om als : *"... vijanden zijnde, met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven."*

Daarom zal het gekend moeten worden, hoe Christus door Zijn dood, de prikkel uit de dood heeft weggenomen, om met Hem eeuwig te mogen leven.

Zondag 12 maart is onze oude vrouw Melse 85 jaar geworden. Lichamelijk is ze nog zeer wel, en mag nog vet en groen zijn om te verkondigen dat God goed en recht is.

Binnen veertien dagen hopen wij Ligtenberg in ons midden te hebben, die leraar staat te worden. Ook binnenkort een zoon van ds. Wijting, die onlangs met ons verenigd is.

Wat het tijdelijke aangaat, we hadden een droog voorjaar, maar nu op heden nogal veel regen, veel werkeloosheid en alles gering van waarde.

Maranatha: De Heere komt! Veel groeten aan neef Jan en hen die zuchten onder de verbreking Jozefs.

Ook gegroet van uw liefhebbende vader en zuster.

Joh. van Zweden

3Goes, 20 december 1933

Zeer geliefde kinderen,

Deze morgen mochten wij tot onze blijdschap uw brief, waar wij alweer verlangend naar uitzagen, door 's Heeren goedheid, in redelijke welstand ontvangen.

Daar zagen wij uit, hoe de Heere u samen tot aan het einde van het jaar gedragen en gespaard heeft.

En hoewel onverwacht de huiselijke vrede en geluk zo smartelijk verbroken werd, zo heeft de Heere u toch nog niet van de drom afgesneden en bent u nog in het heden, aan deze zijde van het graf en kunt u nog bekeerd worden.

Wat onze lieve vrouw Melse betreft, die is reeds in mei van de strijdende kerk, in de triomferende kerk overgegaan.

De wereld heeft mogen zien, dat er een Koningskind begraven werd; daar er een paar honderd mensen op het kerkhof waren. Met haar is er een drager uit de gemeente weggegaan, maar nu is haar werk afgelopen.

Ik mag echter geloven, dat er voor haar een in de plaats gekomen is. Zij woont in het begin van het Bergpad en ik kom er vanzelf vaak, daar ik niet veel verder woon.

Over die Jodin heeft tante Koos mij geschreven. Het schijnt een Israëlietische te zijn waar geen bedrog in is. Zo zien we dat de geboorten nog niet ophouden, anders zou de stad uitsterven.

En terwijl u over X. schreef, dat ik voor hem geen vreemde taal schreef en hij van mijn leeftijd is, zo zijn wij gewaagd aan elkaar. Vraag hem eens waar hij meer te doen mee heeft, "met de schuld of met de smet der zonde," dan hoor ik dat wel eens van u of van hem, zo de Heere ons leven spaart. En of hij "deze dertig dagen bij de Koning toegelaten is".

Het komt mij voor dat de Heere nog werk voor mij heeft, daar ik gister bij vernieuwing, door stemming van de gemeente het ambt op de schouders gelegd ben.

Ik sta nu twintig jaar in het ambt. Hoewel ik met de kerstdagen vijfmaal moest voorgaan, zo gaf de Heere mij daartoe nog de kracht en de sterkte.

Evenwel moet ik dikwijls met veel bezwaren optrekken en heb wel eens gedacht of de doorn in het vlees van Paulus niet is geweest, dat de duivel hem niet voor een huichelaar uitgescholden heeft; hoewel hij velen als een zegel op zijn bediening mocht zien.

De Heere zegt echter: *"Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk; die zullen op de Naam des HEEREN betrouwen."*

Al het onze moet er toch uit: *"... uwe vrucht is uit Mij gevonden"*, zegt de Heere. Dat blijft voor al Gods volk.

Een poos geleden kreeg ik behoefte aan een jas. En daar ik veel uit moet (want met werken heb ik vanaf juli geen vijftig gulden meer verdiend en de krachten gaan ontbreken) had ik gedurig aandrang om dit voor de Heere neer te leggen.

De vijand riep mij gedurig tegen, dat ik er nog een had.

Ik mocht de Heere deze behoefte meermalen voorleggen en na twee weken waren er twee briefjes van tien gulden in de bus, als antwoord op mijn zwakke smeekbede en ik kon het nodige kledingstuk kopen.

O, wat is de Heere toch goed voor uw oude vader. Zo mag ik van alle kanten ondervinden een zorgdragend God te hebben, want ook werden er aardappelen bij me thuis gebracht, nu ik ze zelf niet meer kan verbouwen, geeft de Heere zelfs nog dat ik er van mag meedelen.

Met dankdag was ds. Fraanje bij mij. Ik had mijn huisje vol volk. Het was me nog een wonder, zodat ik uitriep: "Wonderdoend God, toen ik de schuldbrief thuis kreeg, heb ik alles moeten verlaten, maar heb veel meer in de plaats gekregen."

O, wie zou daar niet alles aan wagen, om met Ruth over de grenzen te gaan, van Boaz gelost te worden en schaduw te zoeken onder de vleugelen van de God Israëls?

Ontvang de hartelijke groeten. Ook neef Jan*, met allen die van Sion zijn.

Uw liefhebbende vader,

Joh. van Zweden.

*In 1907 was Jan van Zweden onder ds. C. Pieneman tot verandering gekomen. Wij werd de later bekende predikant ds. J. van Zweden

4 Goes, 27 september 1934

Mijn geliefde kinderen!

Het was ons weer tot blijdschap uw brief van 16 juli in welstand onder 's Heeren verdraagzaamheid te mogen ontvangen.

We zagen daaruit hoe de Heere u met de uwen nog draagt en onderhoudt, al is het ook in andere wegen dan door u gedacht.

Gisteren ontving ik een brief van tante Koos en ik ben niet bedrogen in mijn verwachting. Ze had haar naam in mijn brief gevonden; zoals ik mijn naam in haar brief mocht vinden. Van mrs. Rottier uit Grand-Rapids ontving ik ook weer een brief. Zij miste Koos zo; en als er één ontvalt, wordt de plaats niet zo haast aangevuld.

Nu heeft de wereld haar radio, maar Gods volk niet minder in geestelijke zin; ja die staat dag en nacht open.

Indien u deze brief ontvangt, zal er weer een jaar tot uwe jaren zijn toegegaan. De Heere voege er nog meerdere aan toe, zowel voor uzelf als voor de uwen. Maar bovenal schenke Hij u een nieuw leven. Om afgesneden te worden van de ouden stam en ingeënt te worden in de ware wijnstok Christus Jezus. Want zo er geen afsnijding plaats heeft, kunnen wij nooit met Hem verenigd worden.

Gisternacht mocht ik nog enige lering ontvangen. Terwijl ik in overdenking lag hoeveel er in deze dagen zijn die in kentekenen opgaan en daarin opgebouwd worden, wanneer er gelezen of gepreekt wordt.

Zo de vier kentekenen opgenoemd worden, n.l. teer te zijn omtrent Gods eer, teer omtrent Gods dag, liefde tot Gods volk en liefde tot Gods Woord. Dan wordt wel gezegd: Hiervan ben ik niet vreemd, want ik kan niet verdragen dat Gods Naam smaadheid wordt aangedaan, Gods dag is mij zeer lief en ik ga getrouw naar de kerk. Wat Gods volk betreft daar heb ik veel liefde voor, voor zover ze me niet te ver onderzoeken. Gods Woord lees ik getrouw.

Komt men echter in de huizen, zo ligt de tafel vol met nieuwsbladen en Gods Woord is gesloten. De liefde tot Gods volk is, om wat gezien te worden. Gods dag is lief, als er maar geen lusten om gedood moeten worden. Wat Gods eer betreft, als eigen eer maar niet gekrenkt wordt.

Zo blijft men zichzelf en nog in de oude wijnstok, zonder ooit afgesneden en ingeënt te zijn. Zo komt het dat velen een soort derde weg bewandelen, om eeuwig schipbreuk te lijden.

Het boekje van uw leraar over die jonge Indiaan, heb ik gelezen en hoop er enige uit te delen onder mijn jonge catechisanten, voor goed gedrag.

Ik ben bij Terneuzen in Hoek geweest en mocht daar nog een levendig oud moedertje van ruim tachtig jaar ontmoeten.

Ze mocht met ruimte vertellen hoe ze als een brandhout uit het vuur gerukt was.

Daarna ben ik enkele dagen naar Tholen geweest, dicht bij het huisje van S. M., bij wie ik eens op bezoek was en het middagmaal vergeten werd.

Te Scherpenisse was ik thuis bij een ouderling, wiens vrouw met me reisde naar Goes. Ze wilde hier het volkje ontmoeten.

Haar man kwam twee dagen later en we zijn samen naar Nieuwdorp en naar Noord-Beveland geweest. Daar hebben we in liefde met enkelen van Gods volk mogen verkeren. Een vrouw vertelde daar, dat ze moeder was geworden van een misvormd kind. Daar ze niet toegelaten werd het te zien, zo gaf men daarna op haar sterk verlangen toch haar begeerte.

De Heere vroeg haar toen af, of ze dat kind nu liever had gehouden dan haar drie flinke gezonde jongens. Zij moest zeggen: "Ja, Heere!" Toen zeide de Heere: "Zo een liefde, ja nog veel groter had Ik voor u. Hoe misvormd ge ook door de zonde geworden bent, maar Ik heb voor u Mijn bloed gestort. In het voorbijgaan van velen, had ik op u, toen ge walgelijk en vertreden in uw bloed lag, Mijn oog vol van liefde en ontferming geslagen."

O, eeuwige onbegrensde liefde en dat om Zijn vrij en soeverein welbehagen! De wereld viel er weer eens buiten en we hadden samen het aangezicht als reizende naar Jeruzalem. Wat is het zoet als zonen van hetzelfde huisgezin, zo samen te mogen zijn.

Hoe dikwijls ben ik in gedachten ook bij u. Wat zou ik u allen nog eens graag zien en ontmoeten. Maar de raad des Heeren zal bestaan.

Deze week wilde de Heere mij weer eens gevoelig gedenken. Na een lange tijd van afwezigheid moest ik wel eens uitroepen: "Heere, zult U nooit weer eens aan mij gedenken en overkomen?"

Hier moet geleerd worden, door het geloof te leven en niet door aanschouwen.

Nadat ik mij de vorige dag plechtig opnieuw aan de Heere mocht opdragen, het verbond mocht vernieuwen en ik schrijven mocht: "... *ik ben des Heeren*", toen daalde die lieve Koning weer eens af en vroeg mij: "Heb ik u niet toegeroepen: Tot hiertoe en niet verder, toen ge voortrende in de zonde?"

Ik riep uit: "Ja Heere." "Toen het voor u hopeloos werd en ge dacht voor eeuwig buiten geworpen te worden, heb Ik u toen niet de Weg ontsloten en u doen zien dat ook gij nog zalig kon worden? En toen het voor u een afgesneden zaak geworden was en ge dacht voor eeuwig om te komen, heb Ik toen niet gesproken: *Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden?*"

Ik moest uitroepen: "Ja Heere, Gij de mijne en ik de Uwe!"

O, ik werd weer eens teruggeleid van het begin, toen ik zeventien jaar oud was tot op heden. Dat, na al mijn afwijkingen, de Heere toch Dezelfde blijft.

De dichter riep uit in Psalm 84 vers 1:

Want ons God is vriendelijk en goed

Daar zegt Gods volk: "amen" op.

Ik kreeg terug te zien hoe de Heere mij gedragen en gespaard, gevoed en gekleed heeft en het mij aan nog niets ontbreekt. Ja, dat Hij Zijn belofte bevestigt: "*En tot de ouderdom toe, zal Ik Dezelfde zijn, ja, tot de grijsheid toe zal ik ulieden dragen.*"

Mijn ziel was als een gespeend kind en de strik was gebroken en ik werd weer eens in de binnenkamer geleid.

Esther zei, dat ze in dertig dagen niet tot de koning toegelaten was, maar tot hem gaande reikte hij haar de gouden scepter toe.

Mocht er iets in deze brief zijn dat weerklinkt vindt, zing dan samen het genoemde versje maar eens.

Wil uw leraar, oom en tante, ja allen die Jezus Christus in onverderfelijkheid liefhebben, groeten. Samen Gode bevolen.

Uw liefhebbende vader,

Joh. van Zweden

Brieven aan zijn zuster en zwager in Amerika

5 Goes, 9 september 1924

Zeer geliefde broeder en zuster!

Tot onze blijdschap mochten wij, door 's Heeren goedheid, uw schrijven in redelijke welstand ontvangen. En dat onder al de zichtbare en voortwentelende oordelen die op de aarde zijn.

Hier in ons land twist de Heere kennelijk met wolken en water. Bijna de hele zomer was het zeer nat; zomerweer hebben we bijna niet gehad.

Alles, behalve het hooi, moest steelsgewijze binnengehaald worden. Het graan was veel doorgeschoten. Ook is er nu nog tarwe buiten.

Mijn gerst en erwten heb ik nogal tijdig binnen gekregen. Nu ben ik aan het aardappelen rooien, die nog tamelijk goed zijn.

Door de vele regens zijn er nogal vele zieken.

De Heere gedenkt echter in de toorn nog des ontfermens, omdat het er naar uitzag dat alles op het land zou bederven.

Zelf heb ik niet veel zieke aardappelen. De Heere is goed!

Wel beleven we een eeuw van feesten, maar de Heere toont dat Hij regeert in de hemel boven en op de aarde beneden.

Maar het is zoals wij het in de Openbaring lezen, dat de mensen zich niet bekeerden, noch van hunne venijngevingen, noch van hunne hoererijen, noch van hunne dieverijen. God moet het land uit en het schepsel op de troon. Dat is de leus van de tijd.

Hoewel de Heere Zijn volk in het leven houdt, staat het werk der bekering echter haast stil. Veel ijver voor een kerk, maar zonder God. Christus wordt zozeer gemist in Zijn bedienende ambten. Men verneemt veel klagers over de oordelen Gods, maar niet over de zonde, omdat we onszelf niet voor de oordelen over hebben.

En zo kan het haast niet uitblijven, of de kerk des Heeren zal de oven in moeten, opdat dan bevestigd zal worden, wat de Heere gesproken heeft: "... *dat volk zal alleen wonen en het zal onder de heidenen niet gerekend worden.*"

Dat we samen eens in de schuld mochten komen en belijden dat we God kwijt zijn.

O, de bekeerde man of vrouw blijven, dat is de ligging van ons vroom en hoogmoedig bestaan; maar de Heere zou in het midden doen overblijven een ellendig en arm volk en dat zou op de Naam des HEEREN betrouwen.

En zo zijn we nu als een vogel die buiten zijn nest ronddooit.

Ach, dat we mochten gedenken waar we uitgevallen zijn, daar de Heere zo klagelijk roept: "*Maar Ik heb tegen u, dat gij uw eerste liefde hebt verlaten. Gedenk dan, waarvan gij uitgevallen zijt, en bekeer u en doe de eerste werken.*"

Hoe nodig is het om een dagelijkse bekering te beleven. Om staande te worden gehouden in de ure der verzoeking, die over de gehele wereld komen zal.

Zeker, de weg wordt al nauwer; maar de Koning zegt: "*Zijt getrouw tot den dood, en Ik zal u geven de kroon des levens.*"(...) Wat de levende kerk aangaat, het zal hier een strijd op aarde blijven. Boven is de triomferende kerk. Daar zal geen strijd meer zijn.

Ziende op de strijd is de ziel wel uitgaande, om inwonende in het vlees, bij de Heere te mogen uitwonen. De gekochten des Heeren zijn slechts doorreizigers hierbeneden.

Onze leraar ds. Fraanje zei wel eens: "Gelukkig dat wij geen 969 jaar moeten leven; het is maar zeventig of tachtig jaar, of nog korter."

Hoe dikwijls wordt de ziel echter met vreze des doods bevangen en komt de vijand als een stroom aan.

Kwam de geest des Heeren de banier daartegen niet op te richten, we zouden toch nog op de weg bezwijken.

Als God de Heilige Geest, als die lieve Trooster, weer eens invloeit, dan is er vrede en genot.

Daar mocht ik korte tijd geleden nog iets van ondervinden en leren, want:

In 't kruis geeft Gij hun goede moed,

Zonder troost zij niet sterven.

Psalm 138:4

Als vrucht van de zonde wordt de troost van de Heilige Geest veel gemist. Maar eenmaal komt er een tijd dat de stem van de drijver niet meer gehoord zal worden, geen zondig hart ons meer zal aftrekken en geen zondige wereld ons meer zal haten of benauwen.

Hier zal het toch een jagen blijven, om met de apostel het te mogen grijpen. Om eenmaal volmaakt, zonder zonde, God Drieënig te mogen dienen, prijzen, verhogen en verheerlijken.

Nu, dat de Heere u, mijn geliefde zuster, met allen die van Sion zijn, veel geve te verkeren in de dadelijke gemeenschap van de volzalige en Drieënige Verbondsgod.

Dat is mijn hartelijke wens en bede. Allen hartelijk gegroet en Gode bevolen.

Uw broeder onder het kruis,

Joh. van Zweden

6 Goes, 26 december 1924

Mijn zeer geliefde zuster en broeder, met al de uwen,
Genade en vrede zij met u!

Door 's Heeren goedheid, mocht ik uw laatste briefje in redelijke welstand ontvangen. Zo mochten we vernemen dat u samen nog in het land der levenden zijt; hoewel het lichaam met ongemakken bezet is, dat zekere bewijzen zijn dat ook uw tabernakel afgebroken wordt. Zo heeft de Heere toch Zijn bemoeienissen over u willen uitstrekken en dat in het voorbij- gaan van zoveel anderen.

Zo is het ook onder ons, ziende dat ook vrouw Verburg uit de Voorstad overleden is. Op één na, die getrouwd is, zijn al haar kinderen ook nog samen.

Korte tijd voor haar dood bezocht ik haar nog. Zij vroeg mij wat er toch wel van de kerk moest worden.

Hierop mocht ik antwoorden, dat ze zich hierover niet bekommeren moest, dat de Heere daar wel voor zou zorgen, maar dat het er op aankomt een levend lid van de kerk te zijn, daar het toch op een eeuwigheid aangaat.

Hierop stond de wagen stil. Ze is daarna in een slaapberoerte overleden. O, droevig lot!

Korte tijd geleden las ik nog een preek van ds. C. van den Oever, over deze woorden: "*Velen, zeg Ik u, zullen zoeken in te gaan, doch zullen niet kunnen.*"

Het is gemis aan Gods- en zelfkennis! Men wil het nog wel voor de Heere opnemen, maar het is eigenwerk; en zo openbaart zich de vijandschap tegen God in de diepgevalle mens. 's Heeren Woord zal echter steeds vervuld worden in Zijn volk: "*... doden zullen horen de stem des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben, zullen leven.*" Alles wat daarbuiten is, zal eeuwig in een dikke duisternis moeten verkeren.

Het zal door al Gods levendgemaakte volk geleerd en bekend worden, dat de jonggeboren Koning er steeds aan te pas moet komen, om Zijn eigenwerk in het leven te houden.

Wat moeten we bij elke nieuwe weldaad leren, er buiten te vallen.

Gelukkige bruid van Christus. Al is zij ontrouw, Hij blijft getrouw. Wonderlijk vrijt Hij haar om het *ja-woord*; zij moet het Hem zelf zeggen.

Nu, dat willen de Ruth's als zij op Boaz verliefd zijn geworden, graag doen. Hij zal haar steeds te hulp komen en haar nooit in de steek laten.

Korte tijd geleden mocht ik daar iets van ondervinden en uit leren.

Toen ik op een avond van mijn werk kwam, werd ik scherp aangevallen over mijn staat voor de eeuwigheid. Ik mocht de Heere onder dit alles aanlopen, dat Hij Zich zou openbaren en mij licht zou schenken, opdat ik me niet voor eeuwig zou bedriegen.

Hierop ontsloot die gezegende Heilsfontein Zich voor mij, met deze woorden: "*Staat dan in de vrijheid, met welke ons Christus vrijgemaakt heeft, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.*"

Ik mocht nu als een arme smekeling de Heere ootmoedig vragen, mij van de vreze te verlossen en mijn ziel bij vernieuwing in de vrijheid te stellen en Zijn werk te bevestigen. Als antwoord kreeg ik hierop: *"En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden."*

O, wat mocht mijn ziel in zoete verwondering als wegzinken en mocht ik daarna ingeleid worden in de drie onderscheiden ambten van de Middelaar. Dat Hij nu in de staat van Zijn verhoging aan de rechterhand des Vaders zit, om als Profeet, mij onkundige, te onderwijzen. Om als Priester gedurig voor te treden en verzoening voor mij te doen. En om als Koning, mij steeds te regeren, te besturen en te beschermen.

O, wat is het zoet en nuttig als de Heere Zelf ons onderwijst. Dan gelooft het geloof, dan is het God te dienen zonder vrees en in blijdschap des harten. Dan is alles een geestelijk vermaak.

Zo wordt het openbaar, dat wij in Hem, dat is in Christus, volmaakt zijn. Waarop een eeuwige volmaaktheid naar ziel en lichaam volgen zal.

(...) Bij vrouw Melse en bij Van Zweden is alles nog wel.

Binnen enkele dagen hoopt Jo van mij te trouwen. Keetje is nog steeds bij mij.

Ontvang de hartelijke groeten van uw liefhebbende broeder.

Groeten aan Sion in banden,

Joh. van Zweden

7 Goes, 1 december 1928

Geachte broeder en zuster!

Dat des Heeren allesvervullende goedheid, rijkelijk uw deel mag zijn.

Hoewel ik op mijn laatste schrijven nog geen antwoord heb ontvangen, zo heb ik hoop, op dit schrijven enkele letters terug te ontvangen.

Daar zullen we naar uitzien; want hoewel door de oceaan gescheiden, ben ik echter met mijn gedachten nog al eens bij u. Zeker, nu we Jane Griep, de meid van ds. Wielhouwer, al een paar keer in ons huis gehad hebben, die een en ander over Amerika meedeelde.

Wij mogen samen onder al de oordelen, die zich zowel binnen als buiten ons vaderland openbaren, door 's Heeren ontfermende goedheid, nog in redelijke welstand verkeren.

De Heere wil mij nog kracht en gezondheid geven om het ambtelijke werk te verrichten, waar ik al ruim een jaar alleen voor sta.

De leden van Biezelinghe hebben nu een eigen kerkje. Het staat dicht bij de hofstee van Joh. de Roo, u wel bekend.

Daardoor kwamen wij twee ouderlingen te verliezen en zijn we tot op heden nog niet geslaagd om de lege plaatsen vervuld te krijgen.

Dan hebben we vier catechisaties met honderd catechisanten; daar komt ook het huis- en ziekenbezoek nog bij.

Het vroegere gasthuis is nu een groot ziekenhuis, geheel modern ingericht.

Daar moet ik nogal eens dikwijls heen. U kunt dus zien dat mijn leven bezet is.

Waar men mij vraagt om te timmeren, te schilderen of tuintjes te onderhouden, mag ik dat verrichten om in het tijdelijke te voorzien. Want land, heb ik maar één gemet overgehouden.

Zo hebben we zeven dagen van doen en word ik bewaard om lui te worden.

Ik hoop dat de Heere, mij onwaardige, nog in Zijn kerk wil gebruiken. Ons kerkgebouw is altijd goed bezet.

Ik mag geloven dat er ook onder zijn, die mij mede opdragen aan Gods genadetroon. Want had Paulus de voorbede van Christus nodig, ook vroeg hij de broederen voor hem te bidden.

Woensdag j.l. hebben we ds. Fraanje in Goes gehad. 's Morgens sprak hij over deze woorden: "*Gedenk de vrouw van Lot.*" Dit in verband met het diepe verval in Nederland en de toenemende goddeloosheid.

Hoewel het hier een ongekend rijk gezegend jaar is, zo is de zonde ook toenemende om alles in wellust door te brengen.

Vrouw Melse was ook nog in de kerk. Ze is nu tachtig jaar en werd met de auto gebracht. De leraar logeerde bij haar en 's avonds was haar huis nog vol met volk. Haar man is overleden, zo u wel zult weten. Maar zij heeft een zorgdragend God.

Korte tijd geleden was ik te Oudelande, waar men nu met de trein kan komen. Daar hebben we een zekere vrouw Basen ontmoet. Zij mocht nog steeds bij de Fontein vertoeven, welk voorrecht ze al enkele jaren mag bezitten.

Deze zomer heb ik L. Schot te Tholen, ambtsbroeder en zielsvriend van Jac. van de Velde, grafwaarts helpen brengen. Wij volgden met een paar honderd mensen. De wereld mocht weer zien dat het een Koningskind was.

Woensdag had ik mijn huisje vol met volk. Er waren er bij uit Middelburg en uit Zoutelande. Het was aangenaam om de vrienden weer eens te mogen ontmoeten. De wereld viel er buiten en samen mochten we de goedertierenheid des Heeren vermelden.

Zondagavond las ik een predikatie over de woorden: "*Eén ding heb ik van de Heere begeerd; dat zal ik zoeken...*".

O, geliefde broeder en zuster, wat zal dat toch eenmaal uitmaken om boven, daartoe verwaardigd te mogen worden. Alle dagen, tot in eeuwigheid daar te mogen verkeren. Daar waar geen zonde of droefheid meer zijn zal.

Om straks van plaats, maar niet van gezelschap te veranderen. Om dan eeuwig te genieten, waar de ziel bij ogenblikken hier zo naar uit kan zien en verlangen. Om dan van de kwellende macht der zonde verlost, Hem te mogen genieten en aanschouwen; Die zo een dure losprijs betaald heeft, om Zijn geliefde bruid als loon op Zijn arbeid te verkrijgen.

Wat een zaligheid voor helwaardige schepselen, die duizenden malen moeten bekennen de eeuwige rampzaligheid verdiend te hebben, ja zelfs na ontvangene genade.

De Heere geve u veel op de beste plaats te mogen komen, n.l. met Maria aan Zijn voeten te zitten. En bedenk, dat de hemel straks de woning zal zijn voor hen die hier geen thuis hadden.

Vaarwel!

Met veel broedergroeten, ook voor hen die van Sion zijn.

Uw liefhebbende broeder met zijn dochter,

Joh. van Zweden

8 Goes, 20 september 1930

Geliefde broeder en zuster met de uwen,

Dat 's Heeren alles vervullende goedheid rijkelijk uw deel mag zijn.

Hoewel ik nog geen antwoord op mijn laatste schrijven ontving, zo had ik toch enige aandrang, om u enkele letters te schrijven.

Voorals omdat ik deze week in het oude geboorteboek van vader zag, dat zo de Heere wil, u op 26 september, uw geboortedag zult mogen vieren en dan aan de grens komt van zeventig jaar. Daarmee feliciteer ik u hartelijk.

Mocht u die dag vieren met een levendige terugleiding wie de Heere voor u geweest is en wie gij geweest zijt in de afmakingen voor Zijn aangezicht. Dan is er zeker reden genoeg om als een wenend mens over de aarde te gaan.

Indien ge waarlijk door de Heere opgezocht bent en levend gemaakt, dan past het u een sieraad in Gods kerk te zijn en de zalige dienst van Koning Jezus aan te prijzen.

Wat liggen er veel onbetreunde en onvergeven zonden, die zo een scheiding maken tussen de Heere en onze ziel. De minste toegeving aan onze zondige lusten maken toch scheiding, wat u geen vreemde zaak zal zijn.

"Ik spreek tot degenen die de wet verstaan", zegt de apostel.

Als ik weer eens een briefje van u krijg, schrijf mij dan eens hoe en wanneer u het laatst de Heere mocht ontmoeten.

Jacob ontmoette de Heere te Bethel. Daar werd de grondslag van zijn geloof gelegd. Te Mahanaim werd zijn geloof versterkt, waar hij een heirleger Gods mocht ontmoeten. Te Pniël mocht hij het voorwerp van zijn liefde omhelzen.

Hoewel hij in grote dienstbaarheid was, veertien jaar, voor zijn beide vrouwen, zo waren die als de dag van gisteren.

Zes jaar diende hij om de kudde. De Heere was hem echter niet vergeten. Hij zei: *"Keer weder tot het land uwer vaders en tot uw maagschap."*

Maar de grote zaak moest nog gebeuren, want Jacob kon de Jordaan niet over, zonder dat zijn schuld vereffend was. Hij was hier type van de kerk des Heeren.

De Heere moest nog met hem afrekenen en afhandelen. Zo bleek dat alles wat hij in dienstbaarheid verkregen had, hem de vrijbrief niet kon bezorgen, die de Heere hem gaf bij het noemen van zijn nieuwe naam. Die kent toch niemand dan die hem ontvangt.

De Heere schenke u die weldaad, opdat wanneer ge Gods raad hebt uitgediend, ge mocht getuigen: *"Ik heb de goeden strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden."* Om dan de kroon der overwinning te ontvangen van Hem Die Zijn volk heeft liefgehad van eeuwigheid.

Hoewel de kerk onder de verberging van Gods aangezicht leeft, zo is bevestigd door de Heere in Zijn woord: *"Ik zal u niet begeven, noch verlaten."* Ja: *"En zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld."*

Zo mochten we deze zomer de oude ds. Roelofsen nog een dag of twaalf in Goes hebben. Hij sprak ook nog te 's-Gravenpolder, over deze woorden: *"U dan, die geloofd, is Hij dierbaar."*

Met veel ruimte mocht hij de dierbaarheid van Koning Jezus voorstellen, voor allen die naar Zijn Naam genoemd zijn.

De volgende dag zei ik tot hem: "Dominee, nu is uw zielewens vervuld geworden en hebt u nog eens onder het volk in Zeeland mogen verkeren en hebt ons verteld waar u naar toe reist. Ik denk dat u geprepareerd wordt om straks de Jordaan over te gaan." Daarop zei zijn vrouw: "Dat heb ik ook al gedacht."

Hij is na zijn thuiskomst niet goed meer geweest.

Ds. Fraanje was korte tijd geleden nog bij hem en zei, bevreesd te zijn, dat door tussenkomst van een zondige gedachte, er scheiding zou komen tussen de Heere en zijn ziel.

Hij mocht zo met verlangen uitzien naar de dag van zijn ontbinding.

Onlangs ben ik nog te Rotterdam geweest, toen ds. Kersten zijn 25-jarige ambtelijke bediening mocht herdenken. Toen ben ik door enkele van mijn oude catechisanten

meegenomen naar Den Haag, waar ik een paar dagen, met aangenaamheid, onder enkele van 's Heeren kinderen heb mogen verkeren.

Ook ben ik toen nog enkele dagen te Tholen geweest, waar ik banden mocht gevoelen, die nauwer zijn dan de aardse min.

Deze week kreeg ik een man uit Rotterdam bij me. Hij was een dag bij me en we mochten van hart tot hart spreken over de goedheid Gods voor slechte mensen. "*Immers is God Israël goed, degenen die rein van hart zijn.*"

Enkele weken geleden sprak ik Okke, die mij de groeten van u deed toekomen. Zijn vader wordt deze week negentig jaar oud.

Wat het tijdelijke aangaat, was de voorzomer erg droog, maar de oogst moet steelsgewijze binnengehaald worden door de regen, zodat er veel doorgeschoten graan is, met weinig opbrengst. Ook veel ziekte onder de aardappelen. De Heere komt opmerkelijk te blazen in de inkomsten. Er is echter geen breken met de zonde.

Met vrouw Melse gaat het heel best. Ze komt aan de Singel wonen, waar een huisje voor haar gekocht is.

Met de kinderen is ook alles wel.

Wij groeten u en bevelen u Gode en de broedergroet aan allen die van Sion zijn.

Joh. van Zweden

9 Goes, 17 september 1931

Geliefde broeder en zuster,

Het was ons tot grote blijdschap uw brief op 3 september afgezonden, in redelijke welstand te mogen ontvangen.

Daaruit mochten we zien, hoe u de Heere onder al de oordelen, die als water over de aarde worden uitgegoten, nog heeft willen dragen en sparen.

Ja, de Heere is op weg om ook Amerika aan de hoeken in te korten en Hij blaast in de inkomsten.

Het is te vrezen als er geen bukken komt voor de hoge God, dat de veestapel en onze lichamen weggenomen zullen worden.

Als de maat vol geworden zal zijn, zal het ondervonden worden, dat de Heere niet altijd met Zich zal laten spotten.

Is het bij u dat de Heere komt met droogte, hitte en sprinkhanen, hier is het het tegenovergestelde.

(...) Ook zondag j.l. waren er wel vijf à zesduizend mensen op de Schengeweide bij Van Noort, om een voetbalspel te bezien. Die niet geheel blind is, ziet de oordelen wel tegemoet. We hebben ons echter niet voor die oordelen over.

Het is te verwachten, als God komt, Hij geen vlees zal sparen, zoals in de eerste wereld, toen alle vlees zijn weg verdorven had en de kinderen Gods de dochteren der mensen aanzagen dat zij schoon waren en huwelijken met hen aangingen; dus ook Gods volk.

Helaas, we hebben het ook mede helpen verzondigen. De Heere mocht ogen geven om het te zien en een verbijzeld hart om het te bewenen.

Wat ds. X aangaat, ik wilde er niet over schrijven toen u mij liet weten dat hij naar Amerika kwam, maar nu u hem gehoord hebt is uitgekomen wat ik verwacht had. Hij wordt in Zuid-Beveland ook niet begeerd, omdat zijn leer voorwerpelijk is en niet onderwerpelijk. Amerika had hoge verwachting en is bitter teleurgesteld. Meer schrijf ik hier niet over. Wel wens ik Amerika toe om meer naar de waarheid te staan, dan op een dominee.

Ook hier is het bij velen goed als de preekstoel maar bezet is. Bij zeer veel wordt vorm zonder wezen en godsdienst zonder God openbaar. De kerk vol bekeerde mensen en nauwelijks onbekeerden. Die echter door en tot God bekeerd zijn, zijn weinigen. Het is maar een klein overblijfsel meer en dat zal nog door het vuur gaan.

De Heere komt er van die weinigen, ook nog steeds binnen te verzamelen.

Verleden week heb ik nog te Scherpenisse een oude vrouw van 82 jaar, naar haar laatste rustplaats helpen brengen. Haar naam is Willemientje Bolier. Ze was weduwe van een zekere IJzerman. Met haar mocht ik er dikwijls over spreken, hoe de Heere ook haar uit de modder van de zonde heeft opgeraapt en hoe ze Christus als Borg en Middelaar heeft leren kennen.

De week daarvoor was ik een dag of drie in Terneuzen, waar ik Antje van den Hoek mocht ontmoeten. Ze is tachtig jaar oud, maar nog vet en groen, om te verkondigen dat God goed is. Ik mocht daar ook met enkelen van Gods volk verkeren.

Omdat u, broeder, zo de Heere wil, 26 september uw geboortedag zult mogen herdenken, zo wil ik u hiermee van harte geluk wensen. De Heere geve de overige dagen van uw leven, door het geloof te mogen wandelen, en de Heere te mogen volgen waar Hij ook henengaat. Hier moet geleerd worden, goed te keuren wat in eeuwigheid niet zal kunnen worden afgekeurd.

Wat het tijdelijke aangaat, ik heb ook mijn laatste gemet grond losgelaten, omdat ik de laatste drie of vier jaar niets overhield. Ook gaan bij mij, zoals bij u, de krachten ontval-
len.

Hoewel nu niet zo druk, heb ik genoeg ambtelijk werk, daar ik er nog alléén voor sta. Maar de Heere verleent er mij genadiglijk de krachten voor.

Met C. van Zweden gaat het maar op en neer. Vorige week werden ze beiden vijfenzeventig jaar oud. Hij wordt zichtbaar afgebroken, maar is nog enkel vijandschap. Zolang wij onbekeerd zijn, zijn we toch niet anders, hoe vormelijk godsdienstig we ook zijn.

Met vrouw Melse gaat het tamelijk goed. Enige tijd geleden reed ze nog mee naar Nieuwdorp, waar ds. Fraanje moest preken.

Ook was ik nog te 's-Gravenpolder, waar Anna van meester Smit, met een paar kinderen, enkele weken kwam doorbrengen. Ik had haar in geen twaalf jaar gezien en nu is ze een grijze vrouw. Toen ben ik ook nog bij Maatje Traas geweest, de weduwe van ds. Hubrechtse. Ze is ruim 90 jaar oud, maar nog helder en komt steeds uit haar gemis op.

Uw kleindochter Koosje, uit Vlissingen, heeft het voornemen om zaterdag, voor een paar dagen hier te komen.

Ook met mijn kinderen is alles nog wel. Keetje is nog steeds mijn trouwe hulp. Ook ons geboortehuisje is verdwenen en er staat nu een rij nieuwe huizen. Hiermede zal ik afbreken. Hartelijke groeten met allen die van Sion zijn.

Uw liefhebbende broeder en zijn dochter,

Joh. van Zweden

10 Goes, 19 december 1931

Geliefde broeder en zuster,

Uw schrijven, geliefde zuster, mochten we begin oktober ontvangen.

Daaruit mochten we vernemen dat u samen in lief en leed, in kruis en druk, nog aan deze zijde van het graf mag wezen.

Zo las ik uit wat u schreef, dat u niet buiten de erfenis om gaat, want vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen.

Het is in de erfenis vastgesteld, die onveranderlijk is.

En is alle kruis en druk niet gewogen in de eeuwige raadsbesluiten van Sions Koning, die vaster zijn dan de wet der Meden en Perzen?

Hoewel de Heere in een afbrekende weg Zijn kinderen komt te leren en te leiden, dan zult ge toch wel met mij zeggen: Zalig sterven, om God eens God te laten en Zijn werk goed te keuren. Dan raakt het eigen ik eens aan het einde en ligt als Dagon terneer en wordt de Heere verheerlijkt in Zijn eigen werk.

Als nu onze catechismus zegt, dat de waarachtige bekering bestaat in een afsterven van de oude mens en in een opstanding van de nieuwe mens, dan zouden we toch waarlijk blij moeten zijn, als het eigen ik weer eens de dood in moet. Daarin wordt toch de kracht van Christus opstanding bekend?

Zei de Zaligmaker niet: *"Het is u nut, dat Ik wegga; want indien Ik niet wegga, zo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien Ik henega, zo zal Ik Hem tot u zenden."*

Zo moet de derde Persoon, de Heilige Geest er aan te pas komen, als de grote Uitlegger, Die in alle waarheid leidt.

Want o, mijn geliefde zuster, hoe zoudt u achter het geheim gekomen zijn, dat Christus uw Voorspraak bij de Vader is.

Indien u geen verlaten gekend had en de gruwelijke zonde van het ongeloof, die u alles deed verdenken en weer de leugen van de satan geloven. Indien de Heere niet tot u gesproken en de lieve Geest niet troostende in alle waarheid geleid had, wat zou er van u en mij geworden zijn?

Had die lieve Koning niet Zijn plaats ingenomen aan de rechterhand des Vaders, om als de enige Hogepriester verzoening te doen over de zonde van het ongeloof. Om als de grote Profeet ons te onderwijzen en in alle waarheid te leiden en als de eeuwige Koning, de vijanden in de stad weer eens te verdrijven en over ons te regeren?

Wat zijn we in onze dwaasheid toch gezet op troost en gevoel buiten Christus, hoewel er geen ware geloofsoefeningen zijn met Christus zonder gevoel.

Er is een lichamelijk, maar ook een geestelijk gevoel. Hoe heerlijk een gezicht op Christus te mogen hebben!

Toen ik eens een zalig gezicht op Christus ontving, was mij dat meer waard dan al mijn gevoel wat ik ooit gekregen had buiten hem.

Hoe zalig was het, toen die lieve Jezus wederkerig zei: *"Gij hebt mij het hart genomen, Mijn zuster, o bruid; gij hebt Mij het hart genomen met één van uw ogen, met één keten van uw hals."*

Wie is in staat te verklaren dat Jezus Zich laat nemen van een in zichzelf dode zondaar? Niemand!

De eeuwigheid zal er dan ook niet te lang voor zijn, om Hem daarvoor groot te maken.

Maar met dit alles moet geleerd worden, welke volslagen vijanden we zijn van vrije genade. Gedurig en bij vernieuwing moeten we met alles de dood in, rechtstreeks tegen onze bedorven natuur in. De Heere heeft het goed gevonden zo'n weg te houden met Zijn volk. Om gedurig uit hun ellende en diep gezonkenheid tot Hem op te zien, Die gezegd heeft: *"Want Ik leef en gij zult leven."*

Niet zichzelf leven, maar door het geloof in en uit Christus hun verheerlijkt Hoofd en Man. Om straks na de dood, als leden van Zijn lichaam, met Hem eeuwig verenigd te mogen zijn.

Zo heeft vader Comrie gelijk, als hij zegt dat het geloof de voortreffelijkste genade is.

Door gebrek aan licht kunnen we soms niet onderscheiden, wat eigenschappen van het geloof en wat kenmerken van het geloof zijn. Daardoor ontstaan er wel veel beroeringen. Vooral als de ziel als Esther moet zeggen: *"Ik nu ben deze dertig dagen niet geroepen om tot den koning in te komen"*, al is het geruis van Zijn voetstappen wel eens gehoord.

Het kan ook zijn dat de ziel wel moet getuigen: "Zal de Koning nog wel ooit naar mij omzien?" Maar het geloof zegt: *"Maar ik zal uitzien naar den Heere, ik zal wachten op den God mijns heils; mijn God zal mij horen."*

Ziet u wel, dat het geloof gaat mijnen en de voortreffelijkste genade is?" O, mijn geliefden, mochten we er meer naar staan, om het geloof door de liefde werkende, te mogen beoefenen. Om te strijden de goede strijd des geloofs en te grijpen naar het eeuwige leven; om eenmaal verzadigd te worden met Zijn beeld. *"En alzo zullen wij altijd bij den Heere wezen. Zo dan vertroost elkander met deze woorden."*

Deze morgen was ik nog bij onze oude vriendin, vrouw Melse. Ze is nog tamelijk wel, hoewel haar tabernakel afgebroken wordt.

Een paar dagen geleden mocht ik nog aangenaam bij haar verkeren en was ze helder in het meedelen welke wegen de Heere met haar gehouden heeft.

Maar Keetje, die haar verzorgt, ligt nu ook op bed, met een ontsteking in haar oor. Nu is Koosje, haar kleindochter bij haar, om moeder en kleindochter bij te staan.

De Heere is een Waarmaker van Zijn Woord, de belofte blijft, waar zij ook inbegrepen is: *"En zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld."*

Ze woont nu in één van de huisjes aan de Singel, waar u vroeger ook gewoond hebt. De Heere weet waar zij woont!

C. van Zweden is ook erg sukkelende. Hij is nu 75 jaar oud en heeft bedankt voor het ambt van diaken. Het laat zich aanzien, dat de tijd van zijn vertrek spoedig zal komen. Hij is wel vóór de waarheid, maar niet áchter de waarheid. *"Goed doet geen nut ten dage der verbolgenheid, maar de gerechtigheid redt van den dood."*

(...) Wat mezelf aangaat, ik sta nog alleen als ouderling, maar de Heer ondersteunde mij tot heden.

Wat het weer aangaat, het is tot nu toe zacht, nog geen sneeuw of vorst.

Er is hier wel grote werkeloosheid.

Ontvang de hartelijke groeten, met allen die van Sion zijn.

Uw aandenkende broeder, met zijn dochter,

Joh. van Zweden

11 Goes, oktober 1932

Geachte broeder en zuster,

Het was, geliefde zuster, ons tot blijdschap na lang wachten, weer een brief van u te mogen ontvangen.

Door 's Heeren goedheid ben ik in redelijke welstand, hoewel ik tegenwoordig nog al last van duizeligheid heb. Dit is de leeftijd zegt men en ik geloof het ook.

Als de Heere mij spaart, hoop ik 21 februari zeventig jaar te worden. Izaäk zei eens: *"... ik weet den dag mijns doods niet."* Dat moet ik hem nazeggen. Wat een wonder dat de Heere het zover bracht, want bij mijn geboorte werd door de dokter al de dood aangezegd, door mijn nietigheid.

Ook in de weg van overtuiging is dit dikwijls een oorzaak van bestrijding geweest, dat de Heere mij als Farao verwekt had, om zichzelf in mijn verdoemenis te verheerlijken.

De satan heeft dit echter moeten verliezen, die wel probeerde mij in zijn macht te houden en dikwijls tot de wanhoop zocht te brengen. Totdat de Heere Zijn hand van genade en barmhartigheid naar mij kwam uit te strekken en mij uit de dood tot het leven overbracht. O, mijn geliefden, wat is het mij dikwijls een oorzaak van verwondering geweest, dat de Heere mij in de zonde niet deed versmoren, daar ik moedwillig naar de hel wilde.

O, wonder van vrije genade, dat de Heere mij, nog zo jong zijnde, nog maar zeventien jaar, een haak in de neus wilde leggen en mij op twintigjarige leeftijd, Christus als schuldovernemende Borg wilde openbaren.

God is goed en groot en wij begrijpen het niet.

Als het geloof door de liefde werkt, dan wordt het duidelijk voor de ziel, wat het is het eigendom van Christus te zijn. Uit de dood tot leven overgegaan, in de zalige toepassing van de Heilige Geest een kind Gods te zijn.

O, ik had nooit gedacht, dat bij mijn oude dag in de ambtelijke bedieningen bij het catechiseren, mij dit zo te pas zou komen, om met vrijmoedigheid de zalige dienst van Koning Jezus aan te prijzen.

Er op te wijzen wat een weldaad dit is, om in de jonge jaren dit deelachtig te mogen worden, daar het moeilijk zal vallen, in de ouderdom bekeerd te worden.

Vrouw Melse zei nog tegen mij: "Wat ben ik blij, dat ik het in mijn jeugd heb leren kennen, want nu zou het te laat zijn denk ik." Ze is veel aan bed gebonden, maar de hoop is levendig.

Ik zei tegen haar: "Ik denk dat je straks met een zacht windje de Jordaan zult overgaan", waarop ze zei: "Dat denk ik ook, want de Heere heeft beloofd, dat Hij me niet begeven noch verlaten zal. Dat heeft Hij als getrouwe God tot heden bevestigd."

Ik kom dikwijls bij haar, want nooit is zij moe, om goed van de Heere te spreken, hoewel licht en duisternis elkaar gedurig afwisselen.

We zitten wel eens bij elkaar te wenen van verwondering, ziende wat het toch eenmaal wezen zal, verwaardigd te worden aan des Konings tafel in de hemel te mogen aanzitten. Om dan verlost van alle vijanden, druk en kruis, zonder zonde (want die zijn het die zoveel scheiding maken) en zonder vrees eeuwig God te mogen dienen, te prijzen, te verhogen en te verheerlijken.

Maar o, wat loopt het hier laag met ons af, als we meer en meer moeten inleven, wat we in Adam geworden zijn. Als de Heere een afbrekende en een ontblotende weg met ons inslaat; als er geen traan, geen gebed of geen zucht meer over is en we met David moeten uitroepen: "*Ik brul van het geruis mijns harten.*" Ik meen te spreken tot degenen die de wet verstaan. Dit is u toch niet vreemd?

Hoe zalig is het dan, wanneer de Heere bij vernieuwing weer eens overkomt en Zijn woord bevestigd: "*Want Ik, de Heere, word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jacobs, niet verteed.*" Dan is het weer sabbath in de ziel, want dan is men in de geest. Niet wat wij zijn, maar wat Christus in ons is, geeft leven aan de ziel en daar zal het op aankomen.

(...) Korte tijd geleden werd een dochter van Jan Fraanje begraven, waarbij we ook tegenwoordig mochten zijn. Ze mocht echter niet de God van haar vader bezitten.

Wat het seizoen aangaat, hebben we een warme zomer gehad en tot een week geleden prachtig weer. De oogst is buitengewoon goed. Er is een ongekennde opbrengst van tarwe en ook van aardappelen. Maar er is nu bijna niets, dat de arbeid loont. Men is verlegen met de weldaden, want er is geen koper.

De Heere spreekt, maar er is geen breken met de zonde.

De Heere geve u veel door het gescheurde voorhangsel heen te zien, in al de wegen van kruis en druk. De kerk zingt ervan:

"Gij zult mijn kruis eindigen hier." Het schreien zal niet eeuwig duren. Als de laatste vijand overwonnen zal zijn, dan zullen we altijd bij de Heere zijn.

De hartelijke groeten aan allen die Sion beminnen. Ook u, van mij en mijn dochter gegroet. Uw liefhebbende broeder,

Joh. van Zweden

12 Goes, 9 april 1935

Zeer geliefde broeder en zuster,

Uw brief van 2 februari mocht ik in welstand, door 's Heeren ontfermende goedheid, ontvangen.

Daaruit mochten we zien, hoe u samen nog zijt gedragen bij het klimmen der jaren en ook dat de hand des Heeren zich bij afwisseling belijft te ontsluiten.

Zo moet u ook ondervinden dat donker en licht bij afwisseling zich openbaart; hoewel de dagen der duisternis vele zijn.

Hoe beschamend echter als de Heere vraagt: "Ben Ik u een woestijn geweest, of een land van uiterste donkerheid?" Dan is het antwoord toch steeds: "Neen, Heere!" Eigen schuld is toch steeds een mondstopper.

Daar ik vanaf 21 februari reeds uitzie naar een brief van mijn zoon Jan en ik nog geen antwoord op mijn brief ontving, hoop ik spoedig iets te vernemen.

Als u deze brief ontvangt, dan zult u al wel de groeten van Bouterse ontvangen hebben, die een nacht bij mij logeerde. Hij zal zijn wedervaren in Goes, u wel meegedeeld hebben.

We zijn samen in onze kerk geweest en toen was er bijna geen tijd meer om nog een en ander over Amerika te vernemen.

Hoe graag zou ik eens meegekomen zijn om u allen nog eens te ontmoeten. Maar verder zal het naar menselijke berekening wel niet komen.

Zo ik vernam, is daar ook veel vorm en weinig wezen. Ontmoet men nog eens sommigen en hoort men over de dingen der eeuwigheid spreken, hoe weinig ootmoed en boetvaardigheid is er echter.

Er zal toch ook een afsnijding, inlijving en aanneming moeten gekend worden, zal het wel zijn voor de eeuwigheid.

Doet men eens navraag, dan kan de weg van mogelijkheid om zalig te worden nog niet eens verklaard worden, omdat het nog nooit ónmogelijk voor de ziel geworden is.

O, wat kan er al niet getobt en geweend worden, voordat er een deur der hoop geopend wordt; omdat wij met beide handen de hel vast houden en dat zolang als we kunnen. En wat heeft de Heere een werk, voor wij het verbond met de dood zullen verbreken en we een verbond met God aangaan.

De laatste zondag werd ik bij het lezen van zondag veertien, weer eens verlevendigd.

Hoe kostbaar dat Hij onze Middelaar is. En met Zijn onschuld en volkomen heiligheid, mijn zonden, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht, volkomen bedekt. O, wat mocht ik daar een ruimte in zien!

Hij is tot vijfmaal toe, onschuldig veroordeeld, om met Zijn onschuld, al mijn zonden te bedekken voor het aangezicht des Vaders. Hij is als Borg schuldig veroordeeld, opdat Zijn bruid vrij zou uitgaan.

De vijanden moesten weer eens op de vlucht, niet bedenkende dat ze weldra bij vernieuwing op mij zouden aankomen; want de kinderen mijner moeder zijn tegen mij ontstoken. Het slangenzaad zal toch niet ophouden de Koning in Zijn volk te vervolgen.

O, wat zal dat eens zijn om dat pesthuis der zonde te mogen verlaten, verlost van alle vijanden, eeuwig 's Konings aangezicht te mogen aanschouwen! Zo blijft de weg naar de hemel een weg van zelfverloochening en pijnlijk voor de oude mens. En heeft men de Erfgenaam gedood, Zijn erfgenamen hebben niets beters te verwachten.

De Heere geve u samen uit de ambtelijke bediening van Christus onderwezen te worden, want de gespeenden van de melk en de afgetrokkenenen van de borsten, zal het gehoorde te verstaan gegeven worden.

Wat het tijdelijke aangaat hebben we een zachte winter gehad. Het was droog, maar nu is het nat en koud.

Kort geleden moest ik nog naar Scheveningen om bij mijn zoon Kees, zijn enigste zoontje te helpen begraven. Hij was twaalf jaar oud en u kunt begrijpen hoe smartelijk zo een slag was.

Groet uw leraar en mijn kinderen, met allen die Sion beminnen. Samen Gode bevolen.
Uw liefhebbende broeder,

Joh. van Zweden

13 Goes, 29 januari 1936

Geachte broeder en zuster!

Uw beide brieven mocht ik door 's Heeren ontfermende goedheid in goede welstand ontvangen en daaruit weer een en ander vernemen. Hoe de Heere u deed wederkeren, na enige tijd in Grand Rapids te hebben vertoefd.

Zeker hebt ge nu, ziende op wat achter u ligt, veel redenen om uit te roepen: "*Wat zal ik den Heere vergelden voor al Zijn weldaden, aan mij bewezen?*"

Het was mij aangenaam, geliefde zuster, enkele van de bemoeienissen des Heeren met u, te vernemen.

Het is waar, zolang wij in het leven kunnen blijven, leven wij onszelfen, maar als we met alles weer eens in de dood terecht mogen komen, dan ontvangen wij leven uit de Bron des levens.

De zaligheid ligt toch geheel buiten ons.

De weg naar de hemel is en blijft een dodend leven voor het vlees en bloed. En nooit geeft de Heere Zijn genade te vroeg, maar Hij zal er eerst plaats voor maken.

Hoeveel menen er niet, door een historisch geloof, Christus en Zijn weldaden te kunnen aannemen. Het is toch eerst nodig om genade geschonken te worden, om te kunnen geloven.

Ook moeten Christus en Zijn weldaden toegepast worden; op die toepassende daad zal het toch aankomen.

Velen zullen zich hierin jammerlijk bedriegen. En is het hier zo, het zal bij u ook wel zo zijn. Wel tot Christus komen, maar nooit in Christus; uitkomsten, maar geen inkomsten. Zich de beloften toe-eigenen, maar nooit met God in een verbond gekomen te zijn.

Gisteren was ik nog bij een ouderling te Wolphaartsdijk, die bij een val, zijn hoofd erg gekwetst had, maar nu tamelijk goed was. Ik vroeg hem naar zijn toestand en hoe het met hem ging in het neerliggen. Daarop deelde hij mee, dat hij veel pijn geleden had en noemde toen ook enkele teksten op waaruit hij het zo goed had gehad en de Heere zo goed voor hem was.

Ik vroeg hem, als u eens gevraagd werd waar uw schuld gebleven was, wat zou dan uw antwoord wezen.

Daarop zei hij, dit niet te zullen weten. Nu vroeg ik verder of hij ook een tijd in zijn leven kende dat de weg van mogelijkheid om zalig en behouden te worden aan hem geopenbaard was. Hierop zei hij, dit niet te kennen.

Dus de beloften te nemen zonder de Belover te kennen.

Ik zei tot hem: "Merkt ge niet, dat ge te goed voor de hel zijt en te slecht voor de hemel?"

Daarop antwoordde hij: "Ja, dat is zo."

Zo droomt men behouden te zijn, zonder ooit verloren te zijn gegaan. Ik meen Gods volk daarin mee te hebben, dat men eerst verloren moet gaan, om behouden te worden.

Ik schrijf u dit, omdat er bij u wellicht ook van dit geslacht zijn. Het mocht nog tot ontdekking zijn.

Heden was ik ook nog te Krabbendijke, waar de synode gehouden werd. Het was aangenaam elkaar weer van heinde en ver te ontmoeten.

U schreef drie leraars voor 14 gemeenten te hebben; ik meen dat ge nogal rijk zijt. Hier in de classis Walcheren, één voor negen gemeenten. In de classis Goes, één voor 14. De classis Tholen heeft tien gemeenten. Dus staat ds. M. Hofman voor 24 gemeenten.

U weet ook bij ondervinding dat het beter is óm een leraar verlegen, dan mét een leraar verlegen te zijn. Bij velen is het al goed als de preekstoel maar bezet is. Zij verwerpen de oudvaders, die uit de oefeningen van het leven opkomen en die aantonen wat men bezit en wat men mist.

Wat vrouw Knieriem betreft, het is een geliefde zielsvriendin van mij. Ze moet er diep door, maar heeft dierbare oefeningen.

Vaak zit ik met jaloersheid bij haar bed, als ze mag spreken in de schuld en uit de schuld. Dat leert die lieve Koning al Zijn kinderen. God eens God te kunnen laten en zich te laten zaligen. Dat is toch het leven, verborgen in God.

Huntington zegt: "Die in hope sterven, sterven in hope der heerlijkheid. Die in vrede sterven, mogen 's Konings aangezicht aanschouwen. Die in vreugde sterven, bekomen de hoogste trap die een sterveling bekomen kan, want die gaan in, in de vreugde huns Heeren.

De Heere geve u samen om dagelijks uw doodstaat in te mogen leven. Want arm en toch rijk, blind en toch ziende, niets te hebben en toch alles te bezitten, wordt alleen op de kruisschool van Koning Jezus geleerd.

Wat mijzelf aangaat, de gemeente heeft bij vernieuwing het ambt op mijn schouders gelegd en hoewel ik nog even onbekwaam ben als 21 jaar geleden, zo behaagt het de Heere mij nog te schragen en te helpen in dat zwaarwichtige werk.

Ik hoop zo lang ik leef, de zalige dienst van Koning Jezus aan te prijzen, aan hen die er nog buiten staan.

Mocht u, mijn geliefde zuster, onlangs uw 75ste verjaardag herdenken; uw getrouwe Verbondsgod zij u verder goed en nabij.

O, als ik aan die morgen denk, dat ik bij u kwam, toen de Koning in de stad gekomen was en toen u mocht leren: "*Vrede op aarde, in de mensen een welbehagen!*" Toen mocht ik mij met u verblijden. Toen was er vrede met alles, met de stenen des velds en met het gedierte der aarde. Is het niet nog zo als de Heere eens nederdaalt en de ziel bezoekt? O, met wat een onveranderlijk God hebben wij toch te doen!

Vrouw Melse zei vaak: "Nooit heeft de Heere één kwade dag gegeven" en ik ben bewust, dat u er geen twee gehad hebt.

Bedenk dat uw kruis juist zo lang is, dat het van oever tot oever reikt en als ge dan straks op uw kruis ligt, dan kunt ge juist de overzijde bereiken. Dan zult ge blij zijn dat het niet korter was.

Wil uw leraar met al Gods volk hartelijk groeten en wellicht zijn er van de tien dagen der verdrukking, al negenenhalf om.

In vereniging des harten, uw liefhebbende broeder,

Joh. van Zweden

14 Goes, 20 juli 1936

Geachte broeder en zuster,

Uw schrijven mochten we weer, door de goedheid des Heeren, in welstand ontvangen.

Uit uw brief zagen wij, dat de Heere ook nog over u Zijn hand ten goede uitstrekt, hoewel de oordelen vele zijn, ook over Amerika

Zo toont de Heere geen ledig aanschouwer te zijn van het graan e.d., wat vernietigd werd. En wat zal het einde zijn, daar er geen buigen onder de hoge God gevonden wordt. De Heere verwaardige ons met al Zijn volk, de roede te mogen horen en wie ze besteld heeft. Uit uw briefje bleek mij, dat u in Golan, d.i. blijdschap en ballingschap verkeerd.

Nu, mijn geliefde zuster, straks komt het jubeljaar en al mag de vijand razen en tieren, er zal geen klauw achter blijven.

Het was mij tot blijdschap te lezen, hoe de Heere u door Zijn lieve Geest, wilde onderwijzen. Hij moet wassen en wij minder worden is de les die al des Heeren volk op de kruisschool te leren hebben.

O, wat hebben wij met een onveranderlijk Verbondsgod te doen, daar Hij toch steeds na al het af- en omzwerven betoond Dezelfde te zijn.

Wat is het zalig, weer eens te mogen schuilen in de zijde van de Bloedbruidegom. Dan is het slechts een wegzinken in verwondering en aanbidding; want telkens moeten wij er toch buiten vallen om er weer eens in te staan.

Dit zal nu de leerschool blijven van allen die met God in een verbond gekomen zijn en met hun hand hebben geschreven: *"Ik ben des Heeren."* Die krijgen toch alleen deel aan de verbondsweldaden en al de heilsweldaden, die Christus verdiend en verworven heeft. Dit komt Hij op Zijn eigen tijd, aan Zijn volk toe te passen, waarop u weer een weinig, als een reispennig op de weg, hebt mogen ontvangen.

De Heere maakt er eerst plaats voor. *"Immers, zal een wees bij U ontfermd worden."* En de gespeenden van de melk en de afgetrokkenenen van de borsten, zal het gehoorde te verstaan gegeven worden.

Hier moet geleerd worden door het geloof en niet door aanschouwen te leven; om straks wanneer wij Gods raad uitgediend hebben, Hem te mogen zien in al Zijn schoonheid en dan zonder te scheiden meer.

Ach, dat ons hart maar meer mocht uitgaan naar Hem, Die gezegd heeft: *"Maar Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk, die zullen op de Naam des HEEREN betrouwen."* Al wat we meer hebben, is te veel.

De vorige week ben in nog bij W. Jobse in Vlissingen geweest en bij het oude Neeltje, die inwoont. Daar was vrouw Knuit en we mochten samen, in aangenaamheid over 's Heeren bemoeienissen spreken. Zoals u weet is W. al een half jaar thuis met reumathiek.

Ook in Noord-Beveland ben ik voordien nog een paar dagen geweest en vond er twee lege plaatsen: de oude Rachel 95 jaar en Kee Kramer 86 jaar, heeft de Heere weggenomen. Hij mocht de lege plaatsen willen vervullen.

We hebben één van de studenten beroepen. Mocht de Heere de lege plaats nog eens aanvullen.

Wat ds. Kersten betreft, daar zijt u niet in teleurgesteld geworden en hij heeft zeker wel een plekje in de harten van al Gods volk gekregen.

De oude leraars worden onder ons nog al eens aangehaald.

Enige tijd geleden hadden we een student om voor ons op te treden. Hij had 's avonds als tekst: *"Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn."*

Johannes 8:36. Ik zei hem: "Als u eens geleerd hebt, waarover u hedenavond gesproken hebt, kom het maar eens in Goes vertellen."

Hij zei: "Wanneer?" Ik zei hem: "Dan zo spoedig mogelijk, meer zeg ik er niet van."

Politiek en orgels weegt bij velen het zwaarst. Gelukkig dat we nog de beproefde oudvaders hebben.

Wat het tijdelijke betreft, we hebben tot veertien dagen geleden steeds koud en regenachtig weer gehad. Enige dagen buitengewoon warm en na het onweer afgekoeld.

Op sommige plaatsen is nogal wat schade door de hagel, hoewel de Heere Zijn verbond met Noach nog bevestigd.

Kersen zijn er heel weinig en ook de vroege vruchtbomen beloven weinig.

Maar de zonden nemen hand over hand toe en als de Heere ophoudt te twisten, dan zijn de oordelen nabij.

Ook op kerkelijk gebied is de afval groot, want waar de Gereformeerde Kerk geëindigd is, is men bij ons mee begonnen.

Het droevige is, dat vele leraars zo doorvloeien.

De kinderen maken het allen nog wel, alleen Digna haar man is in het ziekenhuis voor zijn maag.

Wil uw leraar, met al Gods bondsvolk van mij groeten. Samen Gode bevolen. Ook vele groeten bij mijn zoon Jan en zijn huisgezin.

Uw aandenkende broeder, in vereniging des harten.

Joh. van Zweden

15 Goes, 19 juni 1937

Geliefde broeder en zuster!

Uw beider brieven mocht ik in welstand, door 's Heeren ontfermende goedheid, ontvangen.

Al houden kruis- en drukwegen niet op, toch worden ze ook wel eens verwisseld. Wordt op elk terrein van het leven de oordelen over het rond der aarde zichtbaar en al zien we erger aankomen, we hebben er ons niet voor over.

Was de kerk op haar plaats, er zou smaad en vijandschap op volgen. Vroeger was de kerk in de wereld, maar nu de wereld in de kerk. Wat vorm zonder wezen en godsdienst zonder God en wat wordt Jacob dun in deze dagen.

Hier worden er de laatste tijd, gedurig van 's Heeren kinderen weggehaald en hoe zelden vernemen we dat er een toegebracht wordt.

Ik ontving nog een brief van ds. J. D. Barth, waarin hij mij schreef over een vrouw uit Alblasterdam, die in het volle bewustzijn van haar aandeel in Christus, uit de strijdende kerk, in de triomferende kerk overgegaan is. Om daar eeuwig en ongestoord in de zalige gemeenschap met haar Goël en Losser, eeuwig te mogen zingen van Gods goedertierenheden.

En al is het, lieve zuster dat u bij tijden veel vrees overvalt als u aan uw dood denkt, de prikkel is er echter uit weggenomen. Want zeg me eens, als die lieve Koning eens in uw hart is en het geloof levendig werkzaam, of dan het sterven wel sterven zou zijn.

Maar omdat het leven op aarde niets anders is dan een gestadige dood, zo moet het vlees aan de kruispaal. En hebt u me zelf niet geschreven, dat het sterven aan de wet met Christus in het oog, een vermakelijk sterven, ja een zalig sterven is?

Maar die lieve Koning roept Zijn volk met de discipelen toe: "*En hetgeen Ik u zeg, dat zeg Ik allen: Waakt.*"

Zolang we hier zijn op 's vijands bodem, zal toch de Koning in Zijn onderdanen vervolgd worden.

Deze middag bezocht ik vrouw Knieriem, bij een zoon van de koperslager uit de Ganzepoortstraat. Zij is me steeds een innige zielsvriendin. De Heere houdt diepe wegen met haar. Ze moet veel tobben met galstenen en een zwak lichaam.

Al zeg ik het haar niet, toch ga ik dikwijls met jaloersheid daar vandaan, omdat de Heere haar gedurig onderwijst.

Enige tijd geleden las ik een preek van ds. E. Fransen over Sulamith, waar ze haar naam zó in hoorde noemen. En wat is het zoet als het nog eens van de preekstoel gezegd mag worden, wat de Heere door Zijn lieve Geest, in de binnenkamer leert.

Een paar weken geleden was ik voor een paar dagen te Tholen. In Poortvliet mocht ik een zekere Kee Bergers ontmoeten, die nog als naamloos voor haarzelf was, want de schuld was wel eens bedekt, maar niet weggenomen.

Toen ik met haar sprak zei ze: "Juist, dat is het en dat kan ik wel vertellen, maar weinigen verstaan mij."

Vandaar ging ik naar Scherpenisse, waar ik bij een ouderling thuis was en die tot stichting een tweeërlei roeping kon meedelen.

Ook in de stad Tholen mocht ik enkele bekenden ontmoeten. Maar ook mocht ik er velen niet meer aantreffen, die heengegaan zijn naar het Vaderhuis met zijn vele woningen. Och, dat onze begeerten sterker mochten zijn, om hoewel inwonende in het vlees, uit te mogen wonen bij de Heere.

Zo mocht ik enige tijd geleden nog een blaadje van de Boom des levens ontvangen. O, ik kan het u zo gunnen na zo veel kruis en druk, om Zijn stem weer eens te mogen horen.

O, dat zegt wat, als de Heere zegt: "*Ik, Ik ben het Die uw overtredingen uitdelg om Mij nentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet.*" Wie zal er dan nog beschuldiging inbrengen? Het is dan zo als Jezus sprak in Gethsémané: "*Ik ben het*" en toen gingen de vijanden achterwaarts en vielen ter aarde.

En zo mag Gods volk op een geestelijke wijze hun hand weer eens uitstrekken om van de Boom des levens te eten, welke spijs ons in het paradijs ontzegd is.

Een paar weken geleden hadden wij bediening van het Heilig Avondmaal en mochten we samen in zoete gemeenschap, de dood van onze oudste Broeder verkondigen. O, wat zal het eenmaal toch zijn voor alle Jeruzalemse zondaars, eens aan te mogen zitten met Abraham, Izaäk en Jacob en dan zonder te scheiden meer.

Volgt hier op een Mara wel eens een Elim, daar zal geen Farao

meer tichelstenen eisen, of Mozes een stuurs aangezicht zetten. Maar Hij, Die ons kocht met Zijn dierbaar bloed, zal Koning zijn in eeuwigheid, en de naam van die stad zal zijn: "*De Heere is aldaar.*"

(...) Op heden heb ik een pijnlijk been zodat het lopen niet best gaat. Weer een boodschap, dat mijn aards huis weldra verbroken zal worden.

In het tijdelijke zijn de oordelen velen; koud weer en tot nu toe weinig zomer gehad, veel regen en storm. "*Want de toekomst des Heeren genaakt*", maar ook hier is het: "*en lasterden de Naam van God, Die macht heeft over deze plagen.*"

Omdat u eerst aan de beurt was, hoop ik Jan D.V. later te schrijven. Zijn brief heb ik ontvangen. Wil hem en zijn gezin hartelijk groeten. Ook samen met uw leraar en alle liefhebbers des Heeren gegroet en Gode bevolen.

Uw liefhebbende broeder,
Joh. van Zweden

16 Goes, 26 oktober 1937

Geliefde broeder en zuster!

Uw briefje, op 11 oktober gepost, mochten we door 's Heeren goedheid weer in redelijke welstand ontvangen. Daaruit mochten we zien, hoe de Heere u samen nog Zijn zegeningen doet toekomen.

Verblijd was ik ook om de groeten te ontvangen van de oude vrouw Rottier, mij niet onbekend uit de twee briefjes die ik van haar mocht ontvangen.

Indien u haar schrijft, wil ze dan van mij de hartelijke groeten doen. Het is mijn bede, als ze straks Gods raad heeft uitgediend, dat ze dan een ruime ingang mag geschonken worden, in dat Vaderhuis. Daar waar Christus nu is gezeten aan de rechterhand Zijns Vaders, in de voortzetting van Zijn Middelaarsambt ten goede voor Zijn volk.

Mocht u enige tijd vertoeven aan de plaats waar gedenksteentjes staan en oude bekenden ontmoeten, hoe aangenaam is het dan wanneer de wereld er eens uitvallen mag. We zijn toch maar voor één zaak vatbaar.

Ook ik ben een twaalfal dagen weggeweest. Eerst naar Barneveld, waar ds. Fraanje zijn vijfentwintigjarige ambtelijke bediening mocht herdenken, zoals u wel gelezen zult hebben. Ik heb daar aangenaam mogen zijn.

Ik moest u en uw leraar de groeten van hem overbrengen. Hij zei, een briefje aan u te hebben geschreven, maar dat hij tot op heden nog geen antwoord ontvangen heeft.

Vanuit Friesland tot Terneuzen was men opgekomen en werd duidelijk gezien wat een grote plaats die geliefde leraar bij Gods volk inneemt. Uit de krant zult u wel zien wat hij gesproken heeft.

Ik denk nog terug aan zijn eerste predikatie in Goes, uit Mattheüs 18:11: "*Want de Zoon des mensen is gekomen om te zoeken en zalig te maken dat verloren was.*" Deze les heeft hij goed geleerd in de schuur van zijn vader.

Ik mocht de belofte vervuld zien, dat de Heere mij korte tijd daarvoor getoond had, hem te zullen uitstoten en gebruiken in de bediening des Woords.

Dit deelde ik toen ds. Roelofsen mee en vroeg hem, of het niet dezelfde persoon was, waar hij arbeid mee had in zijn gebedsleven. Hierop zuchtte hij en zei tot zijn vrouw: "Vrouw, Van Zweden zou je van het paard lichten."

Maar na een week of drie mocht ik mij met al Gods volk verblijden, dat de Heere een arme boerenjongen geroepen had om het evangelie uit te dragen. Nu mag ik er na vijfentwintig jaar nog getuige van zijn, dat zijn arbeid niet ijdel is geweest.

Zonder het schepsel te vergoden, er worden er weinig gevonden, die zó uit de verborgen oefeningen mogen opkomen. Hij is in huis ook altijd lerend en onderwijzend werkzaam.

De laatste woensdag, met dankdag, mochten we hem weer in ons midden hebben en sprak hij driemaal uit Openbaring 14:4.

O, wat een zoete leringen mochten we verkrijgen en wie het zijn, die tot dat gezegende volk behoren; gekocht uit de mensen, door Jezus' bloed, Gode en het Lam tot heerlijkheid.

Maar direkt als het Egypte der zonde moet verlaten worden om naar Kanaän te reizen, gaat het de woestijn in en die reis valt niet mee.

Ik zei nog tegen hem: "Nooit had ik gedacht, dat het zo laag zou aflopen; geen gebed, geen traan, geen zucht, geen behoefte, harteloos, biddeloos en toch niet af te kunnen laten.

Om nu als een geheel onwaardige en onwillige in zichzelf, Hem te mogen volgen waar Hij ook heengaat."

Wat een rijke genade om door het geloof te leren leven; om totaal doodarm, in Hem rijk te zijn. O, wat zijn dat zeldzame plekjes en wat wordt Christus dan uitnemend dierbaar!

Gelijk u daarover schreef: Om alles in Hem te mogen zijn, Hem als onze grootste Profeet, onze enige Hogepriester en onze eeuwige Koning te mogen leren kennen. Van hem roept de bruid in vervoering uit: "*... en al wat aan Hem is, is gans begeerlijk.*"

(...) En zo mocht ik van Barneveld naar Ede gaan, waar Digna woont en heb daar 's zondags aangenaam mogen zijn.

Daar ontmoette ik een vriendin, die enige tijd geleden God als haar Vader in Christus had mogen leren kennen.

Vandaar ging ik weer naar Amsterdam, waar Jo woont en mocht ook daar bekenden ontmoeten. Dit was al vijf jaar geleden.

Zo mochten we samen weer behouden in Goes aankomen.

Woensdag deed Zuidweg uit Schore mij de groeten van u.

Groet uw leraar en allen die van Sion zijn.

Ook Jan en de zijnen. Samen hartelijk gegroet. Schrijf spoedig terug, als u kunt.

Uw aandenkenden broeder,

Joh. van Zweden

P.S.

Omdat ik u eerder over het oude Maatje van 's-Gravenpolder schreef, zo is ze nu drie maanden na haar 97ste verjaardag, in de triomferende kerk overgegaan.

Een dag daarvoor zong zij nog uit Psalm 42 vers 5:

Al de grote waterstromen

Zijn Heer' over mij gegaan, enz.

Ja, van die grote waterstromen heeft ze ruim haar aandeel gehad, maar nu mag ze eeuwig zingen van Gods goedertierenheden.

O, wat heeft ze een goede ruil gedaan! Nu eeuwig de zonde te boven, om eeuwig 's Konings aangezicht te mogen zien en dat, zonder te scheiden meer.

Hedenmiddag moest ik nog een catechisante van 21 jaar grafwaarts helpen dragen. Ze was nog op de catechisatie vóór ik naar Holland ging. Nu voor de Rechter gedagvaard en nog onbekeerd. O, dat allen die dit horen en nog voor eigen rekening staan, daardoor mochten aangegrepen worden. Er is toch maar één heden? Dag!

Korte tijd, na het ontvangen van deze brief, is de zuster van Van Zweden, ook overleden. Ze schreef de onderstaande brief aan haar kinderen.

Brief van Mrs. C. van Zweden, aan haar zoon Jan van Zweden

17

Grand Rapids, Michigan

Geliefde kinderen en kleinkinderen,

Wij mochten door des Heeren goedheid uw briefje in welstand ontvangen, waar we zeer verblijd mee waren.

Het duurde nogal lang voor we iets ontvingen. Met mijn gedachten was ik dikwijls bij u en ook wel eens vragende om de ondersteuning des Heeren, die wij zo onmisbaar nodig hebben in de natuur en in de genade. Wij, nietige en zwakke schepselen zijn toch nergens tegen bestand.

Het is zoals u ook nog opmerkte, wat is des Heeren onverdiende goedheid, liefde en trouw toch dagelijks groot en veel over ons. O, als wij het maar mochten opmerken; wat is dat een rijke en vrije weldaad.

Dat is dan een leven van verwondering, ziende op onszelf en het inwendig verderf. O, die zonden die onze zielen wonden. En als dan zonde, eens zonde voor ons wordt.

Nooit heb ik geweten dat ik in zo een afgrond van zonden gezonken was, dan nu in de laatste jaren; al ziet of merkt dat niemand onder de mensen. De Heere wil mij nog genadiglijk voor de uitbreking bewaren; het zit van binnen.

Het is een fontein die niets anders opwerpt dan gruwelijke onreinheid en vijandschap. Maar driewerf gelukzalig door genade een ander deeltje te mogen bezitten, dat daartegen worstelt en schreit. O, dat zichzelf te verfoeien en een walg te hebben van dat onreine!

Dan leert de ziel verstaan, tenminste een klein stukje ervan, wat het woord "vrije genade" betekent en inhoudt.

Dat wordt steeds groter voor de ziel, nietwaar?

En dan de onveranderlijke liefde des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Wat een zegen daar iets van te mogen gevoelen en dat gevoel te omhelzen met toepassing voor zichzelf; waar u ook in delen mocht. Ja, de Heere komt toch Zijn arm en behoeftig volk en Zijn knechten in het leven te houden, nietwaar?

's Zondags mogen we ook nogal eens een aartje oprapen, onder het lezen van de geschriften van onze voorvaderen. Het is de enige dag dat wij nog bij elkaar mogen komen en het volk des Heeren mogen ontmoeten. U moet samen van velen de groeten hebben.

Er is veel druk, dan met het een en dan met het ander. De wederwaardigheden staan niet stil. Als we geen toevlucht naar boven hadden, dan waren we in onze druk vergaan.

Met uw zuster gaat het nog hetzelfde. Ze denkt dat ze achteruit gaat omdat ze meer hoesten moet. Ik kan dat niet zo zien.

Haar inwendige toestand, voor zover ik kan zien, is zeer donker, hoewel ze steeds de oude waarheid onderzoekt en veel schreit. Als ze kan, dan verbergt ze dat.

Ach, mocht de Heere nog eens met haar doorbreken! Allen van haar gegroet, ze wil spoedig eens schrijven.

Door Gods goedheid hebben we alles wat nodig is voor het uitwendige. Met de warmte verlangen allen op de farm naar regen. Zaterdag kregen we een overvloedige bui en werd het veel koeler.

Graag zouden we willen dat u weer eens over kon komen; maar zoals u schreef zal dit nog niet kunnen. Ziende op ons komen naar u, moet ik maar achteraan komen.

Het volgende versje kwam op een nacht in mijn gedachten en ik mocht daar voor de Heere mee werkzaam worden:

*Uw wegen wil mij toch leren,
 Dat ik recht ga 't Uwer ere;
 Opdat Gij van mij ook meest
 Ten rechten moogt zijn gevreesd.
 Ik wil U, Heer hoog verheven,
 Altijd prijs en ere geven;
 Ik wil Uwen Naam zeer klaar
 Groot maken in 't openbaar.* Psalm 86:6

O, elk woord was een zaak en de begeerte van mijn ziel; ja voor zo een dwaze weetniet in álles.

O, was mijn standelijk leven maar veel, altijd in afhankelijkheid van de Heere en dat uitzien naar Hem in elke weg.

En dan Hem te verwachten, ook in de weg Zijner gerichten, die om de zonde op de aarde zijn.

Wat is het heerlijk en troostrijk te mogen verstaan, wat Paulus zegt in Romeinen 5:20b: "... en waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest." Minder zonde doen en groter zondaar worden. Wat een paradox, nietwaar?

Nu, van ons allen hartelijk gegroet. Veel groeten van vrienden en bekenden.

Uw veel geliefde moeder. Dat zij zo!

Mrs. C. van Zweden

Brief van ds. J. van Zweden*

18

Elia's God leeft nog

1935

Geliefde vrienden, heil en vrede!

Ik gevoel mij opgewekt om u een ervaring mee te delen die de genadige en getrouwe Verbondsgod mij schonk op mijn levensweg. Waarin zo duidelijk Zijn Vaderlijke hand waardoor Hij zorgt voor de Zijnen en dat zowel naar ziel als naar het lichaam.

Jacobs God Die wonderen werkt, Israëls Zijn volk versterkt, is nog dezelfde. Hij is de Vader van al Zijn kinderen, die Hij van eeuwigheid heeft liefgehad en als een Vader zal Hij steeds voor hen zorgen.

Het woord van Christus in nog steeds waarheid: Uw Vader zorgt voor u.

Toen ik mocht ervaren wat ik u wil mee delen, had ik nog niet die zalige verzekering dat God mijn Vader om Christus wil geworden was. Maar toch zorgde Hij als een Vader voor ons, wat daarna steeds duidelijker geworden is. Ja mijn vrouw en kinderen mochten ook rijkelijk delen in de natuurlijke zegeningen die de Heere wel op wonderlijke wijze toedeelde aan een onwaardige bedelaar aan de troon van Zijn genade.

Hij versmaadt het geroep van Zijn ellendigen niet. "*Deze ellendige riep en de Heere verhoorde hem en verlost hem uit al zijn benauwdheden.*"

Nog een kind zijnde en vooral nadat de Heere mijn blinde zielsogen had geopend, mocht ik graag over de wonderlijke uitredingen des Heeren lezen, Die ook in de uitwendige behoeften van Zijn kinderen voorziet. Tot hun troost en blijdschap Zijn verbondsbelofte steeds vervult: "*Zijn brood wordt hem gegeven, zijn wateren zijn gewis.*"

(...) De persoon of de familie die de Heere zo wonderlijk bewerkte, om ons wél te doen, is voor ons tot heden onbekend gebleven.

Op een zekere dag van het werk thuis gekomen zijnde, deelde mijn vrouw mij mee dat er 's middags een prachtige auto dicht bij ons huisje was stilgehouden. Een goedgeklede heer was er uitgekomen en na verzekering te hebben ontvangen op de juiste plaats te zijn, had hij mijn vrouw, die het juist zo goed gebruiken kon, een gesloten enveloppe met een bankbiljet erin, gegeven.

Graag wilde ik weten wie de gever was, maar omdat de auto wat verder dan mijn huisje reed, kon ik niets anders te weten komen dan dat er een oude dame in zat. Dit was echter zeker, het kwam van Boven en ... juist op tijd!

Het was een wonder toen na vijf weken hetzelfde geval zich herhaalde, waardoor wij instaat werden gesteld een ieder het zijne te geven en niet in de schuld kwamen, waar wij zo voor gevreesd hadden.

Spoedig was de man weer op de stoep met wat geld uit de "geloofsbank des hemels" en hem werd gevraagd, wie ons deze weldaad bewees. Lachend liep hij weer haastig weg en zei: "Dat is toch voor u hetzelfde?"

Zo naderde de gedenkdag van de geboorte van de Heere Jezus. Tien dagen daarvoor was ik in afzondering en was de Heere mij goed en nabij. Hoe heerlijk werd ik teruggeleid op de bewandelde weg. De Geest leidde mij in de waarheid van Gods goedheid aan mij, onwaardige, steeds bewezen. Overal ontdekte ik Gods goeddoende hand in. De getrouwe Verbondsgod had steeds voor ons gezorgd.

Ik had Hem in het uitredden en zorgen mogen ontmoeten als Elia's God. Mijn hart brak onder de goedertierenheden bewezen aan zo een zondig ondankbaar schepsel, waard om daar te zijn, waar Gods goedertierenheid in eeuwigheid is afgesneden.

Daarna werd ik bepaald bij de geestelijke weldaden aan mijn ziel geschonken. De bijzonder blijken van Gods liefde en genade! Hoe zalig werd ik geplaatst in dat ogenblik toen de Heere vervulde: *"Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb ik u getrokken met goedertierenheid."*

Hoe heerlijk en vrij had de genade Gods uit de volheid van Christus, in mijn ziel gevloeid, nadat ik met de tollenaar had mogen uitroepen, in de overtuiging van schuld en zonde: *"O God, wees mij zondaar genadig."* In verwondering en aanbidding riep ik uit: "Hij heeft alles wél gemaakt!"

Twee of drie dagen voor Kerst, klopte dezelfde heer weer aan onze deur. Het was al avond en ik deed de deur zelf open.

Hij gaf weer een gesloten enveloppe en ik nodigde hem direkt uit om binnen te komen en ons mee te delen, wie de Heere steeds gebruikte om ons wél te doen.

Maar neen, vrolijken haastig ging hij weg in het donker en zei: "Geen tijd, geen tijd en dat is toch voor u hetzelfde?"

Dus wilde men niet bekend worden en moest ik van de mens afzien en opzien tot Hem, van Wie al het geld is en het vee op duizend bergen.

Ik opende de enveloppe en vond niet alleen het bankbiljet, als voorheen, maar ook een kaartje met prachtleetters: "Hij heeft alles wél gedaan." Ik staarde op het kaartje en bekeek het getekende alsof ik droomde. Stonden daar niet dezelfde woorden op die ik nog maar enkele dagen geleden in verwondering had uitgeroepen?

Mijn vrouw ziende dat ik zo op het kaartje staarde en dat ik bewogen in mijn gemoed was, vroeg me wat er aan de hand was.

Ik liet het haar zien en zij was ook aangedaan en met verwondering vervuld.

Hoe weet de Heer Zijn volk met verwondering en aanbidding te vervullen en is dat niet een zalige en vruchtbare aandoening der ziel?

(...) Lang heb ik het kaartje bewaard, tot ik bepaald werd bij mijn afgodisch bestaan en hoe Hiskia genoodzaakt werd de koperen slang te vernietigen.

Opmerkelijk was, toen mijn inkomen vergroot werd, hebben we de man met de auto nooit meer gezien.

Dat we samen mochten zingen van de wegen des Heeren, want de heerlijkheid des Heeren is groot.

Gode bevolen en hartelijk gegroet.

Uw dienstw. dienaar, ds. J. van Zweden

*Overgenomen uit: "Gods reddende en zorgvolle liefde".

Brieven aan ds. J. van Zweden

19

Goes, 17 april 1945

Geachte neef en leraar,

Tot onze blijdschap mochten wij uw kaart op 15 april, door 's Heeren goedheid ontvangen.

We waren ook verblijd wat van u te mogen vernemen. Ook dat van Ida, die zo vroeg haar man moest zien ontvallen, wat een lege plaats is, die niet meer aangevuld wordt.

Ook mocht ik enige maanden geleden een Amerikaanse soldaat ontvangen, een zekere V., die ons uw welstand meedeelde.

Hij heeft Jan ook gekend.

Zo wisten we weer dat de familie nog in leven was.

De genoemde persoon bracht een paar bladen mee, waarin enkele brieven van mij, geschreven aan uw geliefde en onvergetelijke moeder, waren opgenomen.

Nu wilde hij de schrijver eens ontmoeten.

Eerst was ik wel wat ontdaan, omdat ik ze niet voor de drukpers geschreven had, maar ik ben daar niet op teruggekomen.

Ik dacht, laat nu heel Amerika ze maar lezen. Het mocht voor deze of gene pelgrim eens tot bemoediging zijn. Laat het maar op de daken gepredikt worden, dat allen, die het in waarheid te doen is, om een Borg voor hun schuld en een God voor hun hart te mogen leren kennen, nooit zullen afgewezen worden.

Wat mezelf betreft, mag ik nog steeds mijn ambtelijk werk verrichten. Soms als mijn medebroeder niet kan tot driemaal toe. Ook mag ik de catechisaties waarnemen.

Zo mag ik tot de zeer sterken behoren en is de Heere een waarmaker van Zijn woord: "*En tot den ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn.*"

Hij doet het mij aan niets ontbreken, daar er in het midden van de oordelen, in andere plaatsen van ons vaderland zoveel geleden wordt.

Het zwaarste oordeel is wel het oordeel van de verharding, daar het opkomend geslacht zich zo los van God maakt en alles bij de dag wegzinkt. Want als God er niet in meekomt, dan staat ons niets anders te wachten dan een totale ondergang.

Zonden zijn er niet meer in ons land. Er is geen verschil meer tussen kerkelijke en wereldse mensen en als de dood komt gaan tòch allen naar de hemel. Maar hoe zullen ze het maken als de Heere als een "snel Getuige" tegen hen zal opstaan, die God en de wereld samen willen dienen.

O, dat de Heere nog een mocht opstaan, om Zijns verbonds wil, daar er alles op wijst dat de Rechter op de wolken des hemels staat te komen, maar dan niet meer met het aanbod van genade.

Hij geve u genade om getrouw te zijn tot de dood toe. Om klaar en bevindelijk, onderwerpeijk en niet voorwerpeijk, de volle raad Gods uit te mogen dragen, opdat er nog hardslapende zondaars bekeerd mochten worden. Want de gesprenkelden en gespikelden zullen uw loon zijn.

Dit is mijn hartelijke wens, met veel groeten aan Ida en aan uw vader, met allen die van Sion zijn.

Uw liefhebbende oom, met zijn dochter,

Joh. van Zweden

P.S. De Heere heeft ons bewaard, zodat er geen ruit stuk was, ook niet één pan van het dak. Psalm 91.

Ook is Jannetje, mijn oudste dochter overleden. Twee in één jaar.

(Zijn zoon Jan, in Amerika, was dat jaar ook overleden JW).

20 Goes, 22 augustus 1945

Geliefde neef en broeder met de uwen!

Door 's Heeren ontfermende goedheid mochten wij uw verrassend schrijven in welstand ontvangen. Met zoveel bewijzen van 's Heeren verdraagzaamheid, temidden van de voortrollende oordelen.

Ook zijn we samen nog verschoond, zoals ik reeds eerder heb mogen schrijven.

De Heere heeft nog wonderen gedaan aan ons diepgezonken vaderland. Waar het scheen dat de vijand alles zou verwoest en vernield hebben, daar heeft die hoogmoedige snorker het ondervonden, dat de Heere boven hem stond. Hoewel de toeleg was, alles tot het heidendom te doen terugkeren.

Maar met al het wereldgebeuren gaat het om het levende kind en de Heere komt Zijn raad te volvoeren.

U kunt er geen voorstelling van maken, wat hier verwoest en gestolen is. Er is veel onder water gezet, duizenden gezinnen verdreven, die alles moesten verlaten wat hun lief en dierbaar was. In de grote steden zijn er duizenden van honger en ellende omgekomen, want geen eten en drinken, geen water, geen licht, geen brandstof, geen kleren of schoeisel kon gekocht worden.

De vijand had alles en verheugde zich in al die ellende.

Maar wij hadden om die stok gevraagd, waarmee we geslagen zijn en nòg is er geen breken met de zonden.

Korte tijd na zijn ziekte, mocht ik ds. Kersten spreken en zei tegen hem: "Dominee, nu hebt u een lesje mogen leren, wat u in een weg van voorspoed niet geleerd zou hebben", waarop hij mij met veel ruimte mocht meedelen, hoe hij zich in een Drieënig God had mogen leren verliezen.

Zo wordt het ondervonden, dat het geestelijk leven, het beginsel is van het eeuwige leven. De gespeenden van de melk en de afgetrokkenenen van de borsten, zullen het gehoorde te verstaan gegeven worden. Want bij elke nieuwe weldaad moeten wij er toch buiten vallen.

Wilt u ook Ida met de kinderen de hartelijke groeten doen. Vraag haar eens, in het engels te willen schrijven. Ik heb wel een vriend die het kan vertalen.

Mocht de Heere de lege plaats eens aanvullen en het met Zichzelf goedmaken. Dan zou ze een man hebben, waar ze nooit van zou moeten scheiden.

Waar we ons oog nu ook wenden, alles wijst erop dat de dag van de toekomst des Heeren aanstaande is.

Ik heb enkele brieven gehad, maar ik vond de "tale Kanaäns" er niet in. Wel mocht ik verder lezen, toen u over uw geliefde moeder schreef, nogeens terug denken aan de hartelijke brieven die ik van haar ontvangen mocht, dat mijn brieven niet ongezegend zijn geweest. O, dat de Heere erdoor verheerlijkt mag worden.

De laatste zondag mochten we ds. Fraanje weer in ons midden hebben, na al die bange oorlogsweeën. We mochten weer het Heilig Avondmaal vieren. De Heere heeft het nog wel gemaakt en we mochten nog in vrede en liefde samenzijn.

De leraar was bij mij en ik had de hele dag mijn huisje vol volk, wat mij verkwikte op mijn oude dag.

Echter mag ik nog regelmatig mijn ambtelijk werk verrichten. Ook heeft het ons nog aan niets ontbroken. Wat is de Heere nog goed voor een alles verbeurdhebbend zondaar!

Wat het kerkelijk leven aangaat is er haast in alle kerken verwarring, wat ook niet anders kan, want de Heere is verworpen.

Wat onze gemeenten aangaat, er is weinig levendig volk, veel formalisme, maar er is nog een wolkje als eens mans hand.

Er is nog een jonge man op de school gekomen van twintig jaar oud, die volkomen in een Drieënig God opgelost is.

Velen willen leraar worden, maar ook worden er velen afgewezen. Ik hoop hem binnenkort te ontmoeten, omdat we binnenkort te Utrecht weer synode hebben.

Ik ben nog een dagje in Vlissingen bij M. geweest. Wat een verwoeste stad is dat!

Mocht de Heere u kracht, lust en sterkte geven, in de zware last die u op de schouders gelegd is. Het zal u niet beter gaan dan vader Jacob, maar de gespikkelde en de gesprengelde zouden zijn loon zijn.

Wees samen Gode bevolen, met veel groeten aan allen die van Sion zijn, van uw liefhebbende oom en broeder. Ook van mijn dochter.

Joh. van Zweden

21

Goes, 24 januari 1947

Zeer geachte neef en leraar,

Dat 's Heeren allesvervullende goedheid rijkelijk uw aller deel mocht zijn!

Door die goedheid mogen we samen nog in redelijke welstand verkeren.

Het door u gezondene is ontvangen. Hoe groot de nood hier geweest is, daar de vijand ons van alles beroofd had, zal uw zoon wel meegedeeld hebben, die ons een paar maal mocht bezoeken.

Ook zult u wel verblijd zijn, een kleine hulp uit Nederland te krijgen, daar de arbeid ook boven uw krachten gaat.

Het is één van de geliefde leraars uit Nederland, die u ontvangt.

Het was juist mij 84ste verjaardag dat hij op reis ging.

Van alle zijden mocht ik belangstelling ontvangen en mocht ervaren dat ik nog gedragen wordt in de gemeente. Dat doet de moeite weer eens vergeten en wat er tegenaan komt. U zult met mij ervaren, dat het nabijkomend werk nooit kan goedkeuren, dat de Heere moedwillige zondaars genade komt te bewijzen. Ook hier wordt er een stroom van voorwerpelijke christenen gevonden, in plaats van onderwerpelijk.

Nu mag ik bij het klimmen van mijn jaren nog geregeld mijn ambtelijk werk verrichten en nog zonder bezwaar. Om beurten tweemaal lezen, vier keer catechisatie houden, 's middags op ziekenbezoek in de ziekenhuizen.

Zo mag ik nog met vrijmoedigheid de zalige dienst van Koning Jezus aanprijzen.

Ik heb er enige tijd geleden hulp bij gekregen, omdat de vorige ouderling overleden was. Het is een man waar wij met jaloersheid op kunnen zien. Hij loopt bij dagen en nachten wenende over de aarde. En gelukkig, hoewel voor hem verborgen, wordt hij hoe langer hoe ongelukkiger.

Ik heb wel hoop dat de Heere hem haastig zal komen te verlossen, omdat hij de Heere niet missen kan. En zo is er nóg een lid in de gemeente, waar ik wel hoop voor mag hebben, die óók zo ongelukkig is. Maar de Heere zal het op Zijn tijd wel openbaren.

O, wat is het aangenaam eens een onbekeerd mens te ontmoeten.

Enige tijd geleden mocht ik nog een lieve lering ontvangen uit de geschiedenis van Ruth, die eerst op de akker van Boaz kwam om aren bij de garven te lezen. Later werd ze van Boaz aangesproken, waarop zij in verwondering wegzonk, en zei: "*Waarom heb ik genade gevonden in uw ogen, dat gij mij kent, daar ik een vreemde ben?*"

Vervolgens op de dorsvloer bij Boaz en later in het huwelijk met Boaz, waardoor de goederen van Boaz ook van haar werden. Zo werd zij het eigendom van een man, van wiens vrucht zij eerst mocht leven en later door hem bevrucht werd.

O, gezegende weldaad die het te beurt mag vallen, want een vrouw trouwt niet, maar wordt getrouwd. Dat mocht Ruth ervaren. Ze had er niets aan te doen, daar ze bij haar schoonmoeder thuis was.

Ds. Bakker zei eens: "De Heere vindt Zij volk wel naakt, maar Hij trouwt ze niet naakt, maar het zal een leerschool blijven tot aan onze dood."

Mocht de Heere u schragen en sterken in de veelvuldige arbeid en Hij gebruike u als slijk in Zijn vingeren, tot bekering van velen.

Hartelijk gegroet, met al de uwen en die van Sion zijn. Uw toegenegen oom, broeder en van zijn dochter.

Joh. van Zweden

22

Goes, 24 april 1947

Geliefde leraar en broeder!

Uw hartelijke brief van 9 april, mocht ik door 's Heeren goedheid in redelijke welstand ontvangen.

We lazen dat u 's Heeren hand over de uwen mocht uitgebreid zien, zowel in de natuur als in de genade. Hoewel de tijdelijke zegeningen groot zijn, ze houden bij de dood op.

Aangenaam was het voor mij te lezen dat de Heere het nog eens kwam op te klaren, waar en hoe hij met u begonnen was. Hoe de Heere het voor u kwam op te nemen toen het voor u een hopeloze zaak werd en u er eens buiten mocht vallen.

Bij iedere nieuwe weldaad moeten wij er toch buiten vallen, om er ingezet te worden, daar de Heere alleen maar in Zijn eigen werk zal verheerlijkt worden.

Wat wordt het dan bevestigd, dat twee beter dan één zijn; en waar de Heere Zijn goedkeuring aan geeft, wordt een drievoudig snoer niet haast verbroken.

Zo blijft de Heere een wonderdoend God aan een wondervolk. Dit mocht ik nog ervaren toen de Heere mij zo in verschillende toestanden van Ruth kwam in te leiden en u met het gezelschap te S., er nog door verwarmd werd.

U schreef bij L.K. zo dodig en gesloten te zijn en vroeg of ik daar ook nog last van had.

Daar moet ik op bekennen dat ik veel meer gekweld wordt, waar ik vroeger nog geen last van had. Het is en blijft een gaande en een komende Jezus voor al Gods lieve reisgenoten.

De laatste zondag mocht ik nog driemaal voorgaan, omdat mijn medebroeder naar een andere plaats moest vertrekken.

's Avonds las ik uit Durham over Lukas 10:42: "*Maar één ding is nodig.*"

Ik kreeg nog eens terug te zien waar de Heere met mij begonnen was. (Er moet toch een begin gekend worden, nietwaar?)

Hoe ik op zeventienjarige leeftijd de wereld een scheidbrief mocht geven en de onberouwelijke keus mocht doen. Al moest ik toen álles verliezen, om Christus wil, ik heb nog veel meer in de plaats gekregen.

Wat wordt het nog bevestigd wat die lieve Koning eens zei: "*Voorwaar zeg Ik ulieden: Er is niemand, die verlaten heeft huis of broeders of zusters of vader of moeder of vrouw of kinderen of akkers om Mij nentwil en des Evangelies wil. Of hij ontvangt honderdvoud, nu in dezen tijd huizen en broeders en zusters en moeders en kinderen en akkers, met de vervolgingen, en in de toekomstige eeuw het eeuwige leven.*"

Toen ik veertig jaar oud werd, moest ik bekennen dat de Heere veertig jaar verdriet van mij gehad heeft en 21 februari mocht ik 84 jaar oud worden en ik kan het nog niet verder brengen.

O, wat zal het toch eens zijn, als die dag daar eens zal zijn, als we de zonde eens te boven zullen zijn, om zonder zonde en zonder vrees, Hem eeuwig te mogen aanschouwen. Hem, Die toch zo een dure prijs moest betalen om hel- en doemwaardigen te verlossen vanonder de eeuwige vloek en toorn, om in de zalige gunst en gemeenschap Gods hersteld te worden, waaruit wij onszelf voor eeuwig hadden losgescheurd.

Enkele weken geleden moest ik ook ongeveer veertien dagen aan huis en bed verbonden blijven, ook mijn dochter was er niet beter aan toe, door de griep.

De hele week had ik veel bezoek en velen vreesden dat ik de reisstaf neer zou moeten leggen. Maar de Heere richtte mij weer op en ik mag nu weer mijn ambtelijk werk verrichten.

Ook kwam de Heere weer eens over en dat was zoet, want bij geschonken weldaden leven, dat gaat niet.

Toen ik Hem mocht vragen nog eens te verlevendigen wat Zijn hand gewrocht had, kwam Hij over met deze woorden: "*Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon, is hij mij niet een troetelkind? enz.*"

Ik mocht ervaren dat de Heere nog aan mij wil gedenken; en wat is het zoet, een woord op zijn pas gesproken.

O, prijs de dienst van Koning Jezus maar aan, in het bijzonder aan de jonge mensen, er mocht er nog eens één verliefd op worden.

Als ik met mijn catechisanten samen ben, moet ik zorgen niet over de tijd te gaan. De Heere toch, heeft tweelingen beloofd aan hen die het gras van de berg Gilead afscheren.

Wat uw vraag betreft of er hier nog gebrek is. Er is nog niet veel te bekomen. Er is nu wel meer te koop maar de mensen hebben geen punten om te kopen en moeten zich tevreden stellen met het zien in de winkels.

Ds. Lamain zal u wel wat ingelicht hebben, hoe de Heere een twist met Nederland heeft. Och, dat er nog eens een breken met de zonde gezien werd.

Ik twijfel er niet aan of u zult grote steun aan hem hebben.

Wat uw vader betreft, hem heb ik enige tijd geleden gevraagd eens uitvoerig te willen schrijven, hoe de Heere met hem begonnen is.

Uw lieve en voor mij onvergetelijke moeder was een leesbare brief en droeg uit wat ze inleefde.

De Heere heeft aan haar Zijn Woord bevestigd: "*Let op den vrome en ziet naar den oprechte, want het einde van dien man zal vrede zijn.*" Ook hier wordt ze nog op het gezelschap genoemd, door hen die haar gekend hebben.

Lieve broeder, zij is ons een weinig voorgegaan. O, wat zal het eens zijn, als wij elkaar weer mogen ontmoeten.

Hiermee zal ik eindigen, met de groeten aan u en de uwen en allen die Sion beminnen.
Uw aandenkende oom en zijn dochter, die mij een trouwe hulp is.

Joh. van Zweden

23

Goes, 2 december 1947

Zeer geachte neef en broeder met de uwen!

Uw hartelijke brief mochten wij door 's Heeren goedheid in goede welstand ontvangen. Daaruit zien we ook, hoe de Heere u nog heeft willen dragen en sparen; hoewel het getuigenis van Job gedurig bevestigd wordt: *"... en de moeite spruit niet uit de aarde. Maar de mens wordt tot moeite geboren."*

Uit uw schrijven blijkt, dat het u niet beter vergaat als mij: Hoe ouder we worden, hoe meer vijanden we gewaar worden en de zonden van de jonkheid kwellen gedurig.

Ik denk dat David er ook iets van gehad heeft, als hij in Psalm 25 zo bitterlijk uitroept: *"Gedenk niet der zonden mijner jonkheid..."*

Onlangs werd ik op een nacht zo droevig gekweld, dat ik zei: "Heere, kom toch nog eens over, want in mij is geen kracht tegen deze grote menigte." Toen ik opstond zei ik : "Heere, hoelang zal ik nog moeten zondigen?"

Toen kwamen deze woorden zoet voor: *"Ik nochtans leerde Efraim gaan."* Ik zei: "Ja Heere, dat weet U, waar Gij mij hebt opgeraapt en waar U met mij begonnen zijt en hebt mij leren gaan, daar ik geen voeten had om tot U te komen."

Maar als de Heere weer eens overkomt, dan hebben we dubbel de wacht te houden, omdat we meestal meer met de weldaden ophebben, dan met de Weldoener.

O, wat komt het toch openbaar, dat wij een eeuwigdurende vijandschap opgevat hebben, om uit genade gezaligd te worden.

O, dan zie ik wel eens uit, wanneer ik die oude mens te boven zal zijn, om dan zonder zonde en zonder vrees, God eeuwig te mogen dienen, prijzen, verhogen en verheerlijken.

Zondagavond moest ik lezen en o, wat stond ik leeg en arm in mijzelf; ik weende op de preekstoel om mijn onbekwaamheid. Ik dacht dat ik geen woord zou kunnen voortbrengen. (Want leraar en voorlezer moeten toch elke keer sterven als zij de preekstoel op moeten).

Ik las over 2 Korinthe 13:9, over de "volmaking". O, ik mocht nog eens terug zien op de weg die achter mij ligt en de Heere wilde nog eens verlevendigen wat Zijn hand gewrocht heeft.

Zo ziet u, hoe ik op mijn oude dag nog moet voortsukkelen, want wij worden in hope zalig en wat is het zoet, weer eens uit het verbond bediend te worden.

Vorige week ben ik nog met een lieve zielsvriendin naar Borssele geweest, waar ik nog een jong meisje mocht ontmoeten, die na vele jaren van bestrijding mocht meedelen, hoe de Heere haar gegeven had om door te mogen breken. Zij is een dochter van Keetje de M., bij de Zeeuwen nog wel bekend.*

Aan V. heb ik geschreven, mocht hij nog eens een levendige klager worden, in plaats van een roemer te zijn. In onze dagen weten velen niet wat het is onder de deugden Gods eens verloren te gaan en zijn vreemd om van de meevallertjes te moeten leven.

Amerika mag er zich in verheugen, weer een leraar erbij te krijgen. De Heere mocht u samen stellen tot een rijke zegen. Hier hebben we enkele studenten erbij gekregen.

Nu, mijn geliefde neef en broeder, de Heere zij met u in de banden en verdrukking. Groet ds. Lamain, met allen die hun gezicht gesteld hebben, als reizende naar Jeruzalem. Vraag of uw zuster eens schrijft?

Met de uwen, hartelijk gegroet.

Joh. van Zweden

*Dit jonge meisje was Thona Butijn-Melis.

Zie het pas verschenen boekje: "Doch Hij zal verschijnen tot ulieder vreugde".

24

Goes, 1 april 1948

Geachte neef en broeder,

Zo mochten we uw brief weer ontvangen en samen nog in redelijke welstand verkeren.

Ik was wel enkele dagen door griep aan bed en stoel gebonden en kon ook zondag niet opgaan om mijn werk te verrichten.

Het is mij ook gegeven mijn 85ste geboortedag te mogen herdenken. Van alle kanten mocht ik meeleven ontvangen en mocht ik er nog iets van ondervinden dat de Heere genade en ere geeft.

Ik moet echter ook bekennen dat de Heere al 85 jaar verdriet van mij gehad heeft. Ik moet nu ervaren dat ik naar de hemel

gesleept moet worden. Hoe ouder ik word, hoe meer zonden ik gewaar wordt.

Ds. Ledeboer zei eens: "Er is een vloekend volk bij mij aan boord; hoe komt het scheepje nog aan de overzijde?"

Hadden we niet met zo'n onveranderlijk God te doen, het was nog eeuwig afgedaan.

De Heere was zo goed met Pasen nog eens over te komen, toen ik las over de vrouwen die treurden en weenden bij het lege graf. Ik mocht ook in het lege graf zien. Maar ook, hoe die lieve Jezus ook mijn zonden in het graf begraven had.

Zo mocht ik het onderscheid leren tussen een gekruiste Christus en een opgestane Jezus.

O, wat is het zoet, Jezus door het geloof te mogen omhelzen als Verlosser, Borg en Zaligmaker.

O, mijn lieve broeder, het zalig worden daar hebben wij toch niets aan te doen. Het is er, of het is er niet. De rechtvaardige zal uit het geloof leven.

De nacht daarvoor werd ik bepaald bij Gideon die het volk ten strijde riep, maar de Heere liet een roep door het leger gaan, dat allen die blode en versaagd waren, terug zouden keren.

Maar er waren er nòg te veel en de Heere beval naar het water te gaan en die met de hand zouden lekken, die waren het om de strijd tegen de vijand aan te gaan.

Zo moesten er driehonderd de strijd beginnen tegen machtige vijanden.

Zo werden we bepaald bij het kleine leger van de meerdere Gideon, die in Zijn kracht zullen triomferen tegen machtige vijanden. Hun ogen zijn op Hem geslagen en alle verwachting is van Hem. Zij scheppen op Gods tijd, met de hand des geloofs, water uit de Godsrivier en zullen drinken tot verzadiging toe en huppelen van zielevreugd.

De Heere was zo goed, mij daarvan iets te doen proeven en smaken en het was een reispenningje op de weg.

O, wat is God goed voor een alles verbeurdhebbend zondaar!

Een zeker oudvader zegt: "Als de Heere weer eens enkele blijken van Zijn goedheid heeft geschonken, dan hebben wij op de wacht te staan; want zolang we hier in Mesech verkeren, zal de vijand niet loslaten Zijn volk te benauwen."

Zo zal het een gaande en een komende Jezus blijven, voor allen die het aangezicht gericht hebben als reizende naar Jeruzalem.

Ook heb ik van Tonia bericht gehad dat uw vader overleden was.

Hij ontving mijn brief op de avond daarvoor. Zij schreef, dat hij de brief nog heeft kunnen lezen. Nu zal de eeuwigheid alles verklaren.

Ik denk ook nog steeds om uw lieve moeder, die steeds in haar armoede terecht kwam en gedurig de Hogepriester nodig had, om in Zijn bloed gereinigd te mogen worden. Ze had gedurig werk voor Christus in Zijn Hogepriesterlijke bediening. Ze heeft geleerd, dat Christus niet gekomen was om gediend te worden, maar om te dienen.

Het heeft de Heere behaagd u, ds. Lamain en ds. Hegeman tot verlichting van de vele arbeid te zenden. De Heere schenke u schouder aan schouder te mogen staan om de volle raad Gods uit te mogen dragen, te midden van al de oordelen, tot uitbreiding van Zijn koninkrijk.

Ontvang de hartelijke groeten, met uw geliefde vrouw en kinderen en allen die Sion beminnen. Gode bevolen!

Uw liefhebbende oom, met zijn dochter, die mij een trouwe hulp is.

Joh. van Zweden

25 Goes, 23 mei 1948

Geliefde neef en broeder met de uwen,

Tot onze blijdschap mochten we uw brief, op 27 april geschreven, in goede welstand ontvangen.

Daaruit zien we dat de Heere u samen nog heeft willen dragen en sparen, hier in dit Mesech. Ten goede voor de uwen en tot welzijn van Zijn kerk hier op aarde, daar de nood zo groot is en de oordelen zo laag hangen.

Het zal zijn totdat de maat vol is. Alles zinkt bij de dag meer weg en het oordeel van verharding is wel het ergste.

Maar de Heere gedenkt nog aan Zijn verbond, al is Jacob dun geworden, de Heere komt er toch nog te bekeren.

Ik denk om een jonge man die een leesbare brief is, en in alles blijkt dat de Heere hem heeft uitgestoten tot het werk der bediening en zaken uitdraagt, waar velen nog vóór staan.

En zo zorgt de Heere voor Zijn kerk, daar ds. Kersten en ds. Fraanje beiden oud worden.

Als er ambtsdragers ontvallen, is het zo moeilijk er anderen voor in de plaats te krijgen, omdat de Heere Zijn lieve Geest zo komt in te houden.

Zo mocht ik uit uw brief zien, hoe de Heere u nog gedurig ondersteunt en bemoedigt. Hoe nodig is dat, omdat het hier het land der rust niet is, het blijft hier in hope zalig worden.

Als de Heere nu de hoop weer eens verlevendigt, dan geeft dat weer moed op reis. Het blijft hier eb en vloed, licht en duisternis. Ledeboer zei eens: "'t Geloof, dat is een wonderding, de mens, die is een zonderling." Als de Heere dan weer eens geloof schenkt, dan mogen wij de vrucht ervaren en anders hebben wij daar niets van. Het moet eerst Pasen zijn, zal het Pinksteren kunnen worden.

De Heere wilde het weer eens verlevendigen, toen ik een preek moest lezen over de pinksterlingen, die vroegen: "*Wat zullen wij doen, mannen broeders?*" O, die bede uit de nood der ziel werd zo heerlijk verhoord. Ze waren God kwijt en hadden die lieve Jezus met hun zonden doorstoken. Dit kregen ze door het licht van Gods lieve Geest in te zien.

Zo werd ik teruggeleid, toen de Heere mij kwam te dagvaarden, aan de voet van het kruis deed neervallen en deed zien, dat het mijn zonden waren, die die dierbare Levensvorst hadden doorstoken.

Toen mocht ik verloren gaan onder de deugden Gods, mocht de Heere billijken in Zijn recht en moest onderschrijven, dat het rechtvaardig was, als de Heere mij voor eeuwig wilde verstoten en met Korach, Dathan en Abiram, levend ter hel nederdalen.

O, dat eeuwig wonder, toen ik verloren kon gaan, kwam die lieve Jezus in te treden bij de Vader, om de schuld te betalen, zowel erf als dadelijke schuld en wierp al mijn zonden in een oceaan van eeuwige vergetelheid.

Het was een eeuwig wonder, omdat ik drie jaar lang onder de last van de zonde gebukt en gebogen had gelopen. Ik zonk in verwondering en in aanbidding weg, want ik had de eeuwige dood verdiend en ik kreeg het eeuwig leven.

En nu geliefde neef, moet ik het uit gaan leven en was de Heere niet onveranderlijk, zo was het nog eeuwig afgedaan.

Zo moeten we maar dagelijks leren sterven en uit het verbond bediend worden, zullen we er de vrucht van genieten.

Dan is het mij wel eens een wonder, dat de Heere me nog niet moe is geworden. Het doet me wel eens verlangend uitzien naar die dag dat ik de reisstaf zal mogen neerleggen, om Hem te mogen dienen zonder zonde en zonder vrees. Hem, die mij kocht met Zijn dierbaar bloed.

Geve de Heere, om dicht bij Hem te mogen leven en dicht bij de dood. Om dan die Koning te mogen zien gelijk Hij is, Die de dood en de hel overwon.

Wat het tijdelijke aangaat, maakt de Heere het nog goed en kunnen we weer wat ruimer onze behoeften bekomen. De Heere zorgt rijkelijk, wat is Hij goed voor zo een doorbrenger.

Onlangs moest ik mij aan huis en bed houden door de griep, maar ik mag nu weer ambtelijk werk verrichten en hoop de zalige dienst van Koning Jezus aan te prijzen zolang ik leef.

In de natuur hebben we een zachte winter gehad, maar nu is het droog en koud, maar de Heere voert Zijn raad uit.

Ds. A. van Stuijvenberg heeft een beroep naar Nunspeet en er is veel vrees dat hij zal moeten vertrekken uit Yerseke. Dan is ds. W. de Wit weer alleen in dit gewest.

Hier is onlangs nog een jongeman openbaar geworden. Hij is tandarts bij de marine. Hij is nu met zijn schip te Plymouth, maar denkt binnenkort naar Holland terug te keren. Aan vijandschap ontbreekt het niet aan boord, maar dat is in de erfenis inbegrepen. Nu en dan krijg ik een brief van hem en heb hoop dat hij in goede handen is. Niet veel zee-officieren valt dit ten deel. Hij noemt mij "vader" in zijn brieven.

Nu, ze zullen allen tweelingen voortbrengen en Jezus leeft nog ten goede voor Zijn volk.

Mocht de Heere u goed en nabij zijn, u ondersteunen in zwakheden. Zijt Gode bevolen met de uwen. Hartelijke groeten, ook aan allen die van Sion zijn.

Uw liefhebbende oom en broeder, in onze lieve Goël en Zaligmaker.

Joh. van Zweden

26

Goes, 3 februari 1949

Geachte neef en leraar met de uwen!

Door 's Heeren ontfermende goedheid, mochten we uw brief, 3 januari geschreven, in redelijke welstand ontvangen.

Daaruit mochten we zien, dat u samen zijt gedragen en gespaard.

Het was mij tot blijdschap de veelvuldige bemoeienissen te mogen vernemen, die de Heere nog doet ondervinden, daar er in dat vreemde land zoveel op uw schouders gelegd is.

Gelukkig dat die lieve Koning het zwaarste komt te dragen. Als dan bij ogenblikken het gordijn eens opgelicht wordt, dan blijft er toch niets over dan verwondering en wegsmelten in dat volzalige, onveranderlijke Goddelijke Wezen. Hij raakt nooit moe, zulke rebellen en opstandelingen te bewaren voor uitbreken.

En als we dan eens mogen zien, dat we gedurig Hem met onze zonden moede maken, dan is alle roem uitgesloten en kunnen we God alleen de eer van het werk gunnen en wij bekomen de zaligheid.

Maar geliefde neef, nu moet ik gaan leren van de meevallertjes te leren leven en ga ik hoe langer hoe meer de oude ds. Roelofsen verstaan, die zei: "Nu moet ik nog leren naar de hemel gesleept te worden, anders kom ik er niet."

Nu mijn lieve reisgenoot, de eeuwigheid zal er ook voor nodig zijn, om dat wonder eens naar waarde te mogen bevatten.

Ook die beide versjes zijn mij niet vreemd; maar wat is dikwijls de zoetigheid ervan voorbij, want de Kanaänieten wonen in het dal en die hebben ijzeren wagens. Ik denk dat de dood er ons eerst van verlossen zal en dat doet mij wel eens verlangend uitzien, wanneer ik de zonde eens te boven zal zijn.

De laatste zondag, las ik de vijfde zondag van de Catechismus door ds. Kersten verklaard. Hij brengt zo duidelijk naar voren, dat God geen afstand doet van Zijn recht en volkomen betaling eist, hetzij door ons of door een ander.

O, dat rechtvaardig verloren te gaan; de deugden Gods liever te krijgen dan ons eigen leven, en dan het eeuwige leven te ontvangen.

Niet alleen een gestorven Christus, maar ook een opgestane en verheerlijkte Jezus te leren kennen. Want alleen in de toegerekende gerechtigheid van de Heere Jezus kunnen wij behouden worden. Afgesneden van de eerste Adam en ingeënt in de tweede Adam; daar krijgt Jezus pas waarde voor de ziel.

O, hoe velen in onze dagen vliegen van de eerste naar de zevende zondag, menende op de deugd van Gods barmhartigheid behouden te worden, zonder ooit een rechtvaardig God gekend te hebben. Dit zijn de wettische roemers. Asaf leerde het anders, want hij werd een groot beest voor God.

Onze voorvaderen leerden vier standen in het geloofsleven.

De Heere geve u de volle raad Gods uit te mogen dragen. De waarheid is en blijft scherp, maar die geen vreemdeling in Jeruzalem is, wil er niets vanaf hebben. Op dat geloof wens ik ook te leven en te sterven. Zie het tweede vers van de Berijmde Geloofsartikelen. (Laatste vier regels).

*Een vergeving van onze zonden al
En dat dit vlees heerlijk verrijzen zal
Een eeuwig leven, wat wij zullen erven.
Op dit geloof wil ik leven en sterven.*

Komt men in de huisgezinnen, voor alles is er plaats behalve voor Koning Jezus. God het land uit en de kerk van de aarde is de algemene leus. Ik kan ook niet anders zien, dan dat er donkere tijden aanstaande zijn en de Heere zal geen vlees sparen. De Heere komt Zijn huisraad in te zamelen en er komt weinig voor in de plaats.

Overal krijgt men kerken met bekeerde mensen, maar zelden één recht onbekeerd mens. Onlangs zei een lieve vriendin: "Ik dacht vroeger dat ik bekeerd was, maar nu zie ik dat ik onbekeerd ben." Ds. Ledeboer zei eens:

*Een heir van satans listen;
En heet ik dan nog Christen,*

Die tegen U opstaat?

En als men op huisbezoek eens een gevoelig onbekeerd mens ontmoet, dan rust men een weinig uit. Want in veel gezinnen slaat de doodslucht tegen.

Daar de Heere u als wachter op Sions muren gesteld heeft, geve Hij u, als slijk in Zijn vingeren, velen te mogen winnen.

De Heere wilde mij ook weer verlenging verlenen en nu kan ik weer om de beurt, tweemaal voorgaan.

Nog moeten wij in weduwschap verkeren; ds. M. van de Ketterij moest bedanken.

Hiermede hartelijk gegroet, met uw geliefde vrouw en kinderen en allen die van Sion zijn. Van ds. Lamain kreeg ik ook een brief.

Uw aandenkende oom en broeder,

Joh. van Zweden en dochter

27

Goes, 26 maart 1949

Zeer geachte neef en broeder,

Door 's Heeren ontfermende goedheid mag ik u melden, dat wij samen nog in redelijke welstand mogen verkeren. We hopen dat u deze brief ook in welstand mag ontvangen.

De Heere zorgt en heeft alle harten in Zijn hand. Ik mocht het deze dagen zo kennelijk ondervinden, dat de Heere een Waarmaker is van Zijn Woord, dat Hij tot de ouderdom en de grijsheid Dezelfde zal zijn.

Zie ik op mijn afmakingen, dan moet schaamte mijn gezicht bedekken en zou de Heere Zich rechtvaardig kunnen onttrekken. Hadden wij niet met een onveranderlijk God te doen, het was nog eeuwig kwijt. Tot troost van de kerk kan nu ook de apostel getuigen, dat Christus van zoveel beter verbond Borg en Hoofd geworden is.

Het eerste verbond kon verbroken worden, maar het tweede verbond blijft eeuwig vast.

Maar het is hier het land der ruste niet. Dat moet ds. Fraanje ook ervaren. Het ziekenhuis is echter voor hem nog een wijnhuis, maar de vijand laat ook niet los en zal dit ook nooit doen, zolang er nog één uitverkorene zal gevonden worden.

Door ziekte van mijn medebroeder, moest ik drie zondagen, driemaal voorgaan. De Heere liet Zich niet onbetuigd en ik mocht het blijmoedig doen, evenals 25 jaar terug.

Deze week was ik nog te Yerseke, om een zuster van ds. Fraanjes vrouw te helpen begraven. Ze mocht niet zonder hoop heengaan.

O, mijn geliefde neef, wat zal het eens zijn, de zonde te boven te zijn. Om zonder zonde en zonder vrees, Hem te mogen zien, Die ons kocht met Zijn dierbaar bloed.

In de natuur hebben we hier enkele dagen zomer. Ook geen sneeuw of ijs gehad, zodat het weer, op mei lijkt.

Hiermee wil ik eindigen. Ds. Lamain moet ik ook nog schrijven. Ontvang onze hartelijke groeten, ook Sion in banden.

Uw liefhebbende oom en zijn dochter,

Joh. van Zweden

Na het schrijven van deze brieven heeft Van Zweden nog geleefd tot 6 februari 1953.

Hij is dus op twee weken na 90 jaar oud geworden. Enkele dagen na de ramp van 1 februari 1953 is hij, met verschillenden van het oude volk, weggenomen. Jesaja 57:1.

Literatuuropgave

God ons een Schild A.M. Wessels	1936 Oosterbaan & Le Cointre, Goes
De Afscheiding van 1834 in Zeeland Deel 1 Dr. J. Wesseling	1987 De VuurbaakBarneveld
Gereformeerd en Evangelisch dr. C. Dekker	1992 J.H. KokKampen
Ter gedachtenis Uit het leven en werk van Ds. J. Fraanje	1991 Den Hertog B.V. Houten
Honderd jaar Gereformeerde Gemeente Goes A.G. Eggebeen	1972 Gereformeerde Gemeente
Door water en vuur Joh. Westerbeke	1992 "Middelburg" Middelburg
In de lijn van Ledeboer J. M. Vermeulen	1990 Vermeulen Krimpen a/d IJssel
Uit verschillende jaargangen van de "BANIER DER WAARHEID"	

IK WAS MIJN HANDEN IN ONSCHULD

Historische schets van het ontstaan van de
Gereformeerde Gemeente te Goes

Bekeringsweg van Johannes van Zweden
te Goes

En brieven aan Janna Maas – Walhout te Borssele

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2003

INHOUD

Voorwoord

1. Korte historische schets van het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente te Goes, door H. M. Stoppelenburg, 's Gravenhage, februari 1951.
2. Uit het geestelijk leven van Johannes van Zweden. ZIE EERSTE DEEL
3. Overlijden van VAN ZWEDEN, door ds. Jan van Zweden
4. Brieven van Joh. van Zweden aan Janna Maas-Walhout te Borssele

VOORWOORD

In 1994 gaf mijn broer, Johan Westerbeke, *Het leven en de brieven van Johannes van Zweden* uit, met de titel: RONDOM HET ALTAAR. Uit dit boek is een korte bekeringschets van Joh. van Zweden overgenomen.

Van de heer Jac. Maas ontving ik een andere collectie brieven, geschreven aan zijn moeder, Janna Maas-Walhout te Borssele. Evenals de reeds gepubliceerde brieven, geven ze een duidelijk beeld van de grote genade en talenten waarmee Johannes van Zweden begaafd was.

De titel van deze brochure luidt: *Ik was mijn handen in onschuld*. Deze titel is, evenals het voorgaande boekje, ontleend uit Psalm 26:6. *Ik was mijn handen in onschuld; en ga rondom Uw altaar, o Heere*.

Het is onbegrijpelijk dat David zegt: *Ik was mijn handen in onschuld*. Hoe kan een man, bij wie zoveel bloed aan zijn handen kleefde, zoiets zeggen? Hetzelfde kunnen wij ook zeggen van ieder kind van God en zeker van een ambtsdrager die zólang heeft voorgedaan. Een mens maakt al genoeg schuld, in het persoonlijk en kerkelijk leven. Hoeveel temeer een voorganger, van wie Jakobus zegt: *Wij struikelen allen in vele!*

Toch kon David met goed recht zeggen: *Ik was mijn handen in onschuld*. David ziet op de priesters die in het heiligdom dienen. De priesters waren verplicht, voordat ze het altaar bedienden, hun handen en voeten te wassen in het koperen wasvat wat bij de ingang van het heiligdom stond.

Dit toonde aan dat de Heere wilde dat de priesters rein moesten zijn om hun ambt te bedienen. Vanzelfsprekend ligt daar een diepere geestelijke betekenis in. En David heeft die ook verstaan. Het koperen wasvat was een type van de verzoening en reiniging door Christus. En in het bijzonder de reiniging door Zijn geest, toegepast in de ziel. Want de Heilige Geest wordt in de Bijbel praktisch altijd gesymboliseerd door water.

Nu kan de betekenis van de tekst wel duidelijk zijn. Iedere gelovige mag in het binnenste heiligdom gaan, ingewijd door het bloed van Christus. Hoe mag hij daar ingaan? Paulus zegt in Hebreeë 10:19-22: "Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, ... zo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water."

De gelovigen zijn in Christus zuiver, rein en volmaakt. Ze zijn zó volmaakt in Christus, niet alleen alsof zij alle gerechtigheid in eigen persoon voldaan hadden, maar veelmeer omdat zij een *Goddelijke* gerechtigheid deelachtig zijn in hun Hoofd Christus. Er staat in Johannes 3:2: "Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen, want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is." Kan er een grotere heerlijkheid en heiligheid bedacht worden? Christus gelijk te zijn! O onuitsprekelijk voorrecht, o onuitsprekelijk wonder! De eeuwigheid zal ertoe nodig zijn om de Gezegende des Vaders te aanbidden en te verheerlijken.

Christus is de Weg om tot de Vader te gaan. En Christus is de Weg waardoor de Vader tot een mens afdalt.

Vervolgens zegt Johannes: "En een iegelijk, die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is." Dit is de Evangelische heiligmaking.

De geestelijke betekenis van de tekst uit Psalm 26 is dus, gewassen, gereinigd en geheiligd te zijn in het bloed van Christus, en zó rondom het altaar te gaan. Het altaar is een type van Christus' Persoon, dus Zijn menselijke natuur met de Goddelijke verenigd. Die omgang met Christus is het grootste voorrecht wat iemand op aarde te beurt kan vallen.

Deze omgang kende Johannes van Zweden en alleen daarom kon hij zeggen: *Ik was mijn handen in onschuld*. Volmaakt onschuldig in Christus, volmaakt rein in de Zoon van God; o onuitsprekelijk voorrecht!

De nagelaten brieven geven een bewijs dat van Zweden deze verborgenheid kende. En hoe meer deze verborgenheid geopenbaard wordt, hoe meer een kind van God zijn eigen diep verdorven, goddeloze aard en natuur ook leert kennen en als een zware last mee moet torsen. Als hij daarop ziet, en als hij op zijn afmakingen en zonden ziet, - en zeker wanneer iemand ambtsdrager is in Gods kerk, - dan kan hij niet zeggen: *Ik was mijn handen in onschuld*. Dan moet hij zeggen: ik ben verdronken, tot over mijn oren in persoonlijke en ambtelijke schuld. Maar in Christus Jezus zijn Gods kinderen zó rein, zó heilig en zó volmaakt, als Hijzelf is.

En hierom zullen zij hun kroon neerleggen aan de voeten van het Lam Gods, uitroepende met de 24 ouderlingen: *Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de dankzegging tot in eeuwigheid. Amen.*

Ik hoop dat de nagelaten brieven tot zegen mogen zijn, tot bekering en lering, onderwijs en troost, om Christus' wil.

Middelburg, juli 2003.

Willem Westerbeke.

1. Korte historische schets van het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente te Goes

door

H. M. Stoppelenburg, 's Gravenhage, februari 1951

TOEN de Afscheiding in 1834 eenmaal een feit geworden was, sloten zich weldra meerdere predikanten hierbij aan o.a. Ds. Huibert Jacobus Budding, die van 1834-1836 Hervormd predikant te Biggekerke was.

Al spoedig ging deze in verschillende samenkomsten op Walcheren, Tholen en Zuid-Beveland voor en stichtte hij Afgescheiden gemeenten. Zo ook te Goes, waar op 16 September 1836 een kerkenraad gekozen werd, die op 18 September daaraanvolgend in een samenkomst te Oudelande door hem werd bevestigd. In 1837 werd Ds. Budding leraar voor alle Zeeuwse gemeenten en vestigde hij zich metterwoon te Goes.

Inmiddels was echter het Koninklijk Besluit betreffende de aanvraag om de z.g. "vrijheid" afgekondigd, waar Ds. Budding tegen was, maar een deel van de kerkenraad te Goes ' voor. Het gevolg was, dat de gemeente verdeeld werd in een Afgescheiden gemeente en een "Gemeente van Ds. Budding". Ds. Budding heeft wegens niet-betaling van boeten, verschuldigd wegens het houden van z.g. ongeoorloofde godsdienstoefeningen, verschillende malen gevangen gezeten.

De kerkenraad van zijn gemeente vroeg toen eens aan Pieter van Dijke te Sint Philipsland, die omstreeks die tijd was gaan oefenen, of deze ook niet voor hen wilde voorgaan, aan welk verzoek deze gehoor gaf. Zo trad Van Dijke op 13 Maart 1842 voor het eerst te Goes op in een schuur in de Wijngaardstraat, waar de gemeente van Ds. Budding bijeen placht te komen. Voor deze "ongeorloofde" godsdienstoefening kreeg Van Dijke natuurlijk ook een proces verbaal en de Rechtbank te Goes veroordeelde hem deswege tot f 300.boete.

Naar aanleiding van deze boete richtte Van Dijke zich toen met een uitvoerig rekwest tot Koning Willem II, waarin hij om kwijtschelding daarvan verzocht en tevens de Koning wees op de taak van de overheid om de uitoefening van de Gereformeerde godsdienst te beschermen.

In het advies dat de Procureur-Generaal bij het Provinciaal Gerechtshof in Zeeland te Middelburg aan de Minister van justitie over dat rekwest gaf komt o.a. het volgende over de hier voren genoemde samenkomst voor:

"Moetende ik nopens het laatstgenoemde punt (n.l. de gevangenneming van Ds. Budding St.) in het bijzonder alleen nog aanmerken, dat het juist bij die gelegenheid is geweest, dat hij P. van Dijke op 13 Maart j.l., drie dagen nadat H. J. Budding c.s. in gijzeling was gesteld, de bestuurder der bijeenkomst te Goes was; hij en zijne volgelingen door hunne handelwijze eene zoodanige volksoploop hebben veroorzaakt, dat de doortogt langs de straat, waarin de schuur hunner vergaderingen staat, schier meermalen gedurende dien dag belemmerd werd en daarbij allerlei ergerlijke tooneelen hebben plaats gehad, waartoe de overdreven godsdienstijver van de eene zijde en ongepaste spotlust van den anderen kant aanleiding gaven".

Verder heeft gedurende de tijd van Ds. Buddings gijzeling ook Ds. L. G. C. Ledeboer, die als Hervormd predikant te Benthuisen was afgezet, enige malen voor Buddings gemeente gepreekt, wat hem eveneens zware boeten kostte.

In 1844 verzoende Ds. Budding zich echter weer met de Afscheidenen en werd daarop predikant te Groningen, waarna hij van 1848-1851 in Noord-Amerika vertoefde. Na zijn terugkomst werd hij rondreizend leraar doch keerde in 1852 wederom naar Zeeland terug. Aanvankelijk preekte hij toen op de Hofstede De Palmboom van Ds. Daniël Bakker te 's-Gravenpolder, doch al spoedig ging hij weer in zijn eigen gemeente te Goes voor.

Na 1860 week hij langzamerhand op verschillende punten van de Gereformeerde leer af. Zo verwierp hij o.a. de DrieEenheidsleer en de Heidelbergse Catechismus; hij was en bleef echter een voorstander van de Psalmen van Datheen en een fel tegenstander van assureren en vaccineren.

Zijn gemeente te Goes, benevens verschillende afdelingen, zijn na zijn dood (op 10 November 1870 overleed hij op 60-jarige leeftijd), blijven voort bestaan en zijn thans de Vrij Evangelische gemeenten op Zuid-Beveland.

Er waren echter ook verschillende leden, die Ds. Budding op de hem ingeslagen weg niet wilden volgen. Wat deze schapen zonder herder besloten, wordt vermeld in een handschrift, aanwezig in het archief van de Gereformeerde Kerk te Goes.

Dit begint met de mededeling, dat "tot nadere bijeenverzameling, verbinding en regeling onder de verstrooide leden der Geref. Kerk te Kattendijke en omstreken en in de stad Goes, alvorens er door enige van die leden begeerd was den dood des Heeren onder hun midden te verkondigen en den doop aan hunne kinders te laten toedienen, op Zondag 13 November 1864 door de meerderheid der leden Ds. Bastiaan Sterkenburg te Giessendam werd gekozen, om hem te verzoeken in dezen raad en bestuur te willen geven".

Ds. Sterkenburg (geb. 1809; overleden 1900) was predikant der Kruisgemeenten 'te Giessendam, Oosterland en Haarlem geweest. In 1851 was hij afgezet en noemde zich toen "predikant volgens Markus 16 vers 15-16". Hij bediende achtereenvolgens vrije gemeenten te Giessendam, Amerongen en Kinderdijk. Hij bevestigde later Dans H. Stam te Capelle aan den IJssel in het leraarsambt en is met deze de geestelijke vader van de tegenwoordige z.g. "Stammiaanse" gemeenten.

Door de voorganger, Cornelis Dominicus, werd aan Ds. Sterkenburg geschreven en hoewel er eerst veel bezwaren waren, preekte deze toch op 7 December 1864 bij Dominicus in een houten loods, die men de "Tente der Samenkomst" noemde en welke van binnen geheel rood geschilderd was.

De aanwezigen werden verzocht de volgende avond weer present te willen zijn, teneinde orde op zaken te stellen en ambtsdragers te verkiezen. Op die 8e December waren ruim 20 leden opgekomen. De vergadering stond onder leiding van Ds. Sterkenburg, die na de gebruikelijke opening de artikelen 27-32 der Ned. Geloofsbelijdenis voorlas en aan de aanwezigen vroeg of zij begeerden in die weg en op die grondslag zich aan elkaar te verbinden. Allen antwoordden toestemmend.

Ds. Sterkenburg stelde verder voor om Cornelis Dominicus te bevestigen als oefenaar, catechiseermeester en ziekenbezoeker, wat door allen werd goedgevonden. Ook Dominicus bewilligde hierin. Vervolgens werden 2 ouderlingen en 2 diakenen gekozen, die op 29 Januari 1865 door Ds. Sterkenburg in hun ambt bevestigd werden.

Bij deze bevestiging legde hij er de nadruk op, dat het niet de bedoeling was een bijzonder kerkgenootschap op te richten. Ook bevestigde hij hen niet alleen in deze "Tente van Samenkomste", maar voor allen in deze omgeving, die geen kerkelijk genootschap wisten te kiezen, maar toch wensten te volharden bij de leer der Gereformeerde vaders, vervat in onze belijdenis.

Later preekte er Ds. M. Keulemans, predikant van de Kruisgemeente te Middelburg en destijds aangesloten bij de groep Kruisgemeenten van Ds. Cornelis van den Oever te Rotterdam.

In het najaar van 1865 sloot Ds. Keulemans en zijn gemeente zich weer bij de Geref. Kerk onder het Kruis aan en wilde toen niet meer in de "Tente" voorgaan. Hij gaf de broeders in overweging "om met het volk des Heeren, dat op dezelfde grondslag stond, te verenigen en niet apart te blijven staan. De meerderheid besloot hieraan te voldoen, onttrok zich dus aan de "Tente" en constitueerde in 1866 de „Gereformeerde Gemeente onder het Kruis" te Goes, welke in de Magdalenastraat een kerkje in gebruik nam (thans Kledingmagazijn Hollestelle).

Van 1867-1869 werd deze Kruisgemeente bediend door Ds. Johan Willem van den Broek (geb. 1820; overl. 1880), die in 1867 als kandidaat was toegelaten en in 1869 een beroep van de Kruisgemeente te Enkhuizen aannam. Bij de hereniging van 1869 n.l. van de Afgescheiden gemeenten met de Geref. Kerk onder het Kruis tot Chr. Gereformeerde Kerk, was hij de enige predikant van de Kruiskerk, die daar niet mee akkoord ging, maar zelfstandig als zodanig bleef voortleven.

Ook de Geref. Gemeente onder het Kruis te Goes besloot in juni 1869 zich met de plaatselijke Chr. Afgescheiden gemeente te verenigen.

Maar verscheidene broeders schijnen zich op de duur toch niet in de Chr. Gereformeerde Kerk te hebben thuis gevoeld en kwamen in de loop van 1871 samen in de schuur van een zekere N. Remijn, waarschijnlijk versterkt door enigen uit het overgebleven deel van de "Tente" en andere verstrooiden.

In een schrijven aan Burgemeester en Wethouders van Goes deelde deze Remijn mede "met deze oefeningen der Gereformeerde godsdienst, evangelisatie te bevorderen".

Men schijnt echter toen reeds de naam "Gereformeerde Gemeente" te hebben aangenomen, want op 4 Augustus 1871 kon men in de "Nieuwe Goesche Courant" lezen:

"De Heer van Smalen van Valkenburg, die Zondag alhier is opgetreden in de Gereformeerde Gemeente, is bij die gemeente beroepen, welk beroep hij aangenomen heeft".

Deze oefenaar, Daniël Boeser van Smalen (geb. 1830; overl. 1922), was voordien oefenaar bij de Kruisgemeente te Valkenburg (Z. H.) geweest. Na zijn komst werd al spoedig een kerkje op de Matth. Smallegangebuurt (thans woonhuizen) in gebruik genomen. Op 30 Augustus 1874 werd hij door Ds. N. Wedemeijer, predikant van een zelfstandige Oud Geref. gemeente te 's-Gravenhage, in het leraarsambt bevestigd. Tevoren had Ds. Wedemeijer op 28 Augustus de kerkenraad en de leden bevestigd met een predikatie uit Romeinen 8 vers 31b: "Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn".

Men kan dus wel aannemen, dat de Gereformeerde Gemeente van Goes op 28 Augustus 1874 wettig geïnstitueerd werd.

In Maart 1875 vertrok Ds. van Smalen naar de Vrije Geref. Gemeente te Amersfoort en werd opgevolgd door Diedericus Wijting (geb. 1844; overl. 1892), die in juni 1876 tot de gemeente overkwam. Hij was voordien oefenaar bij de Kruisgemeente te Lisse geweest, welke gemeente zich ook niet had aangesloten bij de hereniging in 1869.

Onder oefenaar Wijting ontstond nu weldra toenadering tot en aansluiting bij de "Ledeboeriaanse" gemeenten onder Ds. Pieter van Dijke. Op 14 September 1877 berichtte de "Nieuwe Goesche Courant"

"Ds. P. van Dijke heeft in de vorige week het kerkbestuur van de Gereformeerde Gemeente (Matth. Smallegangebuurt) in zijn ambt bevestigd met een predikatie n.a.v. Mattheüs 5 vers 13: "Gij zijt het zout der aarde".

Nadat Ds. Van Dijke sinds Augustus 1882 niet meer in staat was om te preken, was de gemeente dus zonder bediening der Sacramenten. Daar het zich liet aanzien, dat Ds. Van Dijke wel niet meer van zijn ziekbed zou opstaan, besloot de gemeente haar voorganger Wijting als predikant te beroepen, hetwelk deze aannam.

Op 6 Maart 1883 werd hij vervolgens in het leraarsambt bevestigd door Ds. P. Los, predikant van een zelfstandige Geref. Gemeente te Leiden.

De Algemene Vergadering der "Ledeboeriaanse- gemeenten, welke na de dood van Ds. Van Dijke (3 Maart 1883) bijeenkwam, beriep echter de oefenaar David Janse te Middelburg tot predikant der gemeenten, hetwelk deze aannam.

Een en ander werd de oorzaak, dat de Gereformeerde Gemeente te Goes buiten het verband der "Ledeboeriaanse-gemeenten" onder Ds. D. Janse kwam te staan en weer zelfstandig werd.

In April 1888 vertrok Ds. Wijting naar de Dordts Geref. Gemeente te Kampen en werd hetzelfde jaar nog opgevolgd door Ds. Cornelis Groeneweg, (geb. 1838; overl. 1921), voordien predikant bij de Vrije Geref. Gemeenten te Zwartsluis en Strijen en daarna rondreizend predikant. Op 16 September 1888 werd hij bevestigd door Ds. P. H. Maakenschijn van Brielle. Onder Ds. Groeneweg werd het oude kerkje op de Matth. Smallegangebuurt verlaten en het tegenwoordige kerkgebouw aan de J. A. van der Goeskade (Tussen de Twee Poorten) op 21 April 1889 plechtig in gebruik genomen, bij welke gelegenheid Ds. Groeneweg een predikatie hield n.a.v. 1 Koningen 8 vers 28-30.

In januari 1892 zag de kerkenraad zich echter helaas genoodzaakt deze voorganger af te zetten wegens zekere uitingen in zijn privé-leven.

Na het vertrek van Ds. Groeneweg is de gemeente nog in contact geweest met de Kerken der Doleantie en zijn enige predikanten van die formatie voor haar opgetreden. Tot aansluiting is het echter niet gekomen, voornamelijk door tegenwerking van de plaatselijke Chr. Geref. Kerk.

Al spoedig werd de vacante predikantsplaats weer bezet door de overkomst van Ds. Pieter Hendrik Maakenschijn (geb. 1839; overl. 1906), die predikant van de Vrije Geref. Gemeente te Brielle en later oefenaar in de Geref. Kerken was geweest. Op 23 Oktober 1892 deed hij zijn intrede, na door evangelist Van Hoonte te zijn bevestigd. In Maart 1901 verkreeg hij op zijn verzoek eervol emeritaat wegens voortdurende ongesteldheid. In de toen ontstane predikantsvacature werden verschillende beroepen uitgebracht, doch alle tevergeefs. De gemeente besloot toen zich weer aan te sluiten bij de "Ledeboeriaanse-gemeenten" (destijds onder Ds. L. Boone en Ds. J. R. van Oordt) en deed deswege een verzoek tot wederopname in dat verband, welker classicale vergadering van 18 April 1905 te Middelburg op dat verzoek gunstig beschikte. Een daarna uitgebracht beroep op Ds. Hendrikus Roelofsen (geb. 1854; overl. 1930), predikant van de Kruisgemeente te Opheusden, werd door deze aangenomen, waarmede deze predikant overging tot de "Ledeboeriaanse" gemeenten. Op 25 Juni 1905 deed hij zijn intrede, na door Ds. J. R. van Oordt van Terneuzen te zijn bevestigd.

Gedurende diens ambtsperiode kwamen de Gereformeerde Gemeenten in Nederland in 1907 tot openbaring (door samensmelting van de "Ledeboeriaanse-gemeenten" met de Geref. Gemeenten onder het Kruis) en waarvan de gemeente te Goes sindsdien deel uitmaakt.

Nadat Ds. Roelofsen in September 1909 een beroep naar Bruinisse had aangenomen, verkreeg de gemeente in 1916 weer een predikant door de komst van Ds. Jozias Fraanje (geb. 1878; overl. 1949) te Rotterdam, die op 9 April 1916 zijn intrede deed na bevestiging door Ds. G. H. Kersten van Yerseke. Van 1908-1912 had Fraanje de gemeente trouwens reeds als oefenaar gediend.

In September 1918 vertrok Ds. Fraanje naar Barneveld en sindsdien is de gemeente tot op heden vacant gebleven, niettegenstaande in de loop der jaren menig beroep werd uitgebracht.

Zij telt thans ongeveer 500 zielen, waaronder leden, woonachtig in Kloetinge, Wilhelminadorp, 's-Heer Hendrikskinderen en 's-Heer Arendskerke (dorp).

In 1947 werd onder haar auspiciën een school voor Lager Onderwijs geopend.

Omstreeks 1868 had de toenmalige Kruisgemeente te Goes een afdeling gesticht te HOEDEKENSKERKE welke daar ook een eigen kerkje had. Toen nu in 1869 tot hereniging tussen Afgescheidenen en Kruiskerk was besloten, streefde ook de Afgescheiden gemeente te Baarland naar vereniging met de Kruisgezinden te Hoedekenskerke. Er werden onderhandelingen gevoerd, maar het resultaat was, dat de Kruisgemeente van vereniging afzag.

Al spoedig sloot zij zich toen aan bij de "Ledeboeriaanse-gemeenten" onder Ds. P. van Dijke. Bij Koninklijk Besluit van 24 Maart 1879 werd de gemeente als Gereformeerde Gemeente erkend.

Sinds 1907 maakt zij uiteraard deel uit van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en telt thans ruim 200 zielen. De gemeente heeft zich tot op heden nog nooit in het bezit van een eigen predikant mogen verheugen. Onder haar ressorteren leden, woonachtig te Baarland en Oudelande.

In de loop der jaren hadden zich ook velen uit WOLFAARTSDIJK bij de Geref. Gemeente te Goes aangesloten. Uiteindelijk kon daar toen op 2 Mei 1912 een Gereformeerde Gemeente worden geïnstitueerd, welke thans 400 zielen telt en sinds 1930 een eigen school voor Lager Onderwijs heeft.

Ook deze gemeente heeft tot op heden nog nimmer een eigen herder en leraar gehad. Onder haar ressorteren leden, woonachtig in Oud Sabbinge.

Dan waren er verder nog velen in BIEZELINGE woonachtig die zich in de loop der tijden bij de Geref. Gemeente te Goes gevoegd hadden. En op 26 April 1927 kon ook daar tot institueren van een Gereformeerde Gemeente worden overgegaan. Deze gemeente telt thans 300 zielen en heeft eveneens nog nooit een eigen predikant gehad. Onder haar ressorteren leden, woonachtig in Kapelle en Schore. Vermeldenswaard is nog, dat Ds. P. van Dijke destijds veel op het gehucht Eversdijk onder Biezelinge heeft gepreekt in de wagenshuur van Johannes Kloosterman en de timmermanswerkplaats van Cornelis Steenblok. Tot vorming van een gemeente is het echter nooit gekomen.

Wel was voor deze kring toendertijd een ouderling aangesteld, n.l. Cornelis van Zweden uit Kapelle, die mede aan de handoplegging van Ds. P. van Dijke te Sint Philipsland in 1851 heeft deelgenomen.

Tenslotte is onze wens, dat de Heere de gemeente van Ter Goes en de uit haar voortgekomen gemeenten in Zijn lankmoedigheid nog lang moge bewaren tot eer van Zijn Naam. En zolang zij gebouwd zijn op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste hoeksteen is, dan zullen zij blijven bestaan, wat stormen er ook mogen woeden, juist omdat zij gebouwd zijn op dat enige ware fundament, waarvan Ds. Ledeboer eens dichtte:

*U Jezus zij al ons vertrouwen,
 Gij zijt de Rots waarop wij bouwen,
 U Jezus is ons hart verpand.
 Gij zult ons nooit begeven Heere!
 Gij staat ons bij, Uw naam ter eere,
 En brengt ons in het Vaderland.
 Genade zal daar triumferen,
 't Knielt alles voor de Heer' der Heeren,
 Voor 't Lam, de Leeuw uit Juda's stam,
 Die op de wolken zal verschijnen,
 Als al wat groot is zal verdwijnen,
 Die als een Knecht op aarde kwam.*

2. Uit het geestelijk leven van Johannes van Zweden

De ouders van Joh. van Zweden waren Jan van Zweden en Maria Dagevos. Hun zoon Johannes werd op 21 februari 1863 geboren. Na zijn huwelijk werden zes kinderen geboren. Dit waren Jannetje, Jan, Cornelis, Johanna, Digna en Cornelia.

Op 17 jarige leeftijd werd Johannes krachtadig bekeerd.

Hij werd vanaf 1903 enkele keren voor diaken of ouderling gekozen, maar kon dit niet aannemen. In 1914 werd hij opnieuw voor diaken gekozen en heeft het toen aangenomen. In 1919 is hij ouderling geworden. In dit ambt is hij tot zijn overlijden op 6 februari 1953 werkzaam geweest.

Bekering en roeping tot ouderling, door hemzelf beschreven.

Daar ik u, geliefde kinderen, geen tijdelijk goed zal kunnen nalaten, wil ik u meedelen hoe de Heere in ontfermingen op mij heeft willen neerzien. Mocht hij mij bij vernieuwing er bij willen bepalen wat Zijn hand gewerkt heeft. Het mocht de laatste brief eens zijn.

Mijn eerste geheugen over geestelijke dingen, bepaalt mij bij iets wat gebeurde toen ik zes of zeven jaar geweest zal zijn.

Ik was aan het spelen met wat vrienden die de Naam des Heeren vloekten. Ik zei ook wel te durven vloeken; maar op het uitspreken daarvan werd ik dadelijk voor het oordeel Gods geplaatst, dat als ik zo had moeten sterven ik voor eeuwig verloren zou zijn gegaan. Ik kreeg toen enige indrukken van Gods goedheid. Deze bleven mij veel bij, tot ik op mijn twaalfde jaar sterke indrukken kreeg over de grote eeuwigheid. Dit dreef mij bij tijden wel eens in het verborgen op mijn knieën. Dan beloofde ik het beter te zullen maken.

Wat is de arme mens die door de werken der wet behouden wil worden. Ik wist niet dat ik zo'n goddeloos hart had. Dat maakte al mijn beloften tot niets en ik ging toch de wereld in.

Toen ik zeventien jaar was, behaagde het de Heere mij een haak in de neus te leggen en het was: "Tot hiertoe en niet verder."

De Heere kwam het vierde gebod met onuitwisbaar schrift in mijn hart te drukken en ik las dit toen zoals ik het nog nooit gelezen had.

Ik zag mij hieraan zo schuldig, dat er geen ontkomen meer aan was. Toen zag ik mijn hoge schuld en de rechtvaardige eis, die de Heere als Schepper op mij had en ik begon met een gebroken geklank te bidden, of de Heere lankmoedig over mij wilde zijn en ik zou alles eerlijk betalen.

Mijn eerste gebed werd Psalm 25 vers 2:

*Heer! wijs mij toch Uwe wegen,
Die Gij wilt dat ik zal gaan.*

Maar ik wist niet wat het was, handel te drijven op de markt van vrije genade en ik kwam steeds meer in verlegenheid.

Ik bemerkte dat ik minder zonden deed, maar groter zondaar werd. De satan wilde mij ook graag in zijn dienst houden en ik werd dikwijls aangezet om alles maar op te geven.

Ik zou het ook zeker gedaan hebben, zo de Heere de brug niet opgehaald had. Maar daar zag ik toen nog niets van.

Wat heb ik toen vaak de verborgen ondersteuning des Heeren mogen ondervinden. De Heere achtervolgde mij en dreef mij uit alle schuilhoeken, omdat ik deed zoals Adam reeds gedaan had.

Ik kreeg mijn naaktheid te zien en verborg mij, maar de Heere wilde mij uit het vuur rukken.

Ik kwam daarna met een meisje uit Kloetinge in aanraking.

Toen viel ik opnieuw in de ellende, daar Gods dag toen ook al misbruikt werd. Wat heb ik toen bange dagen doorleefd, want ik moest kiezen, of God of de wereld. Die twee kunnen niet samen gaan. O, wat bad ik de hele week door of God mij vrijmoedigheid wilde schenken, om het haar aan te zeggen, dat ik niet langer op Gods dag met zo een verkering kon doorgaan.

Ik hield het zo lang vol, tot de Heere mij te sterk werd, waarna ik dit haar openlijk vertelde.

Maar ik ontdekte dat zij evenveel vermocht op mij, als Eva op Adam en bezweek tot tweemaal toe voor haar tranen.

O, wat had ik het daarop bang! Ik was nauwelijks buiten of ik brak in tranen uit, want ik deed net als Petrus. Hoeveel gebeden en verzuchtingen ik in die week heb opgezonden, is de Heere bekend. Maar als álles er aan moet, dan worden we gewaar met hoeveel banden we gebonden zijn.

De daarop volgende zondag liep ik weer naar haar toe, want ik had het beloofd, en ik zond vele gebeden op of de Heere mij deze keer wilde helpen om Hem niet te verloochenen. De Heere liet Zich verbidden.

Ik mocht toen de keuze doen liever te sterven dan langer de zonde aan de hand te houden, want dit werd mij hoe langer hoe meer de dood.

Haar smeken en haar tranen konden mij nu niet meer doen terug komen. Gods wakend oog bewaarde mij om te bezwijken.

O, wat heb ik gejubeld, toen ik naar huis ging, omdat de Heere mij ondersteund had om niet voor haar verzoeking te bezwijken.

Hoewel ik weinig van de Heere kende, de keus was echter gedaan. Het was in mijn ziel, dat ik de Heere maar mocht dienen, al was er geen hemel tot beloning en geen hel tot straf.

Toen werd het sabbat voor mij en ging naar 's-Gravenpolder om ds. D. Bakker te horen.

O, wat zag ik die man als een engel Gods aan. Die ging mij zeggen hoe het bij mij toeging, hoewel ik mijzelf aan niemand durfde te openbaren, want zo'n mens als ik, was er geen tweede.

Kwam ik in de kerk, alle mensen konden behouden worden, behalve ik. Toen heb ik ook geleerd Psalm 142 vers 4: (Berijming 1773)

*'k Wou vluchten, maar kon nergens heen,
Zodat mijn dood voorhanden scheen,
En alle hoop mij gans ontviel,
Daar niemand zorgde voor mijn ziel.*

Ik mocht toen echter ondervinden dat de Heere mij met goedertierenheid kwam te trekken. Maar omdat ik toen onder Gods volk kwam, kreeg ik eerst recht te zien dat ik alles miste, want Jezus kende ik niet en Die moest toch mijn Zaligmaker wezen.

Ik had mezelf gekleed zoals Adam in het paradijs deed, maar daar was ik nog niet geweest. De Heere bracht mij daar echter en begon mij als Adam meer en meer te ontkleden.

O, wat is de genoemde leraar veel gebruikt om mij uit satans strikken te verlossen. Wat was het toen zoet, als op de daken gepredikt werd, wat in het verborgen geschiedde.

Hoeveel tranen van eigenliefde ik toen geschreid heb, is de Heere volmaakt bekend, maar Zijn raad zal bestaan.

Toen ik op een zondag eens veel bemoediging kreeg onder het preken en ook onder het verkeer van Gods volk, toen ik dat volk gelukkig en mezelf ongelukkig zag, kreeg ik, toen ik naar huis ging, de Heere heilig te dwingen om mij te openbaren of er nog een middel was om de straf te ontgaan en wederom tot genade te komen.

De Heere wilde mij verhoren, want toen ik zo wenende en kermende over de weg ging, werd de weg en de mogelijkheid om zalig te worden in mijn ziel ontsloten met deze woorden: "... *wie gelooft, zal niet haasten.*"

Dit was de eerste Godsspraak in mijn ziel en bracht verandering in mijn gebedsleven. Echter, de weg om daartoe te komen was voor mij inwendig nog onbekend.

Nu begon ik op een meer evangelische wijze op God aan te werken, maar dat ik eerst sterven moest om te leven, daar was ik totaal blind voor.

Maar, wat Hij eens besluit tot Zijn eer, zal zonder hindering voortgaan.

Ik kwam de Heere slechts arbeid en moeite te maken met mijn zonden. Hoe dikwijls besloot ik om het maar op te geven, daar de Heere mijn kooppeld niet gebruiken kon. Maar ik moest het steeds weer opnemen, want de zonde was mij de dood geworden en buiten Christus kon ik God niet ontmoeten en Die kende ik niet.

Hoewel de Heere mij bij ogenblikken Zijn verborgen ondersteuning en een vertroostende of een bemoedigende belofte schonk, het viel mij alles steeds door de hand, want het was Jezus niet.

De Heere kwam mij uit al mijn valse rust uit te drijven en ik moest mijn leven verliezen.

Op een zekere tijd dacht ik zo gewillig te zijn om gezaligd te worden, en als de Heere nu ook zo gewillig was, dan zou het zeker gebeuren.

Ik besloot, onder een vloed van tranen, mij neer te leggen en niet op te staan voor die weldaad aan mij geschonken was. Maar wat een dwaas was ik, door niet te zien dat ik mezelf bediende en dat het allemaal tranen van eigenliefde waren die ik schreide. Ik stond boos op van die plaats, de schuld op God leggende indien ik verloren moest gaan, daar ik toch zo gewillig was.

Maar ik was even van die plaats weg, of de Heere deed mij zien, dat al mijn tranen, gebeden en werkzaamheden, slechts vijandschap was tegen de weg van vrije genade en dat ik zalig wilde worden buiten de Heere Jezus om.

O, wat werd het mij daar een wonder dat de Heere mij niet met de bezem des verderfs kwam weg te vegen. Ik kreeg te walgen van mijn eigengerechtigheden, die een stank waren voor een heilig God.

Toen kregen mijn wettische werken een doodsteek en kreeg ik een Borg nodig voor mijn schuld. Gedurig kwam ik mijn onvolmaakte gebeden op te zenden en mocht mijn schulden en zonden Hem belijden. Die ze laten en belijden, zal barmhartigheid geschieden, maar ik was mijn zondig hart niet kwijt.

O, wat heb ik toen met de dichter uitgeroepen:

*Geef mij Jezus, of ik sterf.
Buiten Jezus is geen leven,
Maar een eeuwig zielsverderf.*

Ik was als het schip waar Paulus op was, mijn ziel werd her- en derwaarts geslingerd, maar het achterschip moest stuk.

Het gebeurde op een morgen vroeg, toen ik de koeien van mijn ouders ging melken, dat ik in zielsweeën verkeerde. (De uren 's morgens vroeg zijn de beste). Ik werd ingeleid in Lukas 15, bij de verloren zoon. Hoe ik in het paradijs alles had opgeëist, maar alles met de verloren zoon in geestelijke hoererij heb doorgebracht. Dat ik van de zwijnendraf begeerd had, maar dat er niemand was die me dit gaf; want de zonde was me de dood geworden en zo een kan de wereld niet meer gebruiken.

Ik kreeg te zien, hoe ik vrijwillig van God afgevalen en de satan toegevalen was; het beeld Gods verloren en dat van de satan in de plaats gekregen. Ik kreeg te zien wie ik geweest was in de staat der rechtheid en wie ik nu door eigen schuld en zonde geworden ben.

Daar stond ik, Gods beeld kwijt, Zijn gunst kwijt, Zijn gemeenschap kwijt. De zonden kwamen mij als slagorden voor, van mijn geboorte tot het ogenblik dat ik leefde. Een zonderegister van de aarde tot de hemel en niets dan schuld, die betaald moest worden. "Eigen schuld" zal een mondstopper zijn in het oordeel.

Toen werd ik van het paradijs naar Golgotha geleid en zag Christus daar hangen, aan het vloekhout des kruises, beladen met de vloek van Zijn uitverkoren volk. Ik kreeg te zien hoe Hij daar hing, genageld aan het kruis, als een vrucht van mijn schulden en zonden. Hoe het mijn zonden waren die het bloed langs Zijn gezegend lichaam deed lopen en Hij ook van God de Vader verlaten was. Hoe Hij uit enkel liefde tot Zijn volk, al de vloek op Zich genomen had om hen te verlossen van onder de eeuwige vloek en toorn. Zijn alles doorstralend oog deed Hij op mij nederdalen, waarop ik als dood aan Zijn voeten viel. Toen heb ik ervaren wat het is, het wraakzwaard van de Goddelijke gerechtigheid boven mij uitgetrokken, een heilig God boven mij en een geopende afgrond onder mij, waarin ik voor eeuwig dacht te verzinken. Een veroordeelde consciëntie in mij en een beschuldigende vijand rondom mij.

Daar lag ik onder het recht Gods en moest mijn doodvonnis ondertekenen. Daar lag ik onder al de vloeken van de wet en was des doods schuldig, want de wet eist voldoening. Aan de Goddelijke gerechtigheid moeten we voldoen, door onszelf of door een ander. Toen ik zo voor de rechtbank Gods stond (want de rechtvaardigmaking gaat buiten de mens om, daar het een gerichtshandeling is tussen de Goddelijke Personen, waarbij eerst met God de Vader als Rechter afgehandeld moet worden) kreeg ik mijn hoofd op het blok te leggen en dacht niet anders dan voor eeuwig om te komen.

Toen trad Christus bij de Vader in als Borg en Middelaar, om de totale schuld die ik gemaakt had te voldoen. Maar toen ik daar als een dood- en doemwaardige stond, klonk het bevel uit de mond van de Rechter: *"Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden."*

O, eeuwig wonder van vrije genade, daar werd het vertoornd oog van God als Rechter veranderd en zag ik een verzoend God en Vader in Christus. Daar viel het zondepak dat mij zolang gedrukt had van mijn schouders. Hier mocht ik Bunyan verstaan, die uitriep:

*Wat plaats is dit, wat plaats is dit?
Hier heeft mijn druk een end;
Hier is 't begin van 't heilsbezit,
Waarnaar mijn ziel zich wendt.*

Ik zag achter mij om, door de heerlijke verlichting die ik voelde, maar ik zag geen zonde en ellende meer. O, wat kon ik hartelijk met de dichter uitroepen:

*Mijn zonden al en zonder tal,
Zijn goediglijk vergeven.
Ik heb de eeuwige dood verdiend,
Hij schonk mij 't eeuwig leven.*

Wie is in staat te verklaren: God in God verzoend, God mijn Vader om Christus wil en ik Zijn kind. Vrede met de dieren des velds en vrede met de vogelen des hemels en met het kruid der aarde. Ik huppelde met David voor de ark. Het was: "*Vrede op aarde, in de mensen een welbehagen.*"

Wat zag ik nu met geheel andere ogen het gras in de wei. Elk sprietje beladen en gebogen met een druppel dauw, elk op zijn wijze zijn Schepper groot maken. Het was een vrede Gods, die harten en zinnen bewaard in Christus Jezus. Dit is boven het bereik van vlees en bloed.

Het was mij of ik nooit zonde gedaan had en meende van deugd tot deugd en van kracht tot kracht voort te gaan. Ik mocht drie dagen met Israël zingen van de wegen des Heeren en wist toen niet dat er nog 42 legerplaatsen waren voor men in Kanaän kwam. Ik moest de woestijn nog in.

De derde dag na deze gebeurtenis, was ik achter de schuur werkzaam en daar viel mij een zondige gedachte in. Wat schrok ik van mijzelf, gedacht nooit meer te zullen zondigen.

Wat smartte dit mij opnieuw, tegen zo een goeddoend God te gaan zondigen. Want dat ik de dood verdiend had, kon ik volkomen goedkeuren, maar opnieuw tegen zo een goedertieren God te gaan zondigen, dat kon ik niet dragen.

Mijn leven was dan enige tijd in de zoete gewaarwording, die ik had mogen proeven en smaken. Het tichelstenen maken was mij nu ontnomen, maar nu moest ik van giften gaan leven en ondervond dat het mij niet beter ging dan het volk van Israël in de woestijn. De Heere bleef echter Dezelfde.

Eens, toen ik in droeve omstandigheden verkeerde in de winter, had ik de volgende ervaring. Ik was toen al gehuwd met uw lieve moeder. Voor ik haar huwde, vroeg ik de Heere, indien het niet in Zijn gunst was, het dan alles maar te verbreken, want ik wilde liever een vrouw missen, dan de Heere verliezen. Ik heb echter mogen ervaren, dat het in Gods gunst is geweest. Ze is mij steeds een zorgdragende vrouw geweest. Daar ik altijd grote vrees had om arm te worden en niet een ieder het zijne te kunnen geven (hoewel de Heere mij hierin scherp geoefend heeft, zodat ik wel nauwelijks geld of leeftocht bezat), kwam de Heere mij te bepalen bij hetgeen Hij mij geschonken had en of ik nu wel niet liever terug naar de wereld wilde keren.

O! wat zonk mijn ziel laag weg en riep uit, dat ik liever aarde met de wormen wilde eten, als ik mijn lieve Koning maar hebben mocht. De wereld was mij geen speldekop waard. De Heere kwam toen die storm te verbieden, maar ik leerde hieruit dat bespreken en beleven twee onderscheidene zaken zijn.

Op een andere tijd ging ik naar mijn werk en liep in overdenking, toen de Heere krachtig met deze woorden overkwam: "*Ik, Ik ben het, die uw overtreding uitdelg, om Mij nentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet.*" O, wat zonk ik laag voor de Heere weg en was haast niet in staat om mijn werk te doen. Ik mocht met Maria aan Jezus' voeten zitten en met mijn tranen dezelve nat maken.

Op een andere tijd naar mijn werk gaande, wilde de Heere mij een Elim geven. O, wie is een God gelijk Hij? De mond des Heere sprak deze woorden: "*Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uw ijdel wandel, die u van de*

vaderen overgeleverd is. Maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam."

Wat ik toen mocht proeven en smaken, kan ik niet verklaren; daar zal de eeuwigheid toe nodig zijn. Ik heb er iets van mogen verstaan met Noach, dat hij met God wandelde. De hele morgen was ik bijna niet in staat mijn werk te doen en smolt maar weg in een vloed van tranen. Toen heb ik ook gevoeld, dat ons lichaam niet bestand is voor de hemel. Ik mocht in Christus Jezus zijn; *"Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbij gegaan, zie, het is alles nieuw geworden."*

Op een andere tijd zat ik eens in het boekje te lezen, met die samenspraken in, ik meen van Hoevenaar. Toen werd ik met de Bruid uit het Hooglied in de binnenkamer geleid, met deze woorden: *"Gij hebt Mij het hart genomen, Mijn zuster, o bruid; gij hebt Mij het hart genomen, met één van uw ogen, met één keten van uw hals."* Ik lag plat op de vloer in verwondering en mocht toen leren, als de Heere iets in het bijzonder geeft, men dan de ganse kerk meekrijgt.

Jezus laat Zich nemen door het geloof wat door de liefde werkt; twee weldaden die Hij eerst moet schenken. Ik zou de gehele bekommerde kerk wel hebben willen toeroepen: *"... zo Hij vertoeft, verbeid Hem, want Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven."*

Maar, daar hier geleerd moet worden door geloof te leven en niet bij gevoel van genot, zo moest ik ook deze legerplaats verlaten. Zo moet het kind Gods weer naar een andere legerplaats heenreizen. Ook moet het nieuwe leven gedurig nieuw voedsel hebben.

In die tijd was ds. Roelofsen in Goes gekomen aan wie ik mij zeer gebonden voelde. Toen het tijd was om het Heilig Avondmaal te houden, mocht ik ook met onze geliefde vrouw Melse en anderen van 's Heeren kinderen aanzitten. Toen was het dat de leraar mij bij het toereiken van het brood toesprak, en zeide: *"En Jezus antwoordende zeide: Zijn niet tien gereinigd geworden? En waar zijn de negen? Zijn er geen gevonden die wederkeren om Gode eer te geven, dan deze vreemdeling?"* O, wat zonk ik in verwondering weg! Ik mocht aan de voeten van Jezus zitten en van mijn melaatsheid gereinigd aanzitten en Jezus mij dienende.

Op zekere avond in de week sprak de leraar over deze woorden: *"Geef voor ulieden de vrijsteden, waarvan Ik tot ulieden gesproken heb door den dienst van Mozes."* Hij ontvouwde de betekenis van de namen der vrijsteden, gepast naar de toestand van ellendige doodslagers. Hij doelde erop, dat wanneer de schuldige binnen de poorten der vrijstad was, hij nog voor het gericht moest verschijnen. Hoe de boeken werden geopend en hij na gedaan onderzoek werd schuldig- of vrijverklaard. Het geestelijk overbrengende, sprak hij dat het wel kan zijn dat de schuld van de ziel bedekt is, maar dat de Rechter had gezwegen. Dat is de legering of ervaring van vele zielen: *Wel met de Rechter in aanraking geweest maar niet de vrijbrief of de kwitantie ontvangen.* Zo lopen ze met een breuk in het hart.

De Heere beliefte deze woorden ook te gebruiken tot bekering van een tachtigjarige oude man. Zou voor Hem iets te wonderlijk zijn?

Zo was het ook, dat door het bedanken van een diaken, de stemmen op mij werden uitgebracht en ik van de Heere beliefte te weten, of ik het al of niet zou aannemen.

Toen ik het onder mijn werk voor de Heere neerlegde, kwam die vraag in mijn ziel: *"Toen Ik u uit de dood in het leven overbracht, had gij toen enig uitbeding?"* Ik zeide: *"Neen, Heere!"* Daarop volgde deze vraag: *"Had Ik die last toen op uw schouder gelegd die Ik er nu op leg, zoudt gij dan enig uitbeding gehad hebben?"* Ik moest weer zeggen: *"Neen, Heere!"*

Want waarlijk had ik toen wel dominee willen worden, om te vertellen dat God goed is voor een slecht mens.

Toen dacht ik niet, dat de Heere nog meer voor mij te doen had.

Toen ik de gemeente als zodanig vijf jaar gediend had, n.l. van 1914, was het op zekere zondagmorgen dat de beide ouderlingen ongesteld waren, waar wij niets van wisten. Toen werd ik ongedacht geroepen om voor te gaan. Vol vrees ging ik op, zuchtende of die grote Voorbidder mij ondersteunen wilde. En Hij, Die zegt: "... *uwe vrucht is uit Mij gevonden*", wilde mij kennelijk ondersteunen en bijstaan. Ik moest toen driemaal voorgaan.

Korte tijd daarna riep de gemeente mij om haar te dienen als ouderling. Ik moest het de Heere voorleggen, maar Hij zweeg. Ik moest bedanken, maar ik moest 's Heeren tijd afwachten. Opnieuw werd ik gekozen, ik bracht het bij dagen en nachten voor de Heere, maar Hij hield Zich nog verborgen.

Voor de derde maal werd ik gekozen. O, wat heb ik toen de Heere gesmeekt om het van Hem te mogen weten wat te doen.

Toen ik op mijn werk Hem kreeg te vragen mij een antwoord te geven, werd ik bepaald bij de apostel Paulus, die aan de gemeente van Korinthe schreef: "*Dit is de derde maal dat ik tot u kom, in de mond van twee of drie getuigen zal alle woord bestaan.*"

Ik werd overgebogen om dit gewichtige ambt aan te nemen; en Gods grote Naam zij gedankt, Hij heeft mij nog nooit beschaamd doen staan. Hoewel ik dikwijls moet optrekken met vreze in het hart wat er nog van worden zal.

Tot op deze dag ben ik echter, door Zijn genade, wat ik ben. Maar de Heere, Die in de donkerheid woont en wandelt, had een andere les voor mij om te leren, hoewel ik Hem dat recht lang genoeg, tot mijn smart, betwist heb.

Toen de Heere er mij onder bracht, heb ik mogen leren om er "amen" op te zeggen.

3. Overlijden van VAN ZWEDEN, door ds. Jan van Zweden

Ds. Jan van Zweden was een zoon van de zuster van Joh. van Zweden. Zij stierf ca. 1938. Het echtpaar verhuisde naar Amerika.

Jan, een zoon van Joh. van Zweden, vertrok ook naar Amerika en stierf ca. 1945.

Ds. Jan van Zweden leefde van 1888-1979

Ds. Jan van Zweden was redacteur van de Hollandse editie van "De Banier der Waarheid", een kerkelijk blad in Amerika.

Rock Valley, Iowa 13 Maart 1953.

Geachte lezers van de Banier der Waarheid.

Het is nog niet vele jaren geleden dat er menige brief van mijn Godvrezende oom, Johannes van Zweden, ouderling der Gereformeerde Gemeente te Goes, geplaatst werd in ons kerkelijk blad. Zoals menigeen getuigde werden deze brieven met aangenaamheid en niet zonder vrucht gelezen. Uit gevoel van nederigheid, nietigheid en onwaardigheid, verzocht hij zelf om niet meer van de brieven te plaatsen in een publiek blad. Nu dat is te begrijpen. De brieven waren ook niet mee zoveel als voordien, daar de zwakheden des ouderdoms werden gevoeld.

Onze oom en geliefde broeder in den Heere is thans niet meer op aarde. Op 6 Februari was het zijn sterfdag, zijn kroon- en hemelvaartsdag. Toen mocht hij de reisstaf neerleggen en ingaan in de vreugde zijns Heeren.

Wij zijn er van overtuigd dat de lezers wel een en ander begeren te lezen aangaande zijn heengaan en begrafenis. Aan de begeerte zullen wij trachten in het kort te voldoen.

Op 16 December 1952, schreef onze oom ons zijn laatste brief, waaruit blijkt dat de strijd nog voortduurde, maar waarin blijkt dat hij niet begeven noch verlaten werd door Zijn getrouwe Bonds-God.

Daarin schreef hij o.m. het volgende:

... We zagen uit uw schrijven, dat de bestrijdingen en aanvallen des vijands veel en menigvuldig zijn, en niet het minst van het inwonend verderf. Maar dan wordt de ziel

weer wel eens lieflijk omhelsd. Dan moeten de vijanden weer eens wijken. U zult ook ondervinden dat na genoten verkwikking, weer nieuwe aanvallen te vrachten zijn. Zolang wij hier zijn op des vijands bodem laat de vijand niet los. Dan komt hij als een engel des lichts en dan ook wel als een briesende leeuw. En dat zal zo wel blijven tot het einde toe. En met eerbied gezegd, wij kunnen niet zonder kruis, want dan vallen we de wereld toe en de Heere houdt Zijn lieve Geest in. Het is mij wel eens een wonder dat de Heere mij niet aan mijzelf overlaat. Hij is de getrouwe en onveranderlijke. Hoe groot is Zijn onveranderlijke liefde!

En als de Heere dan weer eens afdaalt en ik mag eens terugzien waar en wanneer Hij met mij begonnen is; hoe Hij reeds in mijn prille jeugd op mij neerzag, bewaarde en verzorgde, en op 17 jarige leeftijd mij tegenkwam en staande hield, zodat ik de wapens neer moest leggen, O! dan ween ik zieletranen van verwondering en blijdschap. Dan val ik er weer eens buiten, en moet ik mij verfoeien vanwege het afmaken voor den Heere, opdat Hij de ere zal ontvangen.

De lieve Koning heeft het beloofd: "Ik zal u niet begeven en zal u niet verlaten", en dat mag ik ondervinden tot op dezen dag, maar ik heb het geloof niet in eigen handen.

Bunjan zegt zo lief, toen de Koning in de stad mensenzien kwam, toen vierde men feest, en toen de Koning Zijn vertrek nam vierde men nog feest, maar de Koning was niet meer in de stad. En zo gaat het steeds, in de weldaden opgaan en de Weldoener vergeten. En zo werd ik onlangs nog eens bepaald bij de Bruid die ook dien weg opging. Zij was tot God bekeerd, met God verzoend en verlost, maar ze ging op het bed van zorgeloosheid liggen, en ofschoon de Bruidgom klopte, ze had haar rok uitgetogen en hare voeten gewassen. Maar toen ze gewaar werd dat haar lieve Bruidgom doorgedaan was, moest ze het bed uit en de straat op en kreeg nog slaag ook. Maar toen Die Levensvorst wederkwam en ze Hem door het geloof weer aan zag komen, riep ze in blijde verwachting uit: "Dat is de stem mijns Liefsten; ziet Hem, Hij komt, springende op de bergen, huppelende op de heuvelen!" O gelukkige duurgekochte Bruid, voor wie de Bruidgom al de schuld betaalde en een eeuwige gerechtigheid verwierf! Zo stap ik met mijn kruis, zo zachtjes aan naar Huis.

Van huis kan ik niet meer. Drie maanden geleden heb ik voor het laatst gelezen. Vaak mag ik leraars en van Gods lieve volk ontvangen. En ook komt die lieve Koning nog wel eens in. Ach, waren Zijn bezoeken maar meer!

En zo gaan we de Kerstdagen weer tegemoet. Straks is het: Vrede op aarde, in den mensen een welbehagen. De Heere mocht er ons saam iets van schenken.

Ook stuur ik u de laatste brief die ik van uw lieve Moeder ontvangen heb. Ruim 40 jaar had ik briefwisseling met haar, en hoewel ik steeds over mijn harde hart moet klagen, zo sprong mijn ingewand op bij het herlezen. Ik weende zieletranen vanwege de betrekking, en riep uit: *Heere, hoe lang nog, eer ik met haar Uw naam eeuwig zal groot maken.* De vijand moest weer wijken, die mij zo kwelt en zegt: *Dat ik de lantaarn op mijn rug draag, en zelf in den donker moet zitten, enz.*

En als u deze ontvangt, zal het Nieuwe Jaar weer voor ons liggen. De Heere zegene u saam, want lieve Neef, de tijd kort ook voor u op. En zijt hiermede gegroet met de uwen, en alle wandelaars naar Sion.

J. van Zweden en Dochter.

Op 8 Januari schreef zijn dochter ons dat Vader de laatste weken merkbaar minder geworden was en nu niet meer in staat was persoonlijk te schrijven. Volgens dokters zeggen was het hart zwak, en dan is het einde meestal niet ver. Namens hem moest ze

schrijver, dat hij verlangend uitzag verlost te worden van de zonde. Dat zijn werk hier was afgelopen. Ze wenste Vader nog wat te houden, doch mocht en kon hem niet de rust misgunnen die overblijft voor het volk van God.

Nu volgt een en ander over zijn sterven en begraven, zoals het door een dochter van mijn Oom werd toegezonden.

"Onze lieve vader had den nacht van 22 Januari een lichte beroerte en is daarna niet meer van het bed geweest. Voor zichzelf lag hij steeds makkelijk en was zeer verlangend naar het einde van de aardse reis. Toen wij vroegen of hij nu los was van de gemeente en ook van ons, antwoordde hij bevestigend.

De weken hiervoor mocht hij heel veel bezoek hebben, waaronder velen van Gods volk. Ook Ds. Van Dam bezocht hem, en wie Vader vertelde hoe de satan hem nog steeds kwam aan te vallen, maar hij moest uitroepen: 'Hoe het gaan zal weet ik niet, of ik nu ga met een Elias wagen of met de nachtschuit: Ik ga naar huis.' Daarop moest de satan wijken.

Het was groot hem te horen getuigen van de goedheid Gods. De laatste veertien nachten bleven mijn zuster Keetje en ik bij hem op. Ik was gekomen om vader te helpen verzorgen. Des nachts hoorden we hem zeggen: *Kom Heere Jezus, kom haastelijk!* Een andere keer de verzuchting: *o Heere, hoe lang nog!*

Op zijn verzoek zongen wij ook nog eens het eerste vers van Psalm 42. Dikwijls was hij nog bezig met de preek die we hem mochten voorlezen.

Zondag 18 Jan.

Een leerrede van Ds. Fransen, de brief aan Filadelfia. De laatste woorden die ik voorlas waren, wat de verheerlijkte Immanuël, Die in het midden van de gouden kandelaars wandelt, aan Zijn verdrukte volk belooft. Eenmaal scheen dat alsof vader daar reeds iets van mocht zien. We zagen hem plotseling naar omhoog blikken met een verheerlijkte uitdrukking in de ogen.

Zo kwam 6 Februari.

Ds. Dieleman kwam nog even, doch de doodslaap was toen ingetreden. Vader reageerde niet meer toen dominee een gebed deed. Zo, alsof hij sliep, werd het elf uur en hoorden we de laatste zucht. Onze lieve vader was voor altijd ingeslapen alhier.

Het drong tot ons door hoe nu de priester uit ons huis wegging. Nooit heeft vader opgehouden ons te vermanen. Zelfs tijdens z'n ziekte hield hij ons voor hoe nodig het was bekeerd te worden.

De 11de Februari. werd Vader begraven. De 21ste zou hij 90 jaar zijn geworden.

Ds. Dieleman leidde de dienst in de kerk. Hij sprak over de woorden: *"Want wij weten, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen."*

Hij gewaagde van de strijd die vader had doorgemaakt om los te worden van de gemeente, waarin hij verankerd lag. Maar dat tenslotte alles goed geworden was. Ds. liet zingen het 7de vers van Psalm 89. Ds. Rijkse sprak nog namens het Schoolbestuur. Het personeel en alle kinderen waren mede aanwezig.

Door de abnormale toestand in onze provincie moest alles vlug gaan. De lijkwagen moest onmiddellijk weer weg. Velen die er anders geweest zouden zijn, konden niet komen omdat zij betrokken waren bij de ramp. Anderen van buiten de provincie hadden geen verbinding, enz. Langs de massagraven op het kerkhof gaande trof het ons wat een groot voorrecht het was dat vader zo gewoon begraven mocht worden. Hij heeft **de ramp** niet meer beseft, zijn geest was toen al boven het stoffelijke uit. Toen

hem gezegd werd, 3 Februari, door Koppejan, die hem de volgende dag van de ramp bezocht: Potappel uit Stavenisse is ook Boven, sloeg Vader de ogen op en zeide: *Potappel Boven! Is 't waar? Dan zullen wij niet veel schelen.*

Potappel was een oude vriend.

Wij waren dankbaar dat Vader dit alles niet meer heeft geweten, het was alles zo ontzettend en vader had het zo aan zien komen. Van Potappel hoorden wij dat hij de ramp ook had aangezegd den avond tevoren. Hij zelf werd onder zijn huisje bedolven toen het door 't watergeweld. instortte. Er zijn tot nu toe 1751 slachtoffers bekend. Velen worden nog vermist en liggen nog in het water.

Hier was het ook kritiek die Zondag. De dijk bij Kattendijke dreigde te breken. Gelukkig werden wij behoed en mocht vader vredig sterven in z'n huisje. Wij mochten hier de waarheid zien uit Psalm 37: *"Let op den vrome en ziet naar den oprechte, want het einde van dien man zal vrede zijn."*

Vader heeft de gemeente 6 jaar als diaken en 32 jaar als ouderling mogen dienen. Ds. Aangeenbrug uit Terneuzen schreef ons: *Uw vader was een man met grote genade en onderscheiden kennis. Wij missen hem heel erg, doch het is ons tot gróte troost dat vader nu daar is waarnaar hij zoo zeer verlangde, enz.*

Ziet daar lezers, u een en ander meegedeeld aangaande een nuttige voorganger in Gods kerk. Een vruchtbare boom in geloofsvereniging met Christus en hoe hij op Gods tijd werd overgeplant in het hemels Paradijs. Wij zullen dezen brief eindigen met de veelzeggende woorden uit Jesaja 57: *"De rechtvaardige komt om, en er is niemand, die het ter harte neemt; en de weldadige lieden worden weggeraapt, zonder dat er iemand op let, dat de rechtvaardige weggeraapt wordt voor het kwaad. Hij zal ingaan in den vrede; zij zullen rusten op hun slaapsteden, een iegelijk die in zijn oprechtheid gewandeld heeft."*

Zijt allen gegroet en dat Israëls God Zich mocht ontfermen over ons en onze kinderen in. deze donkere tijden.

Uw dienstwillige dienaar en vriend,

Ds. J. van Zweden

(Overgenomen uit de "Banier der Waarheid" van Mei 1953)

4. BRIEVEN VAN JOH. VAN ZWEDEN AAN JANNA MAAS-WALHOUT

Janna Walhout werd geboren op 27 augustus 1898 te Borssele. Zij groeide op in een gezin van 16 kinderen, waarvan er 4 jong zijn gestorven.

Janna trouwde met Laurens Maas, uit Domburg.

Ds. J. D. Barth is het middel geweest tot haar bekering. Dat gebeurde op de 1^e Pinksterdag, 1933. Zij was bijna 35 jaar.

Zondag voor Pinksteren werd ze onwel onder de preek van Ds. Barth. Ds. Barth zag dat het met moeder onder de dienst niet goed ging en zij zo tijdens z'n preek: *Maas je moet met je vrouw meegaan*. Toen zij weer wat hersteld was van haar onrust, had ze bij zichzelf voorgenomen om voorlopig niet meer naar de kerk te gaan, ze vond het zó'n schande voor heel de gemeente dat ze de kerk had moeten verlaten.

De volgende zondag brak aan, dus 1^e Pinksterdag. Maas vroeg aan zijn vrouw: *je gaat toch wel mee naar de kerk?* Het antwoord was dat ze beslist niet meeging. s' Avonds drong Maas nogmaals aan om toch naar de kerk te gaan, dat het er toch niet bij door kon gaan om heel de zondag thuis te blijven. Janna zei: *omdat jij het zo graag wil, zal ik wel meegaan*.

Ds. Barth liet voorlezen heel het hoofdstuk uit Joël 2, over de uitstorting van Gods Geest in het laatste der dagen. Vanaf het begin van het hoofdstuk tot het eind toe, voelde moeder zich schuldig, elk woord trof haar ziel. Ds. nam zijn tekst voor die avond uit 1 Thess. 5 vers 19: "Blust den Geest niet uit."

Met deze woorden is ze zondaar voor God geworden. Heel de avond heeft ze het uitgeweend, dat er niemand zoveel gezondigd had als zij. Later op de avond durfde ze niet naar bed te gaan, *want* zei ze, als ik mijn ogen sluit, *zal ik in de hel wakker worden*.

Om 2 uur s' nachts kon ze het in huis niet meer uithouden en is ze naar de pastorie van Ds. Barth gegaan. Dienstbode mevr. van Rees-Baardman, deed de deur open en vroeg: *Vrouw Maas wat kom je doen in dit nachtelijk uur?* Janna vroeg of ze de dominee even mocht spreken. Mevr. Van Rees heeft dit verzoek gedaan. Janna kon niet anders uitbrengen, dat er niemand zoveel gezondigd had dan zij. Ze vroeg aan de Dominee, *of zo iemand nog bekeerd kon worden?* De dominee verzocht Janna om neer te knielen, dan willen we samen de Heere smeken om bekering. Een innig gebed werd opgezonden of de Heere nog door Zijn Geest zou willen werken in haar hart.

De dominee zegde haar toe om ze geregeld thuis een bezoek te brengen, wat hij ook gedaan heeft, elke dag van de week, behalve zaterdags, want dan moest hij studeren op zijn preek voor de zondag. Ook de week daarop werd het bezoek door de dominee voortgezet. Janna was radeloos van angst en verdriet over haar zondig bestaan om tegen een goeddoend Wezen te hebben gezondigd.

De zondagen hierop volgend, heeft de dominee de gelijkenissen verklaard van: *Het verloren schaap, de verloren penning en de verloren zoon*. Aansluitend heeft hij heel het boek *Ruth* verklaard.

Janna zei nogal eens: ik heb een plaats in het hart van Gods volk gekregen; en bij Zijn knechten.

Janna was een zielsvriendin van onder andere Ds. T. Dorresteyn en ds. M. van Beek.

Zij had ook een goede omgang met Joh. van Zweden, Jane Welleman, Keetje de Visser, Keetje Moens, Rika Murre-Westerweele, Kaatje Brandt uit Borssele en anderen. Ook schreef ze veel brieven aan het volk van God.

Janna overleed 28 januari 1981. Zij werd begraven zaterdag, 31 januari. De begrafenis werd geleid door Ds. W. Hage en van Ds. M. van Beek.

1

Goes, 7 april 1942.

Geachte vriendin met de uwen!

U zult zeker al wel naar een briefje uit gezien hebben uit Goes; gedurige bezoek des avonds. Geen gaslicht en ambtelijk werk zijn niet weinig de ophouders geweest. Ik mocht dan uwe letteren in welstand ontvangen en dat het u naar het lichaam weer beter gaat en daar ik geloof dat u de keuze gedaan hebt een kruisdrager achter Koning Jezus te mogen zijn, zo moge u er maar op berekend zijn, dat de kruisen wel verwisseld, maar niet weggenomen worden.

En wat de zaak over de t. b. c. betreft, zonden zijn er niet meer en de duivel weet het mooi voort te stellen, en onze verdorven en Gode vijandige natuur weet het haast goed te praten, doch alles haast zich om rijk te maken voor het oordeel. En voor Gods volks staat de weg zo smal te worden als de rug van een mes. Doch mocht de bede van David maar veel de onze woorden: *Ik ben een vreemdeling op de aarde, verberg uw geboden voor mij niet*. En al is het dat wij een tijd gekend hebben dat wij de wereld verlaten hebben, de wereld verlaat ons niet. En om bij de dag nu onze doodstaat uit te leven, daar komt onze Gode vijandige natuur tegen aan. Want een naakte Jezus wordt alleen maar begeerd door arme, naakte zondaren en zondaressen.

U schrijft het jammer te vinden dat wij het zo slecht kunnen bewaren. Doch het wordt ondervonden dat wij het even ver zouden brengen als Adam, die had het kapitaal zelf in handen, en de uitslag weet gij, op eenmaal alles kwijt. Doch nu heeft die lieve Koning het in handen en krijgt Zijn volk den interest, juist genoeg om van te leven. Huntington zegt: *dat wij driemaal in ons leven tot de Wet terug keren*; dat is tot aan onze dood toe en de laatste snik zal ons verlossen van ons eigen ik.

En nu mijn geachte Vriendin, mocht u maar veel schuiling zoeken in de bloed wonden van Sions Koning. Het zijn toch onze zonden die Hem die bittere smart en lijden hebben aangebracht, zodat hij moest uitroepen: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?* Omdat al Zijn arm volk niet eeuwig verlaten zouden zijn. En het lijden van deze tegenwoordige tijd is toch niet te waarderen tegen datgene wat toch eenmaal al Zijn duurgekochte volk te wachten staat. Al geeft dan iemand al het goed van zijn huis, men zal het toch ten enenmale verachten.

En moet u veelal klagen vanwege het inwonend verderf, bedenk dat allen die vóór zijn gegaan, dezelfde weg bewandeld hebben. Eenmaal op 's Heeren tijd als de plasregen zal over gegaan zijn, zal de stem van de tortelduif in het land worden gehoord en zult u de moeite niet meer gedenken.

En moet u hier belijden nooit geen goed te kunnen doen, verblijdt u dat eenmaal de tijd staat te komen, dat gij geen kwaad meer zult doen. De Heere zegene u uit Sion en schenke u niet te kunnen rusten totdat u een thuiskomen in het Vaderhart geschonken wordt, is de hartelijke wens van uw toegenegen vriend.

Met hartelijke groeten, ook aan uw man en kinderen.

Joh.'s van Zweden.

2

Goes, 5 februari 1943.

Geachte vriendin met uw man en kinderen!

Uw briefje mocht ons door des Heeren goedheid in redelijke welstand geworden en zagen daaruit dat u met de uwe nog mede in die weldaad moogt delen.

En wat uw vraag omtrent mijn jaar dag betreft, zo de Heere wil hoop ik a. s. Zondag over veertien dagen, namelijk 21 Februari, mijn 80^e geboortedag te herdenken.

En wat u verdere vraag betreft, Zondag 28 februari hopen wij ds. Dorrestijn in onze gemeente te hebben en kunnen dan ook weer driemaal kerk houden en hopen wij u D.V. in liefde te ontvangen.

Zo u wel gehoord zult hebben is Vrouw Knieriem de kooi ontvlogen en is zij uit de strijdende tot de triumferende Kerk over gegaan om nu eeuwig sabbat te mogen vieren. En zondag over acht dagen, 14 februari hopen wij ds. Van Neerbos in onze gemeente te hebben om dan tevens het H. A. te vieren.

J. I. Zondag hebben wij Dhr. Blok gehad, welke des morgens spraak uit Galaten 6: 14. welke met ruimte mocht uitdragen de roemtaal van Paulus in drie vragen voorgesteld. Eerst, hoe kan dat; ten tweede, wat veronderstelt dat; ten derde, wat vrucht geeft dat. En des middags den vijfden Zondag. Helder kwam hij aan te tonen dat God geen afstand van Zijn recht doet en de schuld moet betaald worden, door ons zelve of door een ander. Want de vloek zal eenmaal uitgesproken worden, óf op Christus, óf op de zondaar.

Neen, mijn geachte vriendin, dat leert de Heere al Zijn lieve volk wel, dat de Heere geen afstand doet van Zijn heilig en Goddelijk recht, want buiten het recht kan niemand behouden worden. En o! Wat een lief plekje is dat, onder het recht Gods verloren te gaan, daar worden wij recht zondaar voor God en krijgen de deugden Gods liever dan ons eigen leven. Want daar leert de zondaar rechtvaardig verloren gaan en daar ligt de zaligheid in voor Gods volk. En waar de Heere geen kwaad aan ons kan doen, al wierp Hij ons voor eeuwig in de hel daar treedt Christus als Borg bij de Vader in, om de ganse schuld te betalen, voor de doodschuldige die niets heeft als schuld, om te betalen in wordt de zondaar afgesneden van de eerste Adam en overgeplant en ingeënt in de tweede Adam, de Heere Jezus, om alzo diens zaligen ziel de vrede te proeven en te smaken, die alle verstand te boven gaat.

En wat daar geproefd en gesmaakt en gekend wordt, kan beter ondervonden dan in woorden uitgedrukt worden. En daar zal ook de eeuwigheid toe nodig zijn om dat wonder eens naar waarde te kunnen uitspreken. En zijn de eerstelingen alzo zoet, wat zal het dan eenmaal eens zijn, als wij die lieven Koning Goël en borg eens zullen zien gelijk Hij is. En mocht die lieve Koning Zich nog voor uw verbergen, houd moed, indien Hij vertoeft, verbeid Hem, Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven. En die het beloofd heeft is getrouw. Ja, Christus zegt Zelve: *Ik zal u geen wezen laten. Ik kom weder tot u.* Dan zonder te scheiden meer.

De Heere vermeerderde u het gelove, om straks als overwinnaar uit te mogen gaan door Hem die Zijn bloed gestort heeft voor al Zijn duur gekochte volk, is de hartelijke wens van uw aandenkende Vriend en dochter.

J. van Zweden.

Ook de hartelijke groeten van Koba, ook aan allen die Sion beminnen. HEERE is nog goed over ons om bij het klimmen der jaren nog te mogen uitrichten, dat ons op de schouders gelegd is. Psalm 42 vers 1.

Goes, 5 januari 1943.

Geachte Vriendin met uw man en kinderen!

Bekommernis in het hart des mensen buigt het neder, maar een goed woord verblijdt het, Spreuken 12. Zo mocht ik dan uw briefje door 's Heeren goedheid in redelijken welstand ontvangen. En daaruit zien hoe de u ook met de uwen, onder al de oordelen, nog heeft willen dragen en sparen. En mogen wij nog een nieuw jaar beleven, de Heere mocht u met de uwen ook in dit jaar willen gedenken toekomen voor tijd eeuwigheid. Wat is er veel gebeurd in het jaar dat achter ons ligt! Wat ons dit jaar te wachten staat is voor ons verborgen, doch zien wij rondom ons, dan is het kennelijk dat wij te post naar het einde gaan en de Heere houdt Zich zo verborgen onder de oordelen. Overnemen kunnen wij ze niet; afbidden ook niet.

Zo mocht ik dan uit uw schrijven zien, dat de Heere nog met u blijft twisten en het u nog gedurig werk geeft, want de uitgestelde hoop krenkt het hart, maar de begeerte die komt, is een boom des levens. U zult misschien zeggen, voor een ander kan ik dit geloven, maar zal dit mij ooit te beurt vallen.

En toch is dit de weg, mijn geachte Vriendin, die de Heere met Zijn volk houdt. Want uit kracht van eigenliefde en een verbroken werkverbond, zoeken wij altijd een gepast voor werd voor de Heere te worden. Maar wij moeten leren een gepast voorwerp voor vrije genade te worden, dan kan de Heere Zichzelf kwijt.

U schrijft mij er iets van geleerd te hebben, waar ik u eens zeide als het bidden eens vloeken wordt, dan leren wij pas eens zien wat wij uit en van ons zelve zijn en dat ons naam legio is. En Ledeboer zegt: *een heir van satans listen; en heet ik dan nog christen, die tegen u opstaat?* Want in den weg van overtuiging leren wij wel de zonden betreuren en bewenen, maar in de weg van ontdekking leren wij smart over de smet der zonde omdragen, want dan wordt de zondigheid van de zonde gevoeld, en dat het kwaad en beter is tegen een goeddoend God gezondigd te hebben. En wie zal een verslagen geest opheffen, dan Gods lieve Geest Zelf. Want een Drieënig God moet er aan te pas komen, in het zaligen van een zondaar en wij moeten er geheel buiten vallen.

En hoewel in die loktijd nog al eens een garfje op Boas zijn akker opgeraapt wordt, het rapen houdt ook op; want dan moet Boas van de dorsvloer voorzien, om weer voor een poosje leeftocht te hebben. Om dan straks van Boas getrouwd te worden in de poort. En dat gaat niet buiten het recht om. En Ruth had er niets aan te doen en werd mede deelgenoot van al de goederen van Boas. Mocht de Heere u die weldaad ook in dit jaar willen verlenen; want een vrouw trouwt niet, maar wordt getrouwd en dan moet toch de eerste man namelijk de wet gestorven zijn om een andere man namelijk Christus te mogen trouwen.

En heeft u een weg van bestrijding, en aanvechtingen, troost u daar mede, dat het schreien niet eeuwig zal duren. Mocht het u veel tot den Hogepriester uitdrijven nog eens door Hem rein verklaard te worden, want indien de Zoon u vrijgesproken zal hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn.

Gode bevolen, met hartelijke groeten ook aan uw man en kinderen, ook van Koba, uw toegenegen vriend in banden en druk.

Joh. 's van Zweden.

En wat Van Strien betreft, u zult wel bemerkt hebben op welke markt hij handelt. Doch de markt van vrije genade is hem vreemd. Uw kaartje zo-even ontvangen

Goes, 8 september 1943

Waarde en geachte vriendin!

Uw briefje mocht ik door 's Heeren goedheid in welstand ontvangen en mocht daaruit zien, hoe u te samen met de uwe mede nog zijt gedragen en gespaard.

En hoewel het ongelijk aan mij is, wil u mij wel een weinig verschonen, dat ik u niet eerder geantwoord hebt, omreden het huisbezoek; en veel nogal des avonds. Doch ik heb de post wissel ontvangen. Hoewel er 1.60 te veel was; ik sluit hierbij twee gulden in. Het te veel is voor de kleinen. Ook speet het mij dat ik niet thuis was toen u met Juffr. Krijgsman in Goes was. Doch Koba heeft mij met een en ander meegedeeld en mocht in alles bemerken dat zij een goed gerucht van het land gebracht heeft. Dat kan de natuur niet, wel in woorden maar niet in de zaken.

En wat de tekst van Jane betreft, u mijn lieve vriendin!, de Heere mocht het u eens geven, met al het uwe overboord te gaan. Want het leven ligt achter de dood en wij houden het net zo lang uit tegen God totdat het buiten hope wordt en wij het hoofd op het blok moeten leggen; God in zijn recht toevallen en de schuld en de straf overnemen, zodat het aan onze kant een afgesneden zaak wordt, niet anders wachtende, dan dat de Heere ons met een enkele klopp van voor Zijn aangezicht stoten zal. Want wij moeten rechtvaardig verloren gaan om rechtvaardig behouden te worden. Want wel kan er een toevallend recht gekend worden, maar een overnemen van het recht is een andere zaak, waarin wij de deugden Gods lieve krijgen als ons eigen leven. En zal het leven geschonken worden in en door Christus het levend makend en levengevende Hoofd, waar, in de verbonds overgang, God het eigendom van de zondaar wordt en hij het eigendom Gods.

Doch het gaat evenals bij Ruth, met al de ontvangen weldaden bleef zijt toch een weende vrouw. En nu zult u misschien zeggen: dat is juist mijn toestand. Wel heb ik een minne brief, maar o! Dat is nog geen huwelijk. Welnu, de Heere bevestige maar Zijn belofte: *immers is mijn ziel stil tot God, van Hem is mijn verwachting*. Wie weet of de winter niet haast voorbij is en de plasregen overgegaan is en de stem van den tortelduif in het land gehoord wordt. Indien Hij vertoeft, verbeid Hem, Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven. Zal de Rechter der ganse aarde geen recht doen?

En ik vraag u, zoudt u met zekere dichter dan daar niet willen legeren?

*Hetzij hoe hetzij, mijn droeve ogen;
laat uw springbron nooit verdrogen;
hand van 's tranen immer mat,
steeds mijn wang en leger nat.*

Want te wenen en bedroefd te zijn om de Heere Jezus daarin ligt meer vreugde dan heel de wereld met zijn schijnschoon geven kan.

En wat uw vraag betreft, wat is dat toch, na veelvuldige beroering weer zo een kalmte te gevoelen? Het is een gaande en een komende Jezus; en de les die Johannes geeft: *Hij moet was en ik minder worden*, zal een les tot aan onze dood toe blijven.

En wat die bekering betreft, dominee Fransen zeide eens: velen zijn bekeerd in onze dagen, maar God weet er niet van. De Heere beware u, lere en bekere u; beware u voor diefstal en bedele u met de zegeningen Jozefs, is de innige wens van uw toegenegen Vriend.

Met hartelijke groeten, ook aan de bekenden, en uw man en kinderen. En zeg aan Thona dat de God van haar moeder nog leeft.

Uw vriend J. van Zweden.

5

Goes, 13 december 1943.

Geachte vriendin met uw man en kinderen!

Uw briefje aan J. Quinten meegegeven, mocht ons door des Heeren goedheid in redelijke welstand geworden. En uit uw schrijven, en wat uw man ons meedeelde, mochten wij vernemen, hoe het de Heere behaagd heeft u in een weg van beproeving te leiden, maar ook hoe u nog een weinig onderwijs mocht bekomen, wijl ons bedorven bestaan geen kruis of druk hebben kan. Want als de Heere er niet in medekomt dan bijten wij nog op de stok waarmee wij geslagen worden.

En voorzeker, mijn geachte Vriendin, nooit had ik kunnen denken dat het zo laag zou aflopen, dat er zelfs geen zucht zou over blijven. Doch de Heere gaat een afbrekende weg in, en daar wordt niet op gerekend. Want er moet toch een ondertrouw plaats hebben, en waar het huwelijk gesloten wordt, krijgen wij ook gemeenschap aan de goederen welke het huwelijk meebrengt. Want door het huwelijk wordt een gemeenschap geoefend evenzo toch in het geestelijk huwelijk. Want Rebecca mocht veel versierselen van Izak hebben, het was toch Izak zelf niet, daartoe moest Izak haar in de tenten zijner moeder brengen. Want wij moeten eens in de binnenkamers geleid worden, om met de bruid te mogen zeggen: *Zijn liefde is de banier over mij*. En o, wat kan het zoet zijn in die kamer van overtuiging geleid te worden, om eens innerlijk en hartelijk de zonden te mogen bewenen. Daar is toch meer zoetheit in dan in al het schijn schoon van de wereld, want die is bij ogenblikken toch nog minder waard, dan een speldepunt.

En als dan de Heere de richtkamer komt te openen, moeten wij God in Zijn recht toevallen de dood in met al het onze. Want Sion zal door recht verlost worden en de wederkerenden door gerechtigheid. Waar de Heere het eigendom van de zondaar wordt en hij het eigendom Gods. Om dan in de kleedkamer gebracht worden. Want nooit zullen wij ons zelve in een van die kamers kunnen brengen, om gekleed te worden met de klederen des heils. En dan roept de Heere over Zijn bruid uit: *geheel zijt gij schoon, mijn vriendin, en er is geen gebrek aan u*. Om dan in de weenkamer gebracht worden, want de zonden zullen hier aan deze zijde betreurd en beweend moeten worden, anders zal er een eeuwig wenen op volgen.

En waar u schrijft, vroeger alles te durven vertellen, wat u er van de wist of geleerd had, maar nu bang vaak om er over te spreken. Ja, als de Heere de schuld eens bedekt, is het welk zoet bij gevoel en genot te leven, want in die tijd hebben wij meer met de weldaden op, als met de Weldoener; maar *de rechtvaardige zal uit den gelove leven*. En dat wordt bij ons niet gevonden. O, dan moet al het onze eraan! Want de Heere zegt: *Ik zal u naakt uitstropen, als ten dage toen gij geboren waart*.

De Heere geve u die genade om straks als een reine maagd God de Vader voorgesteld te mogen worden zonder vlek en zonder rimpel, is de hartelijke wens van uw toegenegen vriend.

Met hartelijke groeten, ook aan uw man en bekenden, van uw toegenegen vriend
J. van Zweden.

Goes, 28 Februari 1944.

Zeer geachte vriendin!

Door des Heeren goedheid mocht ik uw schrijven in goede welstand ontvangen en dank u tevens voor de felicitatie met mijn jaardag op 21 Februari toegezonden. Het was de juiste datum dat ik vóór 81 jaar het eerste levenslicht mocht aanschouwen en mocht ik van alle zijden belangstelling ondervinden. En zie ik op de weg die achter mij ligt, dan moet ik bekennen, dat de Heere nog nooit als goed gedaan heeft en ik niks dan kwaad. En zie wel eens verlangend uit naar dien dag dat ik de zonden eens te boven zal zijn. Want er is toch maar een weg om van de zonden verlost te worden. En hoe ouder ik word hoe meer ik er gewaar wordt. Doch de Heere weet waar Hij mij gevonden heeft, toen ik voortrende in de zonde en heeft mij van de vloer van de hel op willen halen. En het was Zijn vrije soevereine welbehagen mij uit de kaken van de hel op te halen. O, mijn lieve vriendin, wie is in staat het in woorden uit te drukken van een slaaf der hel een kind Gods genaamd te worden! Daar zal de eeuwigheid wel toen nodig zijn voor al zijn keurlingen, die het te beurt mag vallen.

Over enkele weken heb ik nog den dokter gehad, zware verkoudheid, geen eetlust met ingewandspijn. Doch de Heere wou nog verlenging van dagen geven, wat mij nog door velen is toegewenst, dat des Heeren raad zal bestaan. En de Heere doet mij bij het klimmen der jaren nog nimmer iets ontbreken. En zo mogen wij te midden van al de oordelen, des Heeren bewarende hand over onze uitgestrekt zien.

Verleden week kreeg ik bericht, een gezin uit Middelburg te zullen ontvangen. Doch heb ik tot heden nog niets gehoord. Het gerucht gaat dat zij daar niet weg willen, doch de Heere regeert.

Ook zie ik dat de Heere nog bemoeienissen met u maakt, hoewel nu ook wel niet zult hebben kunnen denken dat zo de weg naar de hemel leidt. Doch waar de keuze geschied, om te breken met de zonde, en de wereld de scheidbrief te geven, geschied zij zonder uitbeding. En wanneer het uitgeleefd moet worden, komt ons verdorven bestaan duidelijk in opstand; zo moet het geleerd worden wat het is, als een vijand met God verzoend te worden. En leren wij Christus nodig krijgen, in alle drie Zijn ambten, als Profeet, Priester en Koning.

En zo u schrijft, de roepstemmen zijn velen, doch het oordeel der verharding is wel het zwaarste. De maat is vol geworden en de Heere heeft Zijn zwaard uitgetrokken en het is te vrezen dat wij onzacht wakker gemaakt zullen worden, dewijl er geen zonde meer in Nederland zijn. Doch wij zullen ervaren dat het kwaad en bitter is, den Heere verlaten te hebben.

Met Biddag hopen wij Ds. Fraanje weer in Goes te hebben. Doch heb nog geen bericht. Mocht u dan kunnen komen, blij zal ik zijn u weer te mogen ontmoeten. Met het volkje nog wel de kruisen niet uitgesloten. Moge de Heere u nabij zijn, met hartelijke groeten ook aan uw man en kinderen. Ook aan de bekenden, Uw toegenegen vriend,

J. van Zweden.

7

Geachte Vriendin!

Zoëven mocht ik uw briefje in welstand ontvangen, verblijd dat het u en de uwe nog wel maakt. En tot mijn spijt moet ik u melden dat ik aan Woensdag naar Kloetinge heen moet naar een Vriendin. En aanstaande Donderdag heb ik een verzoek van Hoekman om naar 's Gravenpolder te komen daar Jane van Nieuwdorp en wellicht ook Rika zou meekomen. Wel spijt het mij, daar ik hier Vrouw Krijgsman ook wel eens gaarne zou moeten.

Ook, Koba was in de laatste dagen ongesteld, doch kon gisteren weer wel opkomen; veel in de ingewanden; maar mag zich weer wat beter gevoelen.

En verleden week ben ik nog naar Utrecht geweest naar de Synode en mochten daar van overal weer elkander ontmoetten. En mocht om ruim 11 uur weer behouden thuis komen. Zoëven ben ik nog bij Vrouw Verburg geweest waar Ds. Fraanje logeert. Zij had het aan het hart; gisteren heel erg, doch mocht weer een weinig verlichting bekomen. Zo u ziet legt alles nog beslag op mij, behalve de velerlei zorgen in de gemeente.

Gisteren werd er gelezen uit Psalm 84 vers 7 uit Van Lis, waarin verklaart werd hoeveel dalen doorwandeld moeten worden, eer de stad bereikt is. Wat toch het doel van de reiziger is, die hier geen thuis meer hebben. O, mijn lieve vriendin, wat zal het toch eenmaal uitmaken om aan het einde van de reis de Koning in Zijn schoonheid te mogen aanschouwen. Daarin is geen moeite, geen rouw, geen vijand en geen zonde meer zijn zal. De Heere geve u dat de regen des Geestes u in ruime mate geschonken worde en geve u de begeerte uwer ziel.

Met hartelijke groeten aan al de bekende ook aan Juffr. Krijgsman en zijt met de uwen Gode bevolen. Uw aandenkende vriend

J. van Zweden en dochter.

Ook de groeten aan Koba.

Daar het papier zo slecht is heb ik maar met potlood geschreven.

8

Goes, 18 augustus 1944.

Geachte vriendin met de uwen!

Door 's Heeren goedheid mogen wij samen nog in redelijke welstand verkeren, hopende dat u mede nog in die weldaad delen moogt.

Tevens mag ik u melden, dat d. v. 3 Sept. Ds. Fraanje in onze gemeente hoopt voor te gaan, om dan tevens het Heilig Avondmaal te vieren. Mocht u lust en gelegenheid daartoe hebben, zo hopen wij u in liefde te ontvangen. Rika en Jane van Nieuwdorp hadden ook plan om te komen, waar ik met Koba, Koos Melse, en Keetje Van de Velde, met Keetje Butijn van Ierseke een dagje heen geweest zijn. En mochten uit Jane haar mond vernemen, hoe de Heere haar uit den ruisenden kuil opgericht had en haar ziel in een Drie-enig God opgelost werd. Het was om jaloers op te worden. En hebben samen geweend van blijdschap en verwondering. Saartje Mieras van Heinkenszand was er ook, die u mede ontmoet hebt, aan wie de weg van mogelijkheid is ontsloten geworden, om zalig en behouden te worden. Geeft nog een weinig moed op de reis, wijl de Heere nog blijken geeft, nog niet geheel en al geweken te zijn.

Mocht het ook voor u tot bemoediging zijn, want de Heere heeft nog meer, doch om in Bethlehem te komen, moet men de grens over en dan moet al het onze achtergelaten worden. De Heere geve u te worstelen aan de troon der genade, die het in waarheid om hem te doen was. En hiermede de hartelijke groeten, ook aan Lenie en de verdere bekende. Ook van ons beiden hartelijke groeten, ook aan uw man.

Uwe liefhebbende vriend J. van Zweden.

9

Goes, 3 mei 1945.

Geachte vriendin met de uwen!

Uw briefje mocht ons door 's Heeren goedheid in welstand geworden; en zagen daaruit, hoe Zijn bewarende hand nog over u uitgestrekt is, inzonderheid hoe uw Moeder nog vergund werd, uw zoon weer behouden in de ouderlijke woning terug te mogen zien. Mocht het nog eens een wonder voor hem worden, daar het voor zovelen eeuwigheid geworden is, die ver van huis en in een vreemd land moesten sterven. En daar ons land en volk bij de dag wegzinkt en inzonderheid het opkomend geslachte zich losmaakt van God, want zonden zijn er niet meer. Zo wordt het toch openbaar dat de Heere niet altoos met Zich laat spotten daar er wind is gezaaid, zal er storm geoogst worden.

En het oordeel der verharding is wel het zwaarste oordeel; daar velen nog zuchten onder de macht des verdrukkers. En is het uur der bevrijding voor ons gekomen, doch hoe zien wij die vrijheid gebruiken om in de zonden voort te leven. En wat zal dat bitter opbreken, waar alles erop wijst. Revolutie over geheel de wereld staat te komen. En o, wat zal er dan van ons arm zaad worden die thans zo voortdartelen in de zonden even of er geen dood of eeuwigheid aanstaande is. Want de dagen zullen zo benauwd zijn, dat zij om der uitverkorenen wil verkort zullen worden, want al het wereldgebeuren, gaat om het levende kind. En dan kan de oven voor de kerk nog wel eens heet gestookt worden.

Ook wij mochten de blijde tijding uit Ede, Gelderland, vernemen dat onze kinderen aldaar nog leven en gespaard zijn en nog voor gebrek zijn bewaard gebleven. Uit Amsterdam vernam ik nog niets, mocht de Heere de verzuchtingen van Gods kinderen die nog niet bevrijd zijn, willen verhoren om zijns verbonds wil.

En wat uw vraag betreft om tot u weer eens te komen, ligt niet aan de begeerte, maar met dit koude wil ik nog wat uitstellen. En op heden zijn de bussen meest zo overvol, dat het haast niet doenbaar is. Ook zou ik gaarne Koba er bij zien, doch haar man is al ruim zes weken ziek, bloedvergiftiging; en het heeft niet zo een gunstig uitzien, doch de Heere zou nog genezing kunnen schenken. Het briefje aan Vrouw Ganseman heb ik bezorgd. Ook bij Koos Rozemond¹ is er weer verlichting gekomen wijl haar twee kleinste kinderen ziek waren en een in het ziekenhuis voor onderzoek, die ook spoedig weer naar huis hoopt te komen.

Dominee Dorrestijn sprak hier onlangs uit 1 Petrus 1 - 5: *Gij die in de kracht Gods bewaard wordt*, enzovoort. Hij mocht met veel opening de gelukstaat van de kerk uit dragen, want lag dit niet vast, o, mijn lieve vriendin, het was nog eeuwig omkomen! En dit geldt ook voor de kleinen in de genade, die vaak onder velerlei bestrijdingen verkeren en hun dagen zuchtende moeten doorbrengen.

¹ Koosje Rozemond-Melse

De Heere geve u, met al uw zuchten en zorgen, Hem maar achteraan te mogen schreien. Eenmaal komt de tijd dat al de tranen van de ogen afgewist zullen worden en de zonden te boven. Geve de Heere u veel te mogen schuilen in de Zijn zijde, die Hij liet openen voor dood- en de doemschuldige zondaren.

Wil al de bekende de hartelijke groeten doen en zijt tesamen in banden en in druk, in smart en droefenis, Gode bevolen.

Met hartelijke groeten ook aan uw man en kinderen.

Uw aan denkende vriend J. van Zweden en dochter.

10

Goes, 27 december 1945.

Zeer geachte Vriendin!

Uw verblijdden schrijven mocht ons door 's Heeren goedheid in welstand geworden waarin wij zien mochten dat 's Heeren hand nog ten goede over u uitgestrekt is. Te meer nog, dat de Heere geen dorre woestijn is, maar dat Hij ook komen is om te genezen de gebrokenen van harte. En waar u bij vernieuwing hebt mogen ondervinden, dat de Heere juist op tijd komt, als die vriendelijke Beschermmer, zo brengt Hij ook alles mee en maakt het met Zichzelven goed. O, wat is het dan weer aangenaam Zijn zoete stem dan weer eens te mogen vernemen na velerlei bestrijdingen, af- en omzwerven, te mogen rusten en het hoofd weer eens uit de gebreken te mogen opheffen en te mogen proeven en smaken dat de Heere goed is over een alles verbeurd hebbend schepsel.

Maar het is hier het land der ruste niet. Kruisdrager zullen wij moeten blijven, tot de laatste snik. Al moeten wij wel eens met zeker dichter zeggen:

Komt aan mij het dragen toe;

dan word ik het aanstonds moe

Ik was er blij mee dat het voor u in waarheid Kerstmis geweest is. Want eens te mogen geloven dat die gezegende Immanuël Zich in een beestenstal liet leggen, ja in de beestenstal van ons hart, wou doen neerleggen, dat het vleesgeworden Woord woning en plaats in ons hart wou maken, dan wordt het een en al bewondering. En zo u schrijft is het beter te ondervinden dan in de woorden uit te spreken. En zo moet de Heere er bij voortdurend aan te pas komen om als een vijand met God verzoend te worden.

En het is zoals, Comrie zegt, er moet onderscheid gemaakt worden tussen rechtvaardigmakende genade en zaligmakende genade. En waar dit niet onderscheiden wordt dan gaat men er van maken wat het niet is; dan moeten wij altijd met het onze de dood in. En dat is pijnlijk voor onze ongedode natuur, want er zal genoeg te doen zijn, als wij bedenken hoeveel onbetreunde en onvergevene zonden er nog zijn.

Ook ik mocht nog weer bemoedigd worden als ik las over de boodschap aan de herders. En zo overgehaald werd toen de Heere u kwam te dagvaarden, en niet anders dacht dan dat de Heere een voleinding met u zou maken; en gij het wel met uw bloed zoude ondertekend hebben, de Vader sprak: *Verlos hem dat hij in het verderf niet nederdale; Ik heb verzoening gevonden.* O, dat eeuwig wonder, God in God verzoend, door het bloed des verbonds dan te mogen smaken, wat de engelen zongen: *vrede op aarde, in mensen een welbehagen.* En dat aan mij en dat van voor de nooit begonnen eeuwigheid.

Nu mijn lieve vriendin, daar zal de eeuwigheid dan ook toe nodig zijn. Moge de Heere u maar bedelarm maken en houden. De rivier is nog vol. Aanstaande zaterdag, zo de

Heere wil, moet ik zwaar werk verrichten namelijk Rina Walhout begraven, die abortus gepleegd heeft, zo u wel vernomen zult hebben, Jaap van de Weele zijn vrouw, acht kinderen en haar man in een kamp. O wat heeft de zonde een bittere nasleep. Wil ook Keetje Moens hartelijk groeten, ook al de bekende en zijt te samen Gode bevolen met de uwen. Uw aandenkende vriend
Johannes van Zweden en dochter.

P. s. Met deze dagen kan ik niet weg.

11

Goes, 19 april 1946.

Zeër geachte vriendin met de uwen!

Uw briefje mocht ons in welstand geworden en was het mij tot blijdschap u j.l. Maandag nog even te mogen ontmoeten. Ook had ik wel een briefje van u verwacht want als de Heere wat geeft, kan men het niet alleen houden, want de liefde is mede deelzaam. En kan u er niets meer van bekijken, gelukkig dat de Heere het wel kan. Want die zegt: Op dezen zal Ik zien, op de armen en de verslagenen van geest, en die voor mijn Woord beeft.

U zult mij wel toevoegen: was ik dat maar er recht. Is dat dan geen bewijs dat de Heere uw ogen heeft verlicht, want toen gij in uw onzalig eertijds wandelde zaagt gij er toch niets van hoe ellendig en ongelukkig gij geworden zijt door de zonde en dat vrij- en moedwillig. En nu wil de Heere moedwillige en snode zondaars genade bewijzen onbekeerd in de stand van het leven over de aarde te lopen, is een bewijs dat de Heere nog blijft twisten. Want een blind en dood mens ziet en gevoeld er niets van.

En ik vraag u, zijt u er niet blij mee, dat de Heere u omgekeerd heeft?. Want ik twijfel niet of gij zult wel bekennen, dat heeft de Heere gedaan wijl ik nooit naar Hem zoudt gezocht of gevraagd hebben. De Heere zegt: Ik zal een afgesneden zaak stellen en een broeder wordt in benauwdheid geboren. En als de Heere straks u daar eens zal brengen dan zult gij de benauwdheid niet meer gedenken, want vrede op aarden in mensen een welbehagen, zal alles opklaren. En toen u de keuze hebt mogen doen, had u toch geen uitbeding en toen moest u de woestijn in. Israël was 40 dagen uit Egypte en al 10 keer gemurmureerd. De Heere wil u kruisdrager maken en dat loopt tegen vlees en bloed aan. *De buit van het overwonnen land,*

viel zelfs de vrouwen in de hand,

schoon niet mee uitgetogen.

Groet Sion in banden en zijt zelf gegroet van uw aandenkende Vriend en dochter Johannes van Zweden.

Vanmiddag heb ik Neeltje de Braal uit Schouwen nog begraven. Zedelijk geleefd, maar God kwijt is wat anders. Ook bij Koos en Koba alles wel.

12

Goes, 1 juni 1946.

Zeër geachte vriendin met de uwen!

Uw briefje in april geschreven en dat van 28 Mei mocht ons door des Heeren goedheid in welstand geworden. En wat zal ik nu schrijven als ik het gekir der duiven van uit de

klove der steenrots mag vernemen uit uw hartelijk briefje, waar de Heere zo goed is u maar laag aan de grond te houden. En moet u ook leren, in plaats van kracht tot kracht, dat het wel van klacht tot klacht gaat. En dan wordt het verstaan met Groenewegen:

*kon ik nog eens innig klagen
en mijn nood aan Jezus dragen;
dat zou verlichten mijne pijn.*

En u zult mij wel toestemmen, dat er meer troost in de droefenis licht, dan heel de wereld geven. Onlangs moest ik een man begraven, waar ik de familie mocht wijzen op de woorden van Paulus uit 2 Korinthe 5 vers 1 voornamelijk, op een wetenschap zo noodzakelijk; op een tabernakel zo broos en op een gebouw zo onwrikbaar. Waarop de Onderwijzer in de eerste Vraag zo een bondig antwoord geeft: *daar ik met lichaam en ziel*, enz.; een aaneenschakeling van weldaden opnoemt. En dat eens te mogen geloven, dat is genade en genade is de zaligheid, en zaligheid is verlost te worden van het hoogste kwaad en gebracht tot het hoogste Goed. Dan gedurig te mogen denken aan de broosheid van onze aardse tabernakel, dewijl er toch maar als één schrede tussen ons en de dood licht.

Maar een gebouw zo onbreekbaar, wijl die lieve Koning zegt: *Ik heb u in beide Mijn handpalmen gegraveerd*. En Paulus zegt in datzelfde kapittel, meer dan dertig keer: wij en ons; als een bewijs, dat hij gedurig geheel de kerk meeneemt; de gekrookte rietjes, zowel als de eikenbomen.

U schrijft dat de Heere nog eens over wou komen als een verrassend God. Waar u er niet op berekend was. Het verging de profeet niet beter, welke liever wou sterven dan het leven. En de Heere kwam hem zo lief te bedienen dat hij door de kracht van de koek veertig dagen en veertig nachten ging. En ik vraag u, is hij nog niet dezelfde God? Ik denk dat uw ziel hier wel *amen* zal zeggen, dewijl de ondervinding nog steeds vers bij u licht. En zo ziet u, dat de weg die u bewandeld, door de bijbelheiligen is uitgestippeld en als u straks aan het eind van de reis zult gekomen zijn, zult gij ook moeten getuigen: *Heere, gij hebt geen andere weg met mij kunnen houden*; en dan zal het hoe en waarom opgelost worden. En als er in den hemel nog schaamte kon zijn, dan zouden wij ons daar moeten schamen voor ons ongelooft.

Deze week kwam ik bij een man in het ziekenhuis welke klaagde dat hij de verzekerdheid nog miste. Ik vroeg hem wat de beste verzekering was. Hij zeide dit niet te weten. Ik zeide hem: Jan de laatste Godsontmoeting is de beste verzekering. Toen sprong het levende kind bij hem op en zeide: dit heb ik zo ondervonden.

Ik vroeg hem: kon u toen sterven?

Waarop hij zijn: dit heb ik twee keer ondervonden.

Ik vroeg hem, had u aan God niet genoeg?

Hij zeide: God is goed voor een groot beest. En de Heere beloofde hem: *Ik zal u niet begeven of verlaten*.

Mocht er iets voor u in zijn, geef er de Heere de eer van wil uw oude vriend gedenken in uwe verzuchtingen en zijt te samen Gode bevolen. Met vele groeten ook aan de bekende, van uw aandenkende vriend,
J. van Zweden.

13

Goes, 4 september 1946.

Geachte vriendin met de uwen!

Uw briefje mocht ons door des Heeren goedheid in welstand geworden, verblijd tevens van u zulks te mogen vernemen. O, wat is de Heere nog goed over alles verbeurd hebben de schepselen! En te midden van al de oordelen, daar het graan staat te wenen op het veld en wij gaan feest op het feest viere en onze kinderen aan de God dezer eeuw opofferen. O, dat wij nog eens aan het wenen mochten raken, dewijl de Heere geen ledig toeschouwer zal blijven!

Ook hier preekte dominee Honkoop over de Moorman. Gelukkig die met de Moorman God maar over mag houden, dan valt alles weg.

Gisteren kocht ik weer vier preken van dominee Fraanje, waarin ik las: 'veel leraars preken tegenwoordig wel de stand, maar niet de staat; en die is walgelijk en gruwelijk; en daarom zo een doorvloeiing in deze tijd. Velen zijn het eens met zich zelf geworden en zijn heb nooit met God eens geworden en zijn nog nooit onder God verloren gegaan.'

Want het is zoals u schrijft, een geopenbaarde Christus is nog geen toegepaste Christus. Want er moet toch gedurig licht over opgaan om te kunnen zien en hetgeen wij van God geschonken zijn.

Blij was ik dat u Keetje van Legaf ontmoeten mocht. Het is nog een moeder in Israël.

Jongstleden zondag las ik uit Jesaja 45 vers 22. O! wat mocht ik nog eens mijn naam horen noemen, waar zo klaar in aangetoond werd hoe wij telkens met alles overboord moeten! Want uit genade zalig worden, daar zijn wij vijanden van. En o, dat droeve ongelooft! Als wij eens onder God mogen bukken en de schuld overnemen, dan valt alles weg maar dan zijn wij zondaar; God komt aan Zijn eer en wij krijgen de zaligheid. Dan kunnen wij God, God laten en zijn wij vatbaar voor dienende liefde. De kerk en riep uit: *God heeft eenmaal gesproken ik heb het tweemaal gehoord*. Moge de Heere uwer gedenken in banden en verdrukking.

J. van Zweden

PS. Mijn ambtsbroeder is ernstig ziek het kon wel eens aflopen met hem. Tot heden ligt hij er donker voor. Een ambt kan niet zalig maken, zodat ik des Zondags alleen ervoor sta. Ko Koppejan is als ouderling gekozen, doch nog geen antwoord gegeven.

Hedenavond hebben wij Dhr. De Wit. Wil mijner gedenken in uw verzuchtingen ook ik wens mijn zwakke verzuchtingen bij de uwe te voegen om samen eens krank van liefde te mogen worden om met de mannen van Gideon met de hand te mogen scheppen uit de rivier des levens welke toch vol is, om de dorst te lessen, voor moedwillige zondaars.

En daar Koos straks u zal verlaten, en gij uw rechterhand in de huishouding de deur zult zien uitgaan, nochtans zal zij niet uit uw hart zijn. Want als er een weg gaat, krijgt gij er twee in de plaats zo wordt bevestigd: het is goed dat men het juk in zijn jeugd draagt. De Heere komt het af te meten naar de breedte van de schouders. Gelukkig dat de Heere kruis en kruisdrager beiden komt te dragen. De Heere geve u een koek op de kolen gebakken, om door de kracht der zelve vele dagen te mogen gaan. Want de weg ligt van Sinaï naar Sion. Dag.

14

Goes, 3 december 1946.

Zeer geachte vriendin!

Uw hartelijk brief uit den overvloed des harten geschreven, mochten wij door 's Heeren goedheid in welstand ontvangen. En mochten daaruit zien, hoe de Heere nog met u blijft twisten naar lichaam en naar ziel. Nu zegt de apostel: *Acht het voor grote vreugde mijne broeders*, enz. Wat wordt het openbaar, wanneer wij uit moeten gaan leven, dat wij er niets van bezitten. O, wat leren wij daar ons zelve kennen, daar wij enkele vijandschap zijn, tegen de wegen welke de Heere met ons houdt. En dan niet het minste het droeve ongeloof; want ach wat keren de zaken om, als de Heere bij vernieuwing naar ons overkomt en wij de wapens weer eens neer mogen leggen. Dan wordt het weer een oorzaak van verandering, dat de Heere nog geen afgesneden zaak heeft willen werken. Gelukkig, dat wij met een onveranderlijk VERBONDSGOD te doen hebben, anders was het nog eeuwig afgesneden. En zo moeten wij leren eens op een punt te komen; God toevallen in zijn heilig recht. Want God is eeuwig en de eis blijft eeuwig, ons hoofd op het blok leggen en verloren gaan onder de deugden Gods.

En nu mijn lieve vriendin,
moet gij schreien, schrei vrij uit,
dit is de staat van Jezus bruid.

Dominee Fraanje sprak uit psalm 107 vers 1,2 en 3. Van de geestelijke zeevaart. Ik mocht nog eens dankdag houden, waar des nachts de Heere mij nog eens terug wou leiden, hoe en waar Hij met mij begonnen was, en met de bruid ervaring mocht: *Hij kusse mij, met de kussen zijns monds en de liefde is zijn banier over mij*. O, wat is het zoet en zalig weer eens bediend te mogen worden! Daar valt al het onze er weer eens buiten God weer eens God laten nu, de Heere zegt: *wat Ik nu doe weet gij niet, maar na dezen zult gij het verstaan*. Want de gespeenden van de melk zal het gehoorde te verstaan gegeven worden. Dat Vasthi beve en Esther leve! En dat de zegen van den Afgezonderde Zijner broederen, rijkelijk uw deel moge zij. Hij zij u naar lichaam en ziel nabij, is de hartelijke wens van uw aandenkende vriend, Johannes van Zweden.

15

Goes, 27 februari 1947.

Geachte vriendin met de uwen!

Het was mij tot blijdschap, weer eens een briefje van u te mogen ontvangen, en de legering uwer ziel mocht vernemen, waaruit het mij bleek dat de Heere u nog laag aan den grond houdt. En zeide Jezus eens: *Wat Ik nu doe weet gij niet, maar na dezen zult gij het verstaan*; zo zou ik u ook willen toeroepen; want wie kan u helpen en vertroosten dan Hij die u bedroefd heeft.

Want ik vraag u, is uw uitzien niet naar Hem, die alleen de kloof kan overbruggen die gij zelf gemaakt hebt door uwe zonden. Is u de zonde niet van harte leed, zodat gij wel eens in bitterheid der ziel moet uitroepen: die zonde. Zie zonde! Zoudt gij uw goddeloos hart er niet uitrukken, indien gij dit doen kon, om er nooit meer in te komen? Ik weet het, mijn lieve vriendin, dat gij zegt: daar zegt mijn ziel hartelijk ja op. Zoudt gij denken dat de Heere dit aan een verworping geeft? Die mag strijd hebben met de consciëntie, maar heeft geen strijd over de zonden. En moogt gij Zijn

ondersteunende genade niet ondervinden, onder al de zware bestrijding en aanvechtingen die gij te verduren hebt? Want indien de Heere u niet ondersteunde dan laagst gij al voor eeuwig uw ongeluk te bejammeren. Den ouden dichter zegt: *De Heere verkwikt dat harte, dat van dorste vergaat*. En komt de Heere dat niet voortdurend aan u te betonen? En zult gij mogelijke zeggen: dat durf ik niet te ontkennen, maar mijn ziel is niet opgelost.

Laat dit u tot troost zijn, dat al de vromen zodra Israël door de Rode Zee ging, kwamen zij in de woestijn. En de woestijnreis viel niet mee. En toen zij aan het eind van de reis kwamen, moesten ze nog besneden worden, want geen onbesnedene mocht in Kanaän komen. Erskine zegt: ziet meer op de genade, dan op de zonde; want die staan die lieve Koning niet in de weg; die roept u toe: *geeft Mij uw hart*. Jezus wil de hoogste plaats innemen. Hij geve u met Maria aan Zijn voeten te mogen komen.

Moet gij schreien, schrei vrij uit;
dit is de staat van Jezus bruid.

Gode bevolen, met de hartelijke groeten van uw liefhebbende vriend, ook aan uw man.
J. van de Zweden en dochter

A.s. Biddag hopen wij Ds. Fraanje weer in Goes te hebben. Wil ook Kaatje Melis de groete doen. Ik hoop ook haar te schrijven. Ik heb veel te beantwoorden. Dag.

16

Goes, 19 juni 1949.

Geachte ziels vriendin!

Uw hartelijk mocht ons door des Heeren goedheid in welstand geworden en daaruit zien hoe u te samen nog onder al de voortwentelende oordelen zijt gedragen en gespaard. En moest u Uw zoon zien weg gaan, na een smartelijke operatie ondergaan te hebben, De Heere gaf weer dat u hem terug mocht zien keren, en zover weer hersteld dat hij zijn werk weer mag verrichten. Ik mocht hem in het ziekenhuis wijzen op de noodzakelijkheid van de wedergeboorte; op de lankmoedigheid Gods, na zolang tegen den HEERE gezondigd te hebben, na zoveel vermaningen en roepstemmen. En hoe ontzettend het zal zijn onbekeerd te sterven. Want dan was het beter nooit geboren te zijn geweest en dat ook eenmaal die tranen en gebeden van moeder tegen hem zullen getuigen tot verzwaring van het oordeel. Hoe Jezus nog zondaars tot bekering roept, hoe zwaar ook gezondigd, om voortaan als een sieraad van zijn ouders en een sieraad in de gemeente te mogen zijn. De Heere mocht de roepstemmen nog eens heiligen, om uit de grond der ziel eens te leren vragen: *is er nog een middel om de straf te ontgaan en weder om tot genade te komen?* Want wat zal het ons baten, als de gehele wereld ons in de hemel zet, en de Heere sluit ons buiten met de dwaze maagden, wien toch hartvernieuwende genade ontbrak.

En wat wordt het openbaar mijn lieve Vriendin, als wij getrouw makende genade geschonken worden, dat de ganse hellemacht tegen ons overkomt. En indien het mogelijk was, de uitverkorenen zouden zelfs verleid worden. En al is het dat er veel bij u tegen aankomt, u zal het toch niet willen ruilen voor de gehele wereld, nietwaar? De Heere schenke u die genade om u nog eens helwaardig te mogen keuren. Want indien wij aan de zijde Gods mogen gaan staan, kan de Heere ons geen kwaad ons aan doen; en als wij mogen verloren gaan onder de deugden Gods, komt Christus als Middelaar tussen beide om de schuld te betalen voor hen die niets als schuld hebben om dan o! eeuwig wonder, uit de dood in het leven over te gaan. Mocht de Heere u de uit genade geven, dan zult u

wel verstaan, dat gij uzelf in den weg gestaan het en gij uzelf tegenvalt. Doch den HEERE kunt gij nooit tegenvallen. Nu dit zal voor al Zijn duurgekochte volk wel zo zijn en zal er de eeuwigheid toe nodig zijn om dit wonder eens naar waarde te kunnen omvatten.

Vanmiddag was ik nog Koba, waar Keetje Van de Velden van Ierseke ook was. De Heere was mij goed, de wereld mocht er nog eens buiten vallen. Als hulp heb ik er Ko Koppejan bij gekregen. En staat Koos naar u toe te komen, mocht de Heere ook haar willen gedenken. De kruisen worden wel verwisseld, maar niet weg genomen. Zijt den HEERE bevolen, hartelijke groeten al de bekende. Ook van Koba Keetje, alsmede van mij met al de uwen. Uw aandenkende vriend in kruis en druk,
J. van Zweden.

17

Goes, 8 december 1947.

Zeer geachte vriendin met de uwen!

Uw brief mochten wij in welstand ontvangen. En het was mij tot blijdschap dat u nog wat van de overgeschoten brokken mocht ontvangen. Daar wordt de kerk nog door onderhouden. Ook wij spreken er nog steeds over; het was nog aangenaam Thona te mogen horen hoe de banden eens verbroken werden en zij nog meedelen mocht, hoe die lieve Koning zich aan en in haar geopenbaard had. En nu zal zij wel leren, dat een geopenbaarde Christus, nog geen toegepaste Christus is. Want het gaat uit de kamer van overtuiging, naar de richtskamer en vandaar naar de kleedkamer om in de weenkamer terecht te komen. Want het blijft hier toch een huilende wildernis hoe meer licht in de ziel, hoe meer duisternis wij gewaar zullen worden. En in de weg van ontdekking wordt het geleerd, hoe grote vijand wij zijn om uit vrije genade gezaligd te worden. En als de Heere er eens wat van geeft hebben wij er wat van, anders staan wij er buiten.

Wij mochten dan samen nog aangenaam bij elkander zijn. Wat is het zoet als wij de eer Gods op het oog mogen hebben. Dan valt 'de meester' weg. En wordt het nog eens door Van Gilst nog eens toegelicht, of liever de Heere wou het nog eens verlevendigen bij u. En moet u mijn lieve vriendin vaak als een weeskind over de aarde gaan, de Heere toch heeft beloofd: *Ik zal u geen wezen laten. Ik kom weder tot u.* Doch ik moet u bekennen, dat ik betere dokter dan patiënt kan zijn.

Jongstleden zondag moest ik lezen. Over acht dagen las Koo Koppejan zo'n lief stuk uit Erskine over Nehemia 4 vers 18. O, wat gevoelde ik mijn ledig en dor! Ik weende van droefheid vanwege mijn dodigheid. En riep zuchtende: *Heere wat zal er nog van worden.* Het ging over de naamgeving van Ben-onie. Maar zijn vader noemde hem Benjamin. De Heere verbrak de banden en mocht met de dichter zingen: *Gij zijt toch mijn Koning van ouder tijd*, enzovoort.

Och, was ik nog eens los en vrij.

Daar ik nu gebonden zij.

Ik begin erop te rekenen als het ene bezwaar weg is, het andere volgen zal. Wilt u al de lieve bekende hartelijke groeten doen en zijt met de uwen hartelijk gegroet, in banden en druk, uw toegenegen vriend en dochter. Ook van Koba.

J. van Zweden.

18

Goes, 3 Januari 1948.

Zeer geachte Vriendin met de uwen!

Uw kaartje mocht ik in welstand ontvangen en wens u bij deze Heeren onmisbaren zegen toe, bij de intrede van dit pas begonnen jaar. En is de Heere ook u geen dorre woestijn geweest in het jaar dat achter u ligt. Hij geve u dat het nog eens een jubeljaar mocht zijn, om in dadelijke geloofs omhelzing met de kerk nog eens te mogen zeggen: Hij is de mijne, die weidt onder de leliën. Doch de Heere is soeverein in zijn bedeling en weet best wat wij van node hebben. En een aanklevend geloofsleven houdt het kind kort bij Vader. Hier is het een leven door het geloof. Jakobs ging kreupel als hij door Pniël ging. En zo zal het wel blijven voor al Gods volk. Daar toch verloor hij zijn naam; en als wij onze naam eens mogen verliezen, dan gaat het even als de 300 mannen van Gideon. Daar leren wij met de hand des geloofs water scheppen uit de fontein des heils dan gaat de kruik van eigen behoud in stukken en de fakkel van Gods Woord geeft een helder licht. En moeten al de vijanden op de vlucht. De Heere geve u genade om in de bewustheid eentje van de 300 te mogen zijn. Want de drie hopen van geloof, hoop en liefde, vielen al de Amelekieten aan, omdat de strijd des HEEREN is. Met Oudejaar hadden wij Dhr. Van Dijk. Hij mocht een goed gerucht van het land brengen en zette duidelijk uiteen het verschil tussen pleiten en bidden. Want pleiten is grond voor omdat er een belofte ligt, maar bidden is vragen om een belofte. Mocht de Heere het verder uitbreiden. De vierde zondag hoopt hij weer in Goes te zijn. Wilt al de lieve kennissen hartelijk groeten. Wij spreken nog al eens over, hoe Thona haar banden op des Heeren tijd werden ontbonden. Ook de groete van Koba. Zijt samen Gode bevolen. Met hartelijke groeten van uw liefhebbende Vriend en dochter. J. Van Zweden.

19

Goes 20 juni 1948.

Geliefde Vriendin met uw man en kinderen!

Uw briefje met veel bezwaren opgesteld, mocht ik in welstand ontvangen en kan u melden dat uw mening juist was en heb het den chauffeur ter hand gesteld. En kunt u den vijand weer er op wijzen, dat hij nog dezelfde leugenaar is als van den beginne. Doch u zult wel met mij ervaren, dat uzelf niet een vijand op de vlucht kunt drijven. Was Koning Jezus niet aan boord, het scheepje zou vast nog verloren gaan.

*Doch het schaapje van Zijn kooi en stal;
Jezus niet verlaten zal.*

Hedenavond was Koba nog bij mij. Wij mochten samen nog eens terug geleid worden waar de Heere met ons begonnen was. O! Wat zal het eenmaal eens zijn, zoals Mallan zeide: *dat volk verandert wel van plaats, maar niet van gezelschap*. Is het hier al zo zoet, wat zal het straks dan eens zijn! Nu een leven van druk en moeiten; dan eeuwig te mogen zingen van Gods goedertierenheden.

Ik werd zaterdag nog teruggeleid toen ik voor het eerst Ds. Bakker mocht horen, hoe dat er niets overblijft dan alleen de genoegdoening en de gerechtigheid van Christus, die in de stille eeuwigheid reeds op Zich genomen had, de schuld te betalen voor Zijn duurgekochte bruid en op 's Heeren tijd ook toegebracht worden.

De tekst van zondagmorgen bij u ben ik tegenwoordig aan het lezen uit Erskine; en dat zal u toch ook geen onbekende zaak zijn, dat die Levensvorst u alles gezegd heeft, wat

gij gedaan hebt. Dan moeten wij afscheid nemen van al die vuile mannen en wordt het hart van de zonde afgestoken, en zeggen wij voor eeuwig Satan den dienst op. En dan mijn lieve vriendin, moet het de woestijn in; om dan in het voortreizen aan den berg Sinaï te komen. En hoe Mozes daar spreekt, aangemerkt als de wetgever zullen wij alleen kunnen zeggen, die daar vertoefd hebben. Doch daar het van Sinaï naar Sion gaat, moet ook de koperen slang nog gezien worden om van die dodelijke beet genezen te worden en Christus van ons gezien wordt. De hartelijke groeten aan alle de bekenden.

Uw aandenkende Vriend en dochter; ook van Koba.
J. van Zweden.

20

Goes, 1 maart 1949

Geachte Vriendin!

Uw briefje met mijn jaardag door u geschreven, met felicitatie, mocht ik in welstand ontvangen, en dank u hartelijk, ook voor de wens daarin vervat.

En wat uw vraag betreft, hoe of het gegaan is toen dominee Blok hier was, kan ik u meedelen dat de Heere Zich niet onbetuigd heeft gelaten. Wij mochten samen nog bediend worden. Vrouw Meeuwse zeide: *wat zal het eens eenmaal zijn, om straks samen eens aan te mogen zitten; daar zullen geen hoeken meer aan zijn.*

Het was mij aangenaam u weer eens te mogen ontmoeten. Daar de Heere de verlorene krachten weer deed toenemen. En hoewel het wegen zijn die tegen vlees en bloed aanlopen. Een leven bij gevoel en genot is wel begeerlijk, maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven. En dan leren wij pas, dat wij er niets van bezitten, wijl er een toevluchtnemend geloof is, een omhelzende daad en een verzekerende daad des geloofs en dan komen wij in de armoede terecht, wijl de Heere zegt: *Ik zal Mijzelf een volk doen overblijven, dat zal op den Naam des HEEREN betrouwen.*

En wat betreft het leven van op en neer, dan er op, dan er onder, dat blijft al Gods volk aankleven. Zie het in David: Ik zal nog eens in Sauls hand omkomen. En Job en Jeremia vervloekten hun geboortedag. Want met onze bekering en rechtvaardigmaking kunnen wij God niet ontmoeten, wat uzelf gewaar wordt. Als de Heere een ontdekkende weg met ons inslaat, dan moet de Heere er opnieuw aan te pas komen, want de Heere komt ons naakt uit te kleden en krijgen wij Christus nodig in Zijn ambtelijke bediening. Want al hebben wij met een onveranderlijk God te doen, wij komen den Heere vaak af te meten naar de welgesteldheid des harten. Doch zien meer op Hem als Richter dan als Vader. En als de Heere ons er buiten zet, dan worden wij uit het Verbond bediend en gaat die lieve Koning waarde voor ons krijgen. Dat hebt u vernomen van de blindgeborene, nadat hij het gezicht bekomen had, kon hij springen en God loven, eerder niet.

Moge de Heere u nabij zijn en Gode bevolen met hartelijke groeten, ook allen die Sion beminnen. Uw liefhebbende Vriend en dochter,
J. van Zweden.

21

Goes, 17 Augustus 1949

Geachte vriendin met de uwen!

Uw brief mocht ik met blijdschap en in welstand ontvangen. Ik zag er van op toen uw dochter mij zeide, dat u naar dominee Dorrestijn was. U kon denken, dat ik er in gedachten ook bij was.

En ik gunde het u van harte, want bij ervaring weet ik, dat wij dan de beslommeringen van dit ondermaanse een poosje kwijt zijn. En zo wordt de familie steeds groter. Verleden week kreeg ik Rika van Mourik uit Apeldoorn bij mij. Wellicht hebt u haar al ontmoet dewijl zij naar Jane in Nieuwdorp moest. Het is een leesbare brief en mocht goed van den Koning spreken. Wat is het aangenaam met Groenewegen te ervaren: *Al komt dat volk uit verre landen; de harten smelten samen in.* En al wordt Jacob dun, de Heere heeft nog een overblijfsel. En zo komt de Heere het juk nog wel eens op te lichten en voeder toe te reiken. En is het hier wel eens Thabor, zolang wij hier zijn blijft het een woestijnleven. Want onze bedorven bestaan hijgt steeds naar de aarde. En wat zijn wij dan veel in het vlees en weinig in den Geest.

Over veertien dagen ben ik nog in Noord Beveland geweest bij Jannie, Dirkje en Maria; ook op Kamperland bij Vrouw Reinhoud, die zoal dezelfde blijft. En schelpen op laag water zoeken gaat niet. Vermeer zegt: *er buiten, is er buiten.* Aangenaam mocht ik nog bij Dirkje verkeren. Ze mocht nog wat adem schepping toen ik haar vertelde hoe de Heere mij uitgeholpen heeft, uit een weg van hooggaande bestrijding, waarin ook zij zat; en zeide: *dat heb ik nog nooit in een oudvader gelezen.* Doch de strik werd gebroken en zo kan de hand tot de voet niet zeggen: *hebt u niet van node.*

Nu mijn geachte vriendin, spreekt maar goed van die lieven Koning, die er toch gedurig aan te pas moet komen. Want aan onze zijde loopt het zo laag af, en moeten leren van de meevallers te leven. De Heere zij u met Zijn lieve Geest nabij.

Groet Thona en de verdere bekenden, uw geliefde leraar; ook van de bekenden. Zijt met de uwen hartelijk gegroet, van uw liefhebbende aandenkende Vriend en dochter J. van Zweden.

22

Goes, 6 Jan. 1944.

Geachte vriendin met al de uwen!

Uw kaartje mocht ons in welstand geworden, hoewel het hoesten mijn nog niet loslaat. En wens u met de uwen 's Heeren onmisbaren zegen toe voor tijd en de eeuwigheid. En daar ik Doezeelaar nog sprak gisterenavond, welke mij zeide dat u het naar het lichaam niet zo best ging, moet u mede ondervinden, dat de kruisen wel verwisseld, maar niet weggenomen worden. O! mijn lieve Vriendin, wat loopt de weg naar den hemel toch tegen vlees en bloed aan en wat heeft de Heere een arbeid om ons te maken wat wij niet wezen willen namelijk zondaar, en te ontnemen wat wij niet missen willen. En als de Heere eens in de diepte afdaalt, dan leren wij met geschonken weldaden, den HEERE niet te kunnen ontmoeten. Zeker dichter zegt: *En dat gaat de diepte in; en dat is tegen wil en zin.* Dan leren wij hoe vijandig wij tegenover de Heere staan en maar ons zelve bedoelen, in plaats van de ere Gods.

Het werd mij laatst nog een wonder, dat de Heere mij nog niet moede geworden is. O!
 Wat zal het eens zijn, de zonde eens te boven te zijn. *Maar die in ondertrouw zijn,
 zullen niet meer naar andere minnaars omzien*, zegt Hellenbroek.
 Moge de Heere u goed en nabij zijn, hier in dit Mesech. Met hartelijke groeten, uw
 toegenegen Vriend
 J. van Zweden.

23

Goes, 16 November 1949.

Geachte Vriendin met de uwen!

Wij mochten uw brief door des Heeren goedheid ontvangen en daar u allen nog in de
 algemene genade moogt delen, alsook wij, mogen wij des Heeren zegeningen aan alle
 zijden ondervinden. Want als de Heere naar Zijn Goddelijke wet zou handelen, het was
 eeuwig afgedaan. Ik heb uw brief met belangstelling gelezen en ik dacht zo aan het
 gezegde van Dominee Fraanje, die de zeide tegen Dominee Rijksen, toen deze tot hem
 zei: *U moet zoo niet klagen broertje*; "geloven met gevoel gaat nog, geloven zonder
 gevoel is zwaarder; maar geloven tegen gevoel, gaat nog dieper." En ik denk dat u dit
 wel verstaan zult. En een verslagen geest wien zal die opheffen?

En op een andere tijd zeide hij: "Petrus kon wel de netten vuil maken 's nachts, doch
 moest ze de andere dag, zelf weer schoon maken." En dan is het mij nog wel eens een
 wonder, zie ik op mijn afmakingen, dat de Heere mij nog niet moede geworden is ook!
 Wat loopt heb toch laag af! Als de Heere een afbrekende weg met ons in gaat, dan
 leren wij pas wat een vijandschap wij omdragen tegen de weg van vrije genade. Dan
 moeten wij met al het onze de dood in, want met geschonken weldaden kunnen wij
 God niet ontmoeten. Wat leren wij daar met zekere dichter verstaan, die klagen moest,
*Zonder U kan ik niet zuchten,
 zonder U niet naar boven vluchten,
 zonder U mijn enige leên,
 Ben en blijf ik als een steen.*

En nu roept die lieve Koning ons toe: *laat u zaligen!* En daar komt onze vijandschap
 tegen aan. Sion zal door recht verlost worden en haar wederkerenden door
 gerechtigheid. O! Dan vallen wij de zijde Gods toe, al was het dat Hij ons voor eeuwig
 in de hel wierp. Daar houdt ons bestaan op; maar dan is het de tijd der minne. De
 Heere spreekt tot tweemaal toe hetzelfde: *uw tijd*; dat is den tijd toen wij ons zelve
 leefden en dan de tweede keer: er ging een naam van u uit; uw haar was gewassen, gij
 waart groot geworden; doch gij waart naakt en bloot. En dan leren wij zien dat wij
 naakt en bloot zijn en dan moet de Heere ons gaan kleden; niet een stuk kunnen wij
 onszelf aandoen; en dan moet Christus onszelf den mantel van Zijn gerechtigheid
 omhangen. Dominee Bakker zeide eens: *Christus vindt Zijn bruid wel naakt, doch Hij
 trouwt ze niet naakt*. Want al is het dat wij wel eens verbonds onderhandelingen gehad
 hebben, de Heere moet van Zijn kant het verbond eens komen vernieuwen; dan krijgen
 wij grond onder de voeten.

Onlangs had ik nog lief onderwijs op een nacht, waar ik bepaald werd bij David in de
 spelonk van Adullam, toen hij vluchtte voor Saul. En tot hem kwam alle man die
 benauwd was, alle man die een schuldeiser had, en den derde was bitter bedroefd van
 geest. De eerste was benauwd dat hij zich zou bedriegen voor de eeuwigheid; de
 tweede liep met een openstaande schuld over de aarde en de derde was bitterlijk

bedroefd omdat hij God kwijt was. Het waren geen renteniers; maar moesten met het zwaard in de vuist de tijd door; en de vijanden wie ze beroofde moesten voor hun onderhoud zorgen. Doch David heeft nooit een veldslag verloren en ik denk dat Janna bij dat leger ook dienst genomen heeft. Mocht de Heere uw banden welhaast verbreken, dan zult gij uw moeite niet meer gedenken. De Heere zegt: *Ik zal ze verlossen van het geweld der hel*. Dan is het Gods tijd.

Hiermede hartelijk gegroet, van uw toegenegen Vriend en dochter.

Zondag over acht dagen hopen wij Dhr. Vergunst te hebben en met Dankdag Dominee Lichtenberg.

24

Goes, 1 Maart 1950

Zeer geachte vriendin!

Uw brief met felicitatie mocht ik in welstand ontvangen. En dank u voor de wens daarin vervat. Aangenaam was het, elkander bij den leraar te mogen ontmoeten. Doch jongstleden Zondag kon ik maar eenmaal opgaan, daar ik gal over geven moest en sinds tot gisteren veel te bed geweest; en ben nog veel zwak, doch gevoel mij nu weer wat beter.

Met mijn jaardag mocht ik veel belangstelling ondervinden. De oude Janna schreef mij, *u zult wel eens blij zijn dat u geen 969 jaar moet worden*. Nu mijn lieve vriendin, dat doet mij bij tijden wel eens verlangend uitzien, want er is maar een weg om van de zonden verlost te worden. Hoewel de dood een Koning der verschrikking blijft. En de Heere weet juist wat wij nodig hebben, om laag aan de grond te blijven, om gedurig met al het onze in de dood terecht komen. En de kerk zegt: *een ieder klage vanwege zijn zonden*.

Onlangs las ik in Gray: wij staan er meer naar om vrede met onze consciëntie te hebben, dan om vrede met God te hebben. U zult misschien wel zeggen: ik heb het nooit geweten dat ik zo een vijandig hart heb. Nu de Heere geve u veel oefening hierin, om uit Zijne volheid genade voor genade te ontangen, is de hartelijke wens van uw aandenkende Vriend.

Hartelijke groeten aan de bekende.

J. van Zweden.

Neem dit weinige aan, ik ben erg zwak.

25

Goes, 3 Augustus 1950.

Geliefde vriendin met de uwen!

Het was mij aangenaam weer een lettertje van u te mogen ontvangen, waaruit ik zien mocht dat u weer naar de markt geweest zijt u nogal inkopen hebt mogen doen. Doch uit uw schrijven zag ik ook, dat u het er niet beter afbrengt dan ik; evenals de kinderen, die eer zij thuis zijn het grootste opmaken. Het ging ook bij de verspieters niet beter die uitgezonden waren door Mozes en een grote tros druiven meebrachten uit het dal Eskol. De een zag erop en leefde bij gezicht, doch toen de druiven opgegeten waren was zijn genot op. Den ander had de vruchten achter zich en mocht geloof oefenen en

zeide: ik kom zeker in Kanaan, want ik draag de vruchten al achter mij. Hierin zien wij weer het onderscheid in den weg van toeleiding.

Dominee Mallan preekte hier uit Handelingen 28:1. En als zij ontkomen waren, verstonden zijn dat het eiland Milete heette. Schuilplaats. Doch zij kenden het land niet, zolang zij aan boord waren. Ze moesten eerst de zee, de dood in. Aan de zee overgegeven, kregen zij een stuk van een plank of mast. Niet alle beloften, doch zoveel als zij nodig hadden om aan land te komen. Toen eerst kwamen zij aan de weet hoe dat het eiland heette. Toen die ongewone vriendelijkheid van de barbaren door het vuur te stoken; zelf reis opzoeken, opdat het vuur hart zou branden. Doch dan is het warmen van de spranken van ons eigen vuur. O! Wat lieve leringen mochten wij vernemen. O! Dat Christen uit te worden, wat zijn het nodige lessen, hoewel ons vlees ons vlees er tegen aanbruist. Telkens maar weer terug waar de Heere met ons begonnen is, om zoals Van der Kolk zeide, niet uit de weldaden te leven, en wel uit den Weldoener, hoewel die niet te verachten zijn.

Zo hebt u weer eens een poosje met Gods lieve volk mogen verkeren, de gemeenschap der heiligen, gaat toch voor de vergeving der zonden; zie de Twaalf Geloofsartikelen. O! Reeds twee weldaden in dit leven dan nog twee na dit leven. De Heere moge ons maar veel oefening hierin geven.

De oude Rika kwam nog even den dominee groeten. Ze zeide tegen mij: och! Kon ik nog eens bekeerd worden, want recht onbekeerd te zijn, dan hebben wij God nodig; dan moeten wij kruisdrager worden. En als die lieve Koning dan beide, kruis en kruistrager komt te dragen, dan kunnen wij den oven in.

Ook was het aangenaam in Terneuzen elkander van overal weer eens te mogen ontmoeten. Wij waren bij *Janneke Pijpeling*.² Wat was zij blijde, de oude bekenden weer eens te ontmoeten. Enkele dagen later was zij al in Goes. Zij was een hele middag bij mij en mochten van hart tot hart met elkander spreken. En gisteren was Rika Mourik uit Apeldoorn bij mij. En waar ik weer wat rust moet nemen brengt de Heere ze bij mij.

J.l. Zondag veel mijn stem weg doch kon de preek nog eindigen. Het zit aan de hartspier, verval van krachten. Doch inwendig is de Heere nog goed. Mocht er iets voor u bij zijn, geef Gode de eer. Wil al de bekende hartelijk groeten; ook Mientje uw buurvrouw. Zijt mede Gode bevolen, uw toegenegen Vriend

J. van Zweden

Ook uw geliefde Leraar en Vrouw.

26

Goes, 30 Juni 1951.

Geachte vriendin met de uwen!

Het was mij aangenaam, elkander te mogen ontmoeten bij Jane met juffrouw Bakker, van wie u de groete moogt hebben. Zij schreef mij, dat het wat bij haar nagelaten had. Zij schreef mij, toen de Heere haar kwam te bekeren, een onzer leraars tot haar zeide: *velen zullen u niet verstaan*. En dat zal u ook niet vreemd zijn. Hier had zij er ontmoet, haar wel verstonden. Velen komen met een lieven Jezus aan, zonder ooit hun ellende en doodstaat te hebben leren kennen. Dit gaat toch eerst vooraf, zullen wij uitzien naar een weg van verlossing. Want niet een bekeerd mens zal er in de hemel komen, maar alleen moedwillige zondaars.

² Kind van God uit Terneuzen. Zielsvriendin van Kaa Flipse te Westkapelle

Deze week schreef mij een vrouw uit de Zuiderzee: *het lijkt wel een rovershol; ik weet het niet meer; ik weet het niet meer.* Ik geloof dat de Heere met haar bezig is, evenals met Ruth, haar alles te ontnemen om straks een huwelijk met Boas aan te gaan. Onlangs was zij bij Rika van Mourik twee dagen geweest. Zij hadden er den nacht ook maar aan gewaagd. Nu dan gaat het nog zo slecht niet. Dan wordt Groenewegen verstaan:

*Hoe ze omhelsden Godes Lam,
Tot verzoening van de zonden.
Hoe hun Jezus 't harte nam.*

En moet u ook onder druk en kruis door leven, het zal niet eeuwig duren. Bedenk dat de Heere gezegd heeft: Ik zal Mij doen overblijven een volk, arm en ellendig, dat zal op den Naam des HEEREN betrouwen.

En gaf de Heere mij lang een sterk lichaam, thans zit ik al 1 ½ week thuis, veel duizelig en moeilijk lopen; en onlangs nog onder behandeling, doch mocht weer spoedig herstellen. Volgende zondag over acht dagen hopen wij Dominee Ligtenberg in Goes te hebben, om tevens het H. A. te bedienen; als u kan, komt u wel.

En daar ik niet uit kan, schrijf ik maar wat. Wil de bekende de groeten doen, ook Mientje uw buurvrouw en zijt te samen met de uwen hartelijk gegroet.

Uw toegenegen Vriend
J. van Zweden.

27

Goes, 24 Augustus 1951.

Geachte vriendin met uw man en kinderen!

Door 's Heeren goedheid mogen wij samen nog een plekje beslaan op de voetbank Zijner voeten. Hoewel de ongemakken des ouderdoms zich langs zo meer openbaren, daar het lopen minder wordt, hoewel ik weer enige Zondagen voor mocht gaan.

En daar u geachte vriendin, aanstaande Maandag D. V. weer hoopt uw geboortedag te mogen herdenken, waarmede wij u feliciteren. Moge de Heere u nog meerdere jaren toevoegen en voor uw man en uw kinderen. En hebt u ook de pelgrimsreis mogen aanvangen en wellicht ook meende al aardig op weg te zijn u moet toch gedurig terug naar de A., want de HEERE gaat een afbrekende weg met Zijn volk en dat loopt tegen vlees en bloed aan; want dan worden wij een missend mens en moeten gedurig de dood in. Want zalig worden zoals wij willen dat gaat nog, zalig worden zoals God wil, daar is ons eigen ik vijand van. Want als de Heere met ons begint, worden wij aan twee zaken ontdekt. Het eerste is dat wij te doen krijgen met Gods recht, en het tweede met onze schuld, en dan minder zonden doen en groter zondaar worden; dan met een openstaande schuld over de aarde te gaan, weten degenen best, welke deze zaken niet vreemd zijn. Want wij kunnen zo min geloven als met onze handen aan de sterren komen. En wij zouden gewis nog uitbreken als de HEERE geen heiningmuur rondom ons kwam te zetten.

En o! Mijn vriendin, wat geven wij de Heere toch arbeid en moeite met onze zonden. Want wij moeten toch als een goddeloze gerechtvaardigd worden. En o! Wat zal dat zijn als wij de Raad Gods uit gediend hebben, de reisstaf zullen mogen neerleggen, om na een leven vol van strijd, druk en moeite, als een rijpe korenschoof binnen gehaald te worden om dan eeuwig te mogen zingen van Gods goedertierenheden.

Moge de Héere u maar veel geven te legeren, hoewel de zonden vanwege het inwonend verderf ons in het aangezicht vliegen. Want zolang wij hier zijn verkeren wij

op 's vijands boden en de satan zal ons kwellen tot aan de dood toe. De Heere geve u maar veel opwaarts te mogen zien naar boven en zeggen: *daar is mijn thuis*.

En wordt u nog kruis en druk opgelegd, de Heere geve u Hem na te volgen. Want toen de Heere naar u kwam om zien, had u toch geen uitbeding. En waarom naar U omgezien in het voorbijgaan van zovelen? Alleen omdat God het wilde.

En wat mij betreft, het scheepjes staat weldra uit de vaart genomen te worden. Zwemmen kan ik niet, doch heb toch hoop, dat ik met een stuk van een plank straks aan land zal mogen komen.

En zijt hiermee hartelijk gegroet met al de bekenden. Zal u ook Mientje niet vergeten? De Heere geve haar, met die vrouw, Christus kleed te mogen aanraken want haar ziel kan alleen door Christus genezen worden. Krijg ik nog eens van u beiden wat terug. Zijt hiermee Gode bevolen. Uw liefhebbende Vriend en Dochter,
J. van Zweden.

28

Goes, 13 November 1951

Geachte Vriendin met de uwen!

Het was mij aangenaam weer een brief te mogen ontvangen. En zagen daaruit hoe u samen nog gedragen en gespaard en bij al de huiselijke zorgen, nog stomme kruisen, lichaamskruisen en huiskruisen, en óók nog de oude mens moet meeslepen. En dat is wel de kwaadste van al.

Laatst schreef mij een vrouw: *ik mijn compagnon altijd bij mij*. Ik denk dat dit geen vreemde taal voor u is. En Job zegt: *de moeite spruit niet uit de aarde, maar de mens is tot moeite geboren*. En David moest getuigen: *ik ben geworden als een lederen zaak den rook en als een uitgebrande haart*. En o! Wat loopt het laag af. Want in het begin menen wij de Heere wel te kunnen dienen, maar het is steeds: kom bij Mij van de Libanon af; en steeds de laagte in. En moet u met Esther tot uw bittere droefheid ook betuigen: *ik ben deze dertig dagen niet tot den koning geroepen*, wij moeten met al het onze de dood in, doch langs zulke wegen worden wij bewaard, niet over de sloot te springen. Waar zovelen bedrogen zullen uitkomen menende door algemene verlichting des Geestes in Kanaän te zullen aankomen, doch nooit iets van het inwonende bederf gekend te hebben. Och, konden wij God eens God laten. Want uit genade zalig worden is steeds een weg die tegen vlees en bloed aan loopt. En als wij straks reisstaf zullen mogen neerleggen, zal de eeuwigheid er toe nodig zijn, om God over dat wonder van vrije genade groot te maken.

En wat mij betreft, ver lopen gaat niet meer, doch kan nog een keer lezen. Ko zijn vrouw is veel zwak. En wordt wel minder; bij Koba alles wel.

Doe de groeten aan al de bekende. Zult u Mientje niet vergeten en zijt met de uwen hartelijk gegroet.

Uw aandenkende Vriend

J. van Zweden en dochter.

Met dankdag hopen wij Dominee Ligtenberg weer te hebben; ons adres weet u.

Goes, 16 Juli 1952.

Geachte vriendin met de uwen!

Het was mij aangenaam, weer een brief van u te mogen ontvangen en tevens te zien hoe uw zoon weer thuis was, hoewel het ongemak nog niet weg was. Mocht de Heere ook die drukweg nog voor hem eens willen zegenen om de wereld de scheidbrief te mogen geven. Want is hier de pijn naar het lichaam smartelijk, wat zal het eens zijn, als wij moeten sterven, zoals wij geleefd hebben, om dan naar ziel en lichaam eeuwig onder toorn en vloek van een heilig God te verkeren het niet te kunnen en toch te moeten dragen. En hoevelen liggen niet reeds in dat Tofeth dat van gisteren bereid is. Want nooit is het in de woorden uit te drukken wat het eens zal zijn het aanbod van genade versmaad te hebben, om dan met een gedoopt voorhoofd verloren te. Nog roept de HEERE: *Leeft, o jongeling, naar het goeddunken uws harten; en in de aanschouwingen uwer ogen; maar weet, dat de Heere u zal doen komen voor het gericht.* De wereld belooft veel, doch zal u straks alleen laten. En heeft uw moeder zich gekromd bij de geboorte, zou u durven ontkennen dat ze zich niet gekromd heeft om uw eeuwig behoud? Hoeveel tranen heeft zij al niet geweend als zij u vermaande om het pad der zonde te verlaten. O, mijn jongen vriend, u wordt nog vermaand door een ouden man die weldra aan het einde van de reis zal zijn om dan met de vrijgekochten door het bloed des verbonds eeuwig te mogen zingen van Gods goedertierenheden. Het geestelijk leven is het beginsel van het eeuwig leven.

En nu geliefde vriendin, aan moeilijke vertroosters met Job, zal het u wel niet ontbreken. En de grootste vijand zit toch van binnen. Doch straks zult u ook goed moeten keuren, wat in eeuwigheid niet afgekeurd zal kunnen worden. Doch moeten wij er achter staan, evenals de verspieder die vóórging, - de tweede leefde bij zien en genot, doch toen de tros druiven bij aankomst opgegeten was, hield hij niets over - en zegt den dichter: *In het kruis geeft Hij hun goede moed, zonder troost zij niet sterven.* De Heere sterke u in deze diepe kruisweg. Doch u zult mij wel toestemmen, dat u meer geleerd hebt in wegen van druk, dan in genot. O, kon ik de snaren van uw hart eens raken; want dan zegt u ook: *dat heeft God mij geleerd.* Zijt u ook niet gevluht tot de spelonk Adullam? Toen de zonde u den dood werd. Dan eens bitterlijk bedroefd, omdat hij God kwijt was, de tweede had een schuldeiser en liep met een openstaande schuld over de aarde, en de derde was benauwd om God te ontmoeten en toch niet met een hond tot zijn uitbraaksel weder te keren.

En tot besluit, de lieve Koning is in alle benauwdheid benauwd geweest. Hij geve u met die vrouw, die aan het eind gekomen was en slechts de zoom van Zijn klederen wenste aan te raken, - en het geloof overwon.

Ontvangen dan door deze letteren uit innig medeleven aan u geschreven. En ik moet in mijn ouden dag nog leren, dat de weg naar den hemel zo smal is als de rug van een mes. En de eeuwigheid zal er toe nodig zijn om dat wonder eens naar waarde te kunnen omvatten. Gekocht en verlost te zijn, boven zo velen in en door het dierbaar bloed des verbonds.

En wat betreft om bij het huwelijk van Thona tegenwoordig te zijn, gaarne zal ik nog eens naar Borssele komen, doch den mens overdenkt zijnen weg, en mijn lichaam wordt afgebroken. En zeg wel eens met den dichter in Psalm 42 vers 1.³

Doch ik heb een gat in mijn hand en als de Heere het geeft, heb ik er wat van. Aanstaande zondag hebben wij D.V. Ds. de Wit. Wil al de bekende de hartelijke groeten doen. Zal u Mientje niet vergeten. En zijt met de uwen Gode bevolen.

Uw liefhebbende Vriend en dochter

J. van Zweden.

Thona, in de brieven genoemd, was Thona Butijn - Melis. Een dochter van Piet Melis en Keetje de Munck. Alle drie zijn bekend uit het boekje van Thona: "Doch Hij zal verschijnen tot ulieder vreugde". Uitgegeven in 1993.

³ O, Heer', wanneer komt die dag?
Dat ik toch bij U mag wezen;
En zien Uw aanschijn geprezen. (Datheen)